

Grote Bickersstraat 76
1013 KS Amsterdam

Postbus 1903
1000 BX Amsterdam

tel 020 5225 999

fax 020 6221 544

info@veldkamp.net

www.veldkamp.net

ORGAANDONATIE:

Alternatieve beslissystemen

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Rathenau Instituut

Dick Verzijden en Yolanda Schothorst

P3195 | november 2003

• INHOUDSOPGAVE •

HOOFDSTUK	1	INLEIDING	1
	1.1	Achtergrond van het onderzoek	1
	1.2	De doelstellingen van het onderzoek	2
	1.3	De opzet van het onderzoek	3
HOOFDSTUK	2	UITVOERING VAN HET ONDERZOEK	5
	2.1	Het veldwerk	5
	2.2	Controle op de representativiteit van de steekproef	5
	2.3	Enige conventies bij de rapportage	6
HOOFDSTUK	3	ORGAANDONATIE: STAND VAN ZAKEN	7
	3.1	Opvattingen	7
	3.2	Directe betrokkenheid	7
	3.3	Keuze voor donorschap	8
	3.4	Schattingen van de ondervraagden	10
	3.5	De naaste familie	10
	3.6	De wachtlijsten	11
HOOFDSTUK	4	HET DONORFORMULIER: REDENEN EN ARGUMENTEN	12
	4.1	Redenen om het donorformulier niet terug te zenden	12
	4.2	Redenen om geen donor te willen zijn	13
	4.3	Redenen om donor te willen zijn	15
HOOFDSTUK	5	ANDERE BESLISSYSTEMEN	17
	5.1	Geen-bezwaarsysteem	17
	5.2	Huidig toestemmingssysteem in combinatie met geen-bezwaarsysteem	19
	5.3	Verplichte-keuzesysteem	20
	5.4	Voor-wat-hoort-wat-systeem	23
	5.5	Donatie bij leven met compensatie	25
	5.6	Anonieme donatie bij leven	26

HOOFDSTUK	6	DE SYSTEMEN VERGELEKEN	27
	6.1	De aanvaardbaarheid van alternatieve systemen	27
	6.1.1	De aanvaardbaarheid naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau	27
	6.1.2	De aanvaardbaarheid naar politieke voorkeur en geloof of levensbeschouwing	28
	6.1.3	De aanvaardbaarheid naar een aantal uitspraken	29
	6.1.4	De aanvaardbaarheid naar terugsturen formulier en keuze	30
	6.2	De systemen in hun onderlinge samenhang	31
	6.3	De aanvaardbaarheid bij gebleken effectiviteit	32
	6.4.	De systemen gerangschikt	32
	6.5	De aanvaardbaarheid van twee opties	35
HOOFDSTUK	7	SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN	38
BIJLAGEN	1	De vragenlijst	
	2	Een bloemlezing	
	3	Tabellen	

1. INLEIDING

1.1 Achtergrond van het onderzoek

In 1998 werd de Wet op de orgaandonatie (WOD) van kracht; deze wet heeft de bedoeling meer rechtszekerheid te bieden aan alle betrokkenen bij orgaandonatie door de procedure nader te regelen, het aanbod van organen te vergroten door middel van instelling van een centraal donorregister, een rechtvaardige verdeling van organen te bevorderen en handel in organen te voorkomen.

In het kader van de WOD is in maart 1998 gestart met het versturen van donorformulieren aan de 12,2 miljoen Nederlandse ingezetenen van 18 jaar of ouder. Op het formulier worden vier keuzemogelijkheden aangeboden:

1. Ik stel mijn organen en weefsels na mijn overlijden beschikbaar voor transplantatie.
2. Ik stel mijn organen en weefsels na mijn overlijden niet beschikbaar voor transplantatie.
3. Ik laat de beslissing over aan mijn nabestaanden.
4. Ik laat de beslissing over aan een specifiek persoon.

Bij keuze 1. kan, indien gewenst, worden aangegeven welke organen of weefsels men niet wil afstaan.

Van de 12,2 miljoen aangeschreven personen heeft 37% het formulier ter registratie opgestuurd; 54% van hen gaf toestemming, 34% had bezwaar en 12% liet de beslissing aan nabestaanden of een specifiek persoon over.

Het effect van het gebruik van het Donorregister valt tegen. De inspanningen van betrokkenen in de ziekenhuizen en de publieksvoorlichting hebben niet geleid tot een groter aantal orgaandonaties. De wachtlijsten voor orgaantransplantaties zijn nog niet opgelost. Dit heeft geleid tot het plan van aanpak orgaandonatie van april 2000. In een brief van februari 2002 van minister Borst aan de Tweede Kamer werden de eerste resultaten van deze aanpak - het inzetten van speciale donatiefunctionarissen in ziekenhuizen en het experiment met een herinneringsmailing van het Donorregister - hoopgevend genoemd. Daarnaast wilde de minister de voorlichting intensiveren. De voorlichting moet ook gericht zijn op de nabestaanden van potentiële donoren. Het aantal weigeringen door nabestaanden is nog steeds erg hoog. In het huidige toestemmingssysteem hebben nabestaanden het laatste woord behalve als iemand een bezwaar heeft laten registreren.

De begeleiding van nabestaanden in de ziekenhuizen kan verder verbeterd worden door de inzet van donatiefunctionarissen die de arts ondersteunen bij het voeren van gesprekken met nabestaanden.

Onderzoek moet duidelijk maken of de intensieve aanpak tot verbetering in de aantallen orgaandonaties heeft geleid. De overheid overweegt serieus om bij tegenvallende resultaten het beslissingsysteem te wijzigen.

In september 2002 heeft de toenmalige minister van VWS, Bomhoff een brief aan de Tweede Kamer gestuurd, waaruit blijkt dat het sturen van een herinneringsmailing aan alle inwoners van Nederland te kostbaar wordt geacht gezien de verwachte baten. In het kader van het project donatiefunctionarissen werd gemeld dat het aantal ziekenhuizen dat deelneemt uitgebreid zal worden. De minister meldde dat op dat moment alvast verschillende modaliteiten van beslissystemen onderzocht en bekeken werden op de consequenties van een systeemwijziging. Op die manier kan tijdswinst behaald worden wanneer de beslissing over een eventuele wijziging van het beslissysteem genomen moet worden.

Het aantal donatiefunctionarissen wordt in 2003 uitgebreid tot 56.

Door middel van onderzoek wil het Rathenau Instituut nagaan hoe de Nederlandse burger denkt over een aantal mogelijke alternatieve beslissystemen. Kwalitatief onderzoek voorafgaand aan kwantitatief onderzoek heeft de diverse argumenten voor en tegen orgaandonatie en voor en tegen de alternatieve beslissystemen achterhaald en inzicht gegeven in de motieven die aan die houdingen ten grondslag liggen.

Het kwalitatief onderzoek is afzonderlijk gerapporteerd¹.

1.2 De doelstellingen van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is met name gericht op alternatieve beslissystemen: hoe denkt de Nederlandse bevolking daarover en waarom, wat zou men doen bij invoering van een bepaald systeem en wat zouden de consequenties kunnen zijn wat betreft het aantal potentieel beschikbare organen? Daarnaast is onderzocht hoe men heeft gereageerd op het donorformulier en wat de redenen daarvoor waren.

Er zijn vier alternatieve registratiesystemen aan de orde gesteld:

- het geen-bezwaarsysteem: orgaandonatie mag in principe plaatsvinden, behalve wanneer iemand daar tijdens zijn of haar leven bezwaar tegen heeft aangetekend door een weigering te laten registreren in het Donorregister en mits de nabestaanden geen bezwaar maken tegen orgaandonatie
- het toestemmingssysteem in combinatie met het geen-bezwaarsysteem: van iedereen die zijn of haar wil kenbaar heeft gemaakt via het huidige toestemmingssysteem, deze keuze te handhaven en van iedereen die dat niet heeft gedaan aannemen dat ze instemmen met orgaandonatie, tenzij ze binnen een bepaalde periode daartegen een bezwaar laten registreren en mits de nabestaanden geen bezwaar maken tegen orgaandonatie
- het verplichte-keuzesysteem: in dit systeem wordt iedere volwassene verplicht een beslissing te nemen over orgaandonatie; men moet kiezen tussen het registreren van toestemming of een bezwaar; de optie om de keuze over te laten aan de nabestaanden komt te vervallen
- het voor-wat-hoort-wat-systeem: bij een wachtlijst voor orgaantransplantatie worden naast punten op grond van medische criteria, ook punten toegekend als men zelf is geregistreerd als donor; bij gelijke medische omstandigheden zou een potentiële donor hoger op de wachtlijst komen te staan dan iemand die niet of niet positief geregistreerd staat.

---

¹ Orgaandonatie: meningen over verschillende registratiesystemen, Veldkamp, Amsterdam, juli 2003.

Daarnaast zijn de meningen gepeild over enige opties die in principe los staan van de beslissystemen:

- donatie bij leven met compensatie: de donor zou bij donatie bij leven een soort compensatie ontvangen voor daadwerkelijk gemaakte kosten (bijvoorbeeld inkomstenderving of een hogere premie voor een levensverzekering)
- anonieme donatie bij leven: de mogelijkheid om bij leven anoniem te doneren op niet-commerciële basis; anonieme donatie komt neer op donatie aan de wachtlijst.

1.3 De opzet van het onderzoek

Bij vrijwel alle onderzoeken over ethische/morele kwesties die wij in het verleden uitvoerden (klonering, geslachtskeuze, euthanasie) hebben wij gekozen voor een zelfinvulvragenlijst, dus zonder tussenkomst van een enquêteur of enquêtrice. Op deze wijze wordt men niet met de problematiek overvallen en kan men rustig over de antwoorden nadenken op een moment dat hen het beste uitkomt. Voor het uitvoeren van schriftelijk onderzoek staan in principe verschillende wegen open:

- een schriftelijke enquête toegestuurd aan een voldoende grote steekproef van Nederlanders
- gebruik maken van het accesspanel TNS NIPO base, een database met ongeveer 100.000 personen, die over een pc en een modem beschikken en die zich bereid hebben verklaard met enige regelmaat aan onderzoek mee te werken. Met behulp van hun pc vullen de personen de aan hen elektronisch toegestuurde vragenlijsten in.

Beide methoden kennen voor- en nadelen. Een voordeel van TNS NIPO base is dat de gegevens computergestuurd worden verzameld. Het panel kan representatief voor de bekende achtergrondkenmerken worden uitgezet; de respons (70 à 80%) is vrijwel altijd zodanig dat slechts een kleine weging voldoende is voor representativiteit. Een bijkomend voordeel is dat de veldwerkperiode beperkt kan zijn. Een nadeel van het panel is dat de respondenten in bepaalde opzichten selectief zijn (pc-bezitters) en dat ze enige ervaring hebben met het invullen van vragenlijsten.

Een belangrijk onderscheidend kenmerk van TNS NIPO base is de wijze waarop het panel is en wordt geworven. Om kwaliteitsredenen is gekozen om het panel te werven via de traditionele mondelinge en telefonische omnibussen van het TNS NIPO. Deze methode maakt het mogelijk om gericht panelleden te werven uit groepen waar de computerpenetratie relatief gezien lager ligt zoals ouderen of lager welstandigen. Dit alles om verzekerd te zijn van een socio-demografisch evenwichtige opbouw van het panel. Er is dus bewust niet gekozen voor een snelle werving via het internet.

Om de kwaliteit van de data te waarborgen en de loyaliteit van de panelleden te verhogen, worden de informatieleveranciers beloond voor hun deelname aan het onderzoek.

Een voordeel van de schriftelijke enquête, die wordt toegestuurd, is dat de respondenten alleen voor dit onderzoek worden geselecteerd en niet selectief zijn (pc-bezitters en niet pc-bezitters). Het veldwerk zal echter veel langer duren, de respons is heel laag en na binnenkomst van de vragenlijsten moeten ze nog worden verwerkt. Over het algemeen is de kwaliteit van de zelfinvulling minder.

De uitkomsten zullen op basis van demografische gegevens fors gewogen moeten worden om tot een representatieve steekproef te komen. Daarnaast loopt men het risico dat de steekproef selectief zal zijn naar belangrijke afhankelijke variabelen, omdat verondersteld kan worden dat vooral voor- en tegenstanders de vragenlijst in zullen vullen en de middengroep in mindere mate. Dit risico is nauwelijks aanwezig bij TNS NIPO base, omdat de respons met dit instrument heel hoog is.

Gekozen is voor onderzoek via TNS NIPO base. Uitgegaan is van het ondervragen van 600 personen van 18 jaar en ouder.

2. UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk staat de uitvoering van het onderzoek centraal: het veldwerk en de controle op de representativiteit van de steekproef.

2.1 Het veldwerk

In overleg met het Rathenau Instituut is de vragenlijst ontwikkeld (zie bijlage 1).

Het veldwerk heeft plaatsgevonden in de periode van 22 juli tot en met 11 augustus 2003. De enquêtes zijn rechtstreeks per computer afgenomen. De respondent vult de vragenlijst in en retourneert de vragenlijst. Daarbij is gebruik gemaakt van het accesspanel TNS NIPO base, een database van ongeveer 100.000 personen die over een pc en een modem beschikken en die bereid zijn met enige regelmaat aan onderzoek mee te werken.

Het onderzoek, dat bij de ondervraagden is aangekondigd als een onderzoek over "maatschappij en gezondheid" (dus zo neutraal mogelijk) kende een hoog responspercentage (84% van degenen die voor het onderzoek zijn uitgenodigd). In totaal zijn 632 enquêtes verwerkt. Het invullen van de vragenlijst heeft gemiddeld 20 minuten in beslag genomen.

2.2 Controle op de representativiteit van de steekproef

Ondanks de zorg die wordt besteed aan het veldwerk, bestaat de kans dat de steekproefopbouw iets afwijkt van de populatie. Het is gebruikelijk om de afwijkingen via herwegingen te corrigeren. In dit onderzoek is gewogen op basis van de MiniCensus 2002. Er is gecontroleerd voor geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, aantal personen in het huishouden, regio en mate van verstedelijking.

De resultaten voor en na weging zijn als volgt.

1 | *De steekproef.*

	ongewogen steekproef	gewogen steekproef	Mini- Census
<i>geslacht</i>	%	%	%
• man	51	48	48
• vrouw	50	52	52
<i>leeftijd</i>			
• 18–34 jaar	28	29	30
• 35–44 jaar	21	22	21
• 45–54 jaar	17	18	19
• 55 jaar en ouder	33	32	30

1 | (vervolg)

	ongewogen steekproef	gewogen steekproef	Mini-Census
<i>opleidingsniveau</i>	%	%	%
• lager (lager onderwijs, lbo)	30	30	32
• middelbaar (mavo, mbo)	39	38	38
• hoger (havo, vwo, hbo, wo)	31	32	30
<i>grootte huishouden</i>			
• een persoon	19	18	18
• twee personen	39	38	39
• drie personen	19	17	17
• vier personen of meer	23	27	27
<i>regio</i>			
• grote steden	14	13	12
• rest west	29	32	33
• noord	10	10	11
• oost	22	21	21
• zuid	25	23	24
<i>mate van verstedelijking</i>			
• zeer sterk stedelijk	16	19	19
• sterk stedelijk	32	26	26
• matig stedelijk	24	20	20
• weinig stedelijk	19	21	21
• niet stedelijk	10	13	13

Na weging kan de steekproef opgevat worden als representatief voor de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder, wat betreft deze kenmerken.

2.3 Enige conventies bij de rapportage

In de volgende hoofdstukken worden de resultaten weergegeven in afgeronde percentages, waarbij de percentages met de eerste decimaal ≥ 5 naar boven zijn afgerond en percentages met een decimaal < 5 naar beneden. Ontstonden hierdoor bij optelling kolom- of rijtotalen groter of kleiner dan 100%, dan zijn deze niet gecorrigeerd. Een percentage kleiner dan 0,5 is aangegeven met een sterretje (*).

In bijlage 3 worden alle resultaten weergegeven naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

In de rapportage wordt ingegaan op de meest opvallende verschillen tussen de onderscheiden groepen. De in de tekst genoemde verschillen zijn significant, dat wil zeggen betekenisvol. Globaal kan bij een vergelijking van twee steekproeven van $n = 250$ aangehouden worden dat een verschil groter dan 9% significant is.

3. ORGAANDONATIE: STAND VAN ZAKEN

3.1 Opvattingen

Vrijwel alle ondervraagden reageren positief op het onderwerp orgaandonatie: 91% is het (helemaal) eens met de uitspraak 'ik vind orgaandonatie in het algemeen een hele goede zaak' (2% is het er (helemaal) niet mee eens), 86% is het (helemaal) eens met de uitspraak 'stel dat ik alleen zou kunnen blijven leven met het orgaan van een ander, dan zou ik graag in aanmerking komen voor orgaandonatie' (4% is het er (helemaal) niet mee eens).

Nog enige andere uitspraken zijn voorgelegd. Het blijkt dat men veel vertrouwen heeft in de medische wetenschap.

2 | Uitspraken medische wetenschap.

	(helemaal) eens	noch eens/noch oneens/weet niet	(helemaal) oneens
• de ontwikkelingen in de medische wetenschap zijn alleen maar toe te juichen	78	15	7
• in Nederland wordt zorgvuldig omgegaan met de voors en tegens van nieuwe medische technieken	72	24	4
• ik vind dat de medische wetenschap te ver gaat bij de inspanningen om ernstig zieke mensen in leven te houden	36	35	30

Met name ouderen zijn het vaker eens met de stelling dat de medische wetenschap te ver gaat bij de inspanningen om ernstig zieke mensen in leven te houden. Maar ouderen vinden ook vaker dat de ontwikkelingen in de medische wetenschap alleen maar zijn toe te juichen. Ook lager opgeleiden zijn het vaker met deze stelling eens dan hoger opgeleiden.

Jongeren kiezen er vaker voor om in aanmerking te komen voor orgaandonatie dan ouderen.

3.2 Directe betrokkenheid

Veel ondervraagden spreken wel eens over orgaandonatie met anderen: 53% heeft er het afgelopen jaar wel eens met anderen over gesproken. Dat geldt vaker voor hoger opgeleiden dan voor lager opgeleiden en het geldt vaker voor jongeren dan voor ouderen. Men heeft er in de naaste omgeving ook wel eens mee te maken gehad: 12% heeft wel eens te maken gehad met orgaantransplantatie; òf zelf òf iemand in de naaste omgeving.

Meestal ging het dan om het ontvangen van organen (81%), soms om donaties (14%), soms om beide (4%).

Bij 71% ging het om niertransplantaties, bij 11% om hart-, bij 6% om lever- en bij 11% om ander-soortige transplantaties.

3.3 Keuze voor donorschap

De meesten (87%) herinneren zich een donorformulier ontvangen te hebben in 1998 of later. Iets meer dan de helft van alle ondervraagden (58%) zegt het formulier ook ingevuld en teruggestuurd te hebben. In werkelijkheid heeft 37% van de volwassen Nederlanders het donorformulier terugge-stuurd.

Volgens eigen zeggen maakte men op dit formulier de volgende keuze:

- ik stel organen en weefsel na overlijden beschikbaar 65%
- ik stel organen en weefsels na overlijden niet beschikbaar 15%
- ik laat de beslissing over aan nabestaanden 14%
- ik laat de beslissing over aan een specifiek persoon 2%
- weet niet meer 2%
- wil ik niet zeggen 1%

In werkelijkheid gaf 54% toestemming, had 34% bezwaar en liet 12% de beslissing over aan nabe-staanden of aan een specifiek persoon.

Een zelfde overschatting is vastgesteld bij onderzoek in 2001 van SWOKA in opdracht van het Rathenau Instituut. Wellicht is er sprake van enige sociale wenselijkheid bij de antwoorden op deze vragen.

Aan degenen die aangeven het formulier niet te hebben ingevuld, is gevraagd wat men nu zou kie-zen. Daardoor is van iedereen een voorkeur bekend.

3 | Keuze donorschap.

	invullers formulier (n= 368)	overigen (n= 264)	totaal (n= 632)
			%
• zou organen/weefsels beschikbaar stellen	38	10	48
• zou niet beschikbaar stellen	9	4	13
• laat beslissing over aan nabestaanden	8	14	23
• laat beslissing over aan specifiek persoon	1	3	4
• weet niet	1	5	6
• wil niet zeggen	1	1	1
• wil niet kiezen	-	5	5

Uit de verhoudingen van het totaal vergeleken met de invullers, blijkt dat vooral degenen die hun organen ter beschikking zouden willen stellen, het formulier hebben ingevuld (79%) en dat geldt ook wel voor de weigeraars (70%). Bij alle overigen is dat veel minder het geval. Bij de keuze voor de beslissing bij nabestaanden of een specifiek persoon heeft slechts 36% het formulier ingevuld en van de overigen (weet niet, wil niet zeggen) 14%.

Naar achtergrondkenmerken zijn de volgende voorkeuren uitsproken.

4 | Voorkeuren naar achtergrondkenmerken (horizontaal gepercenteerd).

	keuze (n= 632 = 100%)			
	organen beschikbaar	organen niet beschikbaar	laat beslissing aan nabestaanden/ specifiek persoon	weet niet/wil niet zeggen
<i>geslacht</i>	%	%	%	%
• man	46	11	32	11
• vrouw	50	15	23	12
<i>leeftijd</i>				
• 18–34 jaar	52	9	25	14
• 35–44 jaar	52	9	25	14
• 45–54 jaar	52	14	29	5
• 55 jaar en ouder	41	18	29	12
<i>opleidingsniveau</i>				
• lager	39	16	30	15
• middelbaar	46	12	29	13
• hoger	58	11	21	10

De hoger opgeleiden blijken het meest bereid organen beschikbaar te stellen. De weerstanden zijn relatief groot bij lager opgeleiden en bij de oudste leeftijdsgroep.

Interessant is wie welke keuze kenbaar heeft gemaakt via het donorformulier.

5 | Keuze kenbaar gemaakt via donorformulier naar achtergrondkenmerken (horizontaal gepercenteerd; n=368).

	organen beschikbaar	organen niet beschikbaar	laat beslissing aan nabestaanden/ specifiek persoon	weet niet/wil niet zeggen
<i>geslacht</i>	%	%	%	%
• man	66	12	21	2
• vrouw	65	18	13	5
<i>leeftijd</i>				
• 18–34 jaar	68	12	16	5
• 35–44 jaar	76	10	8	5
• 45–54 jaar	65	15	19	1
• 55 jaar en ouder	56	22	21	3
<i>opleidingsniveau</i>				
• lager	54	23	21	2
• middelbaar	67	13	16	4
• hoger	73	11	12	4

Lager opgeleiden en de oudste leeftijdsgroep hebben relatief weinig hun keuze voor orgaandonatie via het donorformulier kenbaar gemaakt. Mannen, personen van 18-44 jaar en middelbaar en hoger opgeleiden hebben relatief weinig gekozen voor het alternatief 'organen niet beschikbaar'.

3.4 Schattingen van de ondervraagden

Zoals gezegd heeft 37% van de Nederlanders het donorformulier teruggestuurd. Van hen gaf 54% toestemming voor donatie, had 34% bezwaar en liet 12% de beslissing over aan nabestaanden of aan een specifiek persoon.

Het blijkt dat onze ondervraagden gemiddeld tot heel goede schattingen komen. Men denkt dat 41% het formulier heeft teruggestuurd (in werkelijkheid 37% van de volwassen Nederlanders), men denkt dat 45% van hen toestemming voor donatie geeft (in werkelijkheid 54%) en 34% bezwaar heeft tegen donatie (in werkelijkheid ook 34%).

Vooraf de oudste groep (55 jaar en ouder) onderschat het percentage donoren (38%) en overschat het percentage dat bezwaar heeft tegen donatie (36%). Vooraf de jongste groep (50%) en de hoger opgeleiden (49%) overschatten het percentage donoren.

3.5 De naaste familie

Van alle ondervraagden geeft 78% aan dat de naaste familie op de hoogte is van de keuze van de ondervraagde voor of tegen donatie.

Dat geldt in veel sterkere mate voor degenen die het formulier hebben teruggestuurd (94%).

6 | Naaste familie op de hoogte keuze.

	Naaste familie bekend met voorkeur		
	ja	nee	anders/weet niet
<i>formulier teruggestuurd (n= 368)</i>	%	%	%
• keuze: doneren	96	2	3
• keuze: niet-doneren	87	9	4
• keuze: laat het over aan nabestaanden/ specifiek persoon	93	2	5
• keuze: weet niet/geen informatie	84	10	7
<i>formulier niet teruggestuurd (n= 264)</i>			
• keuze: doneren	64	18	19
• keuze: niet-doneren	86	14	-
• keuze: laat het over aan nabestaanden/ specifiek persoon	51	38	11
• wil niet kiezen	48	47	6
• keuze: weet niet/geen informatie	50	41	8

Van degenen met een partner heeft 57% van de partners het formulier teruggestuurd, 30% niet en 13% weet het niet. Van degenen die zelf het formulier hebben ingevuld en een partner hebben, heeft 83% van de partners het formulier teruggestuurd.

Van alle ondervraagden met een partner is 84% op de hoogte van de keuze van de partner. Dat geldt wat vaker voor personen die zelf het formulier hebben ingevuld (94%) en voor personen die geen formulier hebben ingevuld, maar zelf geen donor willen zijn (91%).

Van alle ondervraagden vindt 83% dat als iemand zich heeft laten registreren als donor, de nabestaanden de wil van de overledene altijd moeten respecteren; 14% vindt dat de nabestaanden dat niet altijd hoeven te doen en 3% heeft er geen mening over. Van degenen die het formulier opstuurden, is 85% van mening dat de nabestaanden de wens van de overledene altijd moeten respecteren, 13% niet altijd. Van degenen die zich als donor hebben laten registreren, vindt 89% dat die wens altijd gerespecteerd moet worden, 11% niet altijd.

3.6 De wachtlijsten

In 2001 stonden er 1.281 mensen voor een niertransplantatie op de wachtlijst. In dat jaar zijn 522 niertransplantaties uitgevoerd. In 2001 zijn 100 mensen die op de wachtlijst stonden overleden. De gemiddelde wachttijd is ongeveer drie jaar. Tijdens die wachttijd neemt de kwaliteit van leven af. Op de vraag of men het tekort aan organen wel of niet een probleem vindt, geeft 51% aan dit als een groot probleem te ervaren, 43% vindt het wel een probleem en slechts 2% vindt dit tekort nauwelijks een probleem; 3% heeft geen mening.

Naar achtergrondkenmerken zijn er geen verschillen bij deze vraag. Degenen die het formulier terugstuurden, vinden het iets vaker een groot probleem (58%) en dat geldt vooral voor personen die zich als donor hebben laten registreren (70%).

Hetzelfde zien we bij de overige ondervraagden. In totaal vindt 43% van degenen die het formulier niet terugstuurden, het tekort aan organen een groot probleem, maar bij personen die nu donor zouden willen zijn, is dat percentage veel hoger: 64%.

Niet iedereen is van mening dat de overheid in Nederland voldoende aandacht heeft voor deze situatie: 33% vindt wel dat de overheid er voldoende aandacht aan besteedt, 43% vindt van niet, terwijl 25% er geen mening over heeft. Hoger opgeleiden vinden vaker dat de overheid er voldoende aandacht aan besteedt dan lager opgeleiden. Naar geslacht en leeftijd zijn er geen verschillen.

Er is wel een duidelijk verschil tussen (geregistreerde of niet geregistreerde) donoren en de overige ondervraagden.

7 | *Besteedt overheid voldoende aandacht aan probleem?*

	geregistreerd		niet geregistreerd	
	potentieel donor (n=240)	overigen (n=128)	zou donor willen zijn (n=65)	overigen (n=198)
	%	%	%	%
• ja	34	37	26	30
• nee	48	33	60	37
• weet niet	18	30	14	33

Vooral personen die zich in het verleden hebben laten registreren als potentiële donor en personen die niet geregistreerd staan als potentiële donor, maar die wel donor zouden willen zijn, vinden vaak dat de overheid te weinig aandacht besteedt aan het probleem van het tekort aan organen.

4. HET DONORFORMULIER: REDENEN EN ARGUMENTEN

In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens na welke redenen men aanvoert om het donorformulier niet terug te sturen, de redenen om geen donor te willen zijn en de redenen om juist wel donor te willen zijn.

4.1 Redenen om het donorformulier niet terug te zenden

Aan degenen die het donorformulier niet hebben teruggestuurd, hebben we twaalf mogelijke redenen daarvoor voorgelegd, met het verzoek aan te geven of die reden voor hen van toepassing was.

8 | Redenen niet terugsturen (horizontaal gepercenteerd; n= 264).

	helemaal van toepassing (3)	enigszins van toepassing (2)	niet van toepassing (1)	weet niet	gemiddelde score*)
• ik ben tegen orgaandonatie	2	10	84	4	1,14
• ik ben tegen centrale registratie door de overheid	9	26	60	5	1,47
• het is zo definitief, als je van mening verandert kun je niet meer terug	17	26	49	8	1,66
• het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over	21	35	38	5	1,82
• ik ben tegen een gedwongen keuze	28	25	43	3	1,85
• ik vind het een naar onderwerp, ik wil er niet over denken	8	38	52	2	1,55
• ik ben, denk ik, niet geschikt als orgaandonor (vanwege mijn leeftijd of minder goede gezondheid)	12	16	66	6	1,43
• ik ben het vergeten/formulier is kwijtgeraakt	12	12	66	9	1,41
• ik twijfel of ik wel of niet donor wil zijn	22	37	36	5	1,85
• ik vind het te veel moeite (om in te vullen en/of om op te sturen)	1	11	83	5	1,14
• er was te weinig informatie om het formulier in te kunnen vullen	4	12	71	13	1,24
• je weet niet zeker of je wel op de juiste manier geregistreerd staat	8	16	64	13	1,36

* gemiddelde op een driepuntsschaal, waarbij helemaal van toepassing = 3 en niet van toepassing = 1.

Drie redenen worden relatief vaak genoemd:

- ik ben tegen een gedwongen keuze
- ik twijfel of ik wel of niet donor wil zijn
- het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over.

De argumenten 'ik ben tegen een gedwongen keuze' en 'het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over' worden vaker genoemd door ouderen en door lager opgeleiden en minder vaak door jongeren en hoger opgeleiden. Dat geldt ook voor het argument 'ik ben, denk ik, niet geschikt als orgaan-donor': de oudste groep en de lager opgeleiden noemen dat argument relatief vaak.

Men had ook de mogelijkheid andere redenen te noemen:

- Het begrip hersendood werd niet goed uitgelegd. Had niet echt het gevoel dat je dood was.
- Als er een hiernamaals is, wil ik wel compleet aankomen.
- Ik hoor nog te vaak dat mensen die klinisch- of hersendood zijn verklaard, het uiteindelijk toch overleven. Dat zou niet zijn gebeurd als er al vitale organen verwijderd waren.
- Ik vind het moeilijk om een keuze te maken wat ik allemaal als donorweefsel zou willen opgeven. Bepaalde dingen wil ik absoluut niet als donor afstaan.
- De geruchten van doorverkoop van organen.
- Bij orgaandonatie worden bij de overledene zeer snel organen weggenomen. Hierdoor is het niet mogelijk op gepaste wijze afscheid te nemen van de overledene.
- Wat gebeurt er als je bekend staat als donor en je ligt op het randje? Zouden de artsen dan sneller beslissen dat je niet meer te redden bent, aangezien ze dan weer gezonde organen kunnen gebruiken voor mensen die daarmee te redden zijn? Zouden ze niet meer tot het uiterste gaan om mij dan te redden?
- Er werd totaal geen informatie verstrekt over de financiële afwikkeling in verband met de begrafenis/crematie van het restant van het lichaam.
- We hebben het formulier nooit gekregen. Onze hele buurt niet.

4.2 Redenen om geen donor te willen zijn

Aan degenen die niet positief reageerden op orgaandonatie (dat wil zeggen personen die op het donorformulier niet hebben aangegeven donor te willen zijn en personen die als ze nu de keuze hebben niet aangegeven donor te willen zijn), zijn negen mogelijke redenen daarvoor voorgelegd. Het verzoek was om aan te geven of die redenen ook voor hen van toepassing waren.

Vooraf het argument 'je weet niet zeker of iemand die hersendood verklaard is, wel echt dood is' wordt relatief vaak onderschreven. Degenen die echt kiezen om geregistreerd te staan als niet-donor en personen die dat alternatief zouden kiezen als ze nu voor de keuze zouden staan, noemen daarnaast vaak het argument 'het idee dat er in mijn lichaam wordt gesneden, vind ik een vervelende gedachte'. Vooral lager opgeleiden noemen dit aspect nogal eens.

Het volledige overzicht is te vinden in de tabel op de volgende pagina.

9 | Redenen om geen donor te willen zijn (horizontaal gepercenteerd; n= 327).

	helemaal van toepassing (3)	enigszins van toepassing (2)	niet van toepassing (1)	weet niet	gemiddelde score*
• ik ben bang dat ik dood word verklaard, terwijl ik nog leef	14	33	49	4	1,65
• ik ben bang dat mijn lichaam na orgaandonatie niet meer toonbaar is	5	28	64	4	1,38
• ik vind transplantatie van organen om het leven te verlengen, te ver gaan	4	14	77	4	1,24
• het idee dat er in mijn lichaam wordt gesneden vind ik een vervelende gedachte	18	33	47	3	1,71
• mijn geloof/of levensovertuiging is tegen orgaandonatie	5	8	86	1	1,18
• het is tegennatuurlijk	8	20	69	3	1,37
• mijn naaste omgeving is er sterk op tegen	4	10	79	7	1,20
• je weet niet zeker of iemand die hersendood verklaard is, wel echt dood is	20	41	32	7	1,86
• ik ben bang dat artsen minder moeite voor me doen, als ze weten dat ik donor ben	11	32	52	5	1,56

* gemiddelde op een driepuntsschaal, waarbij helemaal van toepassing = 3 en niet van toepassing = 1.

Men kon ook nog andere argumenten noemen. Een bloemlezing.

- Ik geloof in reïncarnatie en denk dat je je lichaam op een of andere manier nog nodig hebt na de dood.
- Dat 'slechterikken' mijn organen krijgen, denk aan criminelen, agressieve gewelddadige mensen, mensen die onbesuisd hard rijden (dronken) en ongelukken veroorzaken enz.
- Heelheid van geest en lichaam, dus de eigen persoonlijkheid wordt 'verkracht'.
- Omdat bij donorschap gediscrimineerd wordt, want homoseksuelen worden uitgesloten van donorschap en ik vind dat pure discriminatie.
- De medische wereld slaat er financieel een veel te groot voordeel uit. Dit is normaal al duur genoeg. Al die specialisten zijn zakkenvullers.
- Bij de invoering van de registratie bleek mij, door de vele publiciteit, dat de organen door heel Europa terecht kunnen komen. Ik wil niet dat mijn hart in een ander land terechtkomt.
- Je wordt niet voor niets ziek. Daar is een reden voor. En als er een orgaan is dat ziek wordt in mijn lichaam en mijn lichaam kan dit zelf niet genezen of met hulp van een simpele behandeling, dan moet dit zo zijn. Ik zal dit ook als zodanig accepteren.
- Dat organen een commercieel iets worden, een soort koehandel en organen door rijke mensen als het ware gekocht kunnen worden, zodat men armere mensen laat sterven om aan organen te komen.
- Ik wil mijn nabestaanden na mijn dood niet confronteren met deze problematiek.
- Met mijn toestemming zijn er na het overlijden van mijn man organen afgestaan, maar de toestand waarin het lichaam daarna verkeerde, was volgens de begrafenisondernemer wegens huidafname een erbarmelijke toestand. Dat heeft mij wel erg pijn gedaan.

4.3 Redenen om donor te willen zijn

Aan degenen die donor zouden willen zijn (dat wil zeggen personen die als zodanig zijn geregistreerd en personen die als ze nu voor de keuze zouden staan, donor zouden willen zijn) zijn negen overwegingen voorgelegd, waarom iemand orgaan- of weefseldonor zou willen zijn. Per overweging kon men aangeven of die een belangrijke rol speelt bij de keuze voor donorschap.

10 | Redenen om donor te willen zijn (horizontaal gepercenteerd; n= 305).

	een heel belangrijke rol (3)	wel een rol (2)	geen rol (1)	weet niet	gemiddelde score*
• na mijn dood kunnen met mijn organen andere mensen geholpen worden	77	22	*	1	2,77
• door toestemming te geven voor donatie doe ik iets goeds	39	44	17	*	2,21
• ik heb zelf niets meer aan mijn lichaam als ik dood ben, dus waarom zou ik geen donor zijn	50	38	10	2	2,41
• ik voel het als een plicht om je als donor te laten registreren	35	38	25	2	2,10
• anderen hebben mij aangemoedigd me als donor te laten registreren	2	8	88	2	1,13
• als je zelf in aanmerking wilt komen voor orgaantransplantatie, moet je ook bereid zijn om je organen af te staan	50	36	14	*	2,36
• op deze manier is volkomen duidelijk wat mijn wensen zijn	44	43	11	2	2,33
• het is onaanvaardbaar dat er zulke lange wachtlijsten zijn	49	28	20	2	2,29
• ik heb ervaring met orgaandonatie in mijn naaste omgeving	7	8	79	7	1,24

* gemiddelde op een driepuntsschaal, waarbij een heel belangrijke rol = 3 en geen rol = 1.

Het argument 'na mijn dood kunnen met mijn organen andere mensen geholpen worden' is voor meer dan driekwart heel belangrijk geweest. Daarnaast komen argumenten naar voren als 'ik heb zelf niets meer aan mijn lichaam als ik dood ben, dus waarom zou ik geen donor zijn', 'als je zelf in aanmerking wilt komen voor orgaantransplantatie, moet je ook bereid zijn om je organen af te staan' en 'op deze manier is volkomen duidelijk wat mijn wensen zijn'. Het laatste argument wordt overigens vaker genoemd door personen die zich hebben laten registreren als donor dan door personen die wel donor zouden willen zijn, maar niet als zodanig staan geregistreerd.

Men kon ook nog andere argumenten noemen:

- Hebben zelf een kindje gehad dat is overleden. Hij kon helaas niet geholpen worden door een donororgaan, maar kan me nu wel invoelen hoe het zou zijn als je kind komt te overlijden terwijl dat niet nodig zou zijn als er een donororgaan zou zijn.
- Dat een stukje van mij nog na mijn dood doorleeft.
- Doordat ik bij het medische vervoer zit en dagelijks mensen vervoer naar het ziekenhuis, vind ik het van belang dat mensen aan donatie doen. Onder andere nieren, ogen, longen en hart, dat vind ik heel belangrijk.

- Er is al zoveel aan mij geopereerd/geïnvesteed, dus wil ik iets terug doen.
- Ik werk als verpleegkundige op de ic-afdeling van een ziekenhuis en ik zie hoe hard er organen nodig zijn. Daarbij vind ik het als verpleegkundige ook een soort plicht om het te doen. Ben al jaren donor, ook voor bloed.
- Zelf heb ik al deze jaren geluk en gezondheid met mijn lichaam mogen beleven. Als ik er niet meer ben, gun ik een ander iemand ook nog een hele tijd om met een betere gezondheid te kunnen leven. Ik zou er dankbaar voor zijn als dat met mijn donororganen kan zijn.

5. ANDERE BESLISSYSTEMEN

In Nederland wordt het toestemmingssysteem gehanteerd. Alle Nederlandse ingezetenen van 18 jaar en ouder kunnen via een donorformulier aangeven, dat zij hun organen en weefsels na hun overlijden beschikbaar stellen voor transplantatie (ze geven dan toestemming), of dat ze hun organen en weefsels niet beschikbaar stellen. Het kan ook zijn dat ze de beslissing aan nabestaanden of een specifiek persoon overlaten. Iedereen die 18 jaar wordt krijgt een donorformulier toegestuurd, maar je kunt je laten registreren vanaf 12 jaar. Er zijn andere systemen denkbaar: het geen-bezwaar-systeem, het verplichte-keuzesysteem, het voor-wat-hoort-wat-systeem. In dit hoofdstuk wordt een aantal van deze mogelijkheden besproken.

5.1 Geen-bezwaarsysteem

In een aantal landen wordt het geen-bezwaarsysteem gehanteerd. Dit houdt in dat orgaandonatie in principe mag plaatsvinden, behalve wanneer iemand daar tijdens zijn of haar leven bezwaar tegen heeft aangetekend door een weigering te laten registreren in het Donorregister. Bij dit systeem wordt (in de praktijk) aan de nabestaanden gevraagd, indien iemand niet geregistreerd is, of ze bezwaar hebben tegen donatie. De donatie gaat alleen niet door als nabestaanden daar grote problemen mee hebben.

Het merendeel van de ondervraagden vindt deze procedure aanvaardbaar.

11 | *Aanvaardbaarheid geen-bezwaarsysteem.*

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	22
• aanvaardbaar (4)	42
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	13
• onaanvaardbaar (2)	11
• helemaal onaanvaardbaar (1)	4
• weet niet	8
• gemiddelde score	3,71

De jongste respondenten (18-34 jaar) vinden dit systeem aanvaardbaarder (gemiddelde score 3,90) dan de overige ondervraagden (3,64).

Naar geslacht en opleidingsniveau zijn er geen verschillen in de mate waarin men het systeem wel of niet aanvaardbaar vindt.

We vroegen om een toelichting bij de antwoorden aanvaardbaar en onaanvaardbaar. Een bloemlezing is daarvan opgenomen in bijlage 2.

Voordelen van een geen-bezwaarsysteem zijn volgens ondervraagden:

- er zouden meer organen beschikbaar komen
- men moet kiezen, dus zal men meer informatie gaan zoeken en er meer over nadenken
- het blijft een vrije keuze om nee te zeggen
- men veronderstelt dat de afhandeling sneller zal kunnen dan nu het geval is
- je maakt het voor de nabestaanden gemakkelijker.

Het laatste argument - je maakt het voor de nabestaanden gemakkelijker - komt terug bij de tegenstanders, maar dan in spiegelbeeld. Men meent vaak dat je het probleem van de keuze bij de nabestaanden legt: zij moeten kiezen. Een aantal ondervraagden vindt het principiële onjuist dat anderen beslissen over jouw lichaam. Een aantal personen zal het formulier niet terugsturen (om welke reden dan ook), terwijl ze wel tegen donatie zijn. Dementen en kinderen bijvoorbeeld kunnen niet voor zichzelf beslissen en zouden dan automatisch donor worden.

Sommigen zijn sterk tegen een systeem van 'als je niet tegen bent, ben je dus voor'.

Gesteld dat het systeem effectief zou zijn - in de vragenlijst noemden wij 20% meer organen dan in het huidige systeem - dan zou 70% voor invoering zijn, 17% niet, terwijl 13% geen mening heeft.

Gesteld dat dit systeem zou worden ingevoerd, wat zou men dan doen? We legden de ondervraagden enige alternatieven voor.

12 | *Reactie bij invoering geen-bezwaarsysteem.*

	%
• ik zou mijn weigering laten registreren	18
• ik zou niet reageren, maar mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn	46
• ik zou niet reageren, maar mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn	3
• ik zou het aan mijn nabestaanden overlaten	26
• weet niet	8

Bij invoering van een geen-bezwaarsysteem zegt 46% van de ondervraagden donor te willen zijn. Bij het huidige systeem zou 48% van de ondervraagden donor willen zijn, iets meer dus dan bij het geen-bezwaarsysteem. Het aantal weigeraars is wel hoger (21%) dan nu het geval zou zijn (13%).

Interessant is om na te gaan wat mensen zouden doen bij het geen-bezwaarsysteem, uitgaande van wat zij zeggen te hebben gekozen op het donorformulier. Bij 78% is de keuze identiek: 83% van degenen die nu als donor staan geregistreerd, zou weer donor willen zijn, 75% van degenen die op het formulier hebben aangegeven geen donor te willen zijn, zou dat nu ook niet willen, terwijl 60% van degenen die op het formulier hebben aangegeven het over te laten aan nabestaanden of een specifiek persoon, het nu ook zou overlaten aan nabestaanden.

.13 | *Keuze bij geen-bezwaarsysteem naar keuze gemaakt op donorformulier (n= 357 = 100%)*.*

	keuze op donorformulier			totaal
	donor	geen donor	laat over aan nabestaanden/ specifiek persoon	
<i>keuze bij geen-bezwaarsysteem</i>	%	%	%	%
• donor	55	1	4	60
• geen donor	4	12	3	19
• laat over aan nabestaanden/specifiek persoon	5	3	10	18
• weet niet	3	*	-	3
• totaal	67	16	17	100%

* exclusief 11 personen waarvan we de keuze niet weten

5.2 Huidig toestemmingssysteem in combinatie met geen-bezwaarsysteem

Een andere mogelijkheid is om het huidige toestemmingssysteem te handhaven voor iedereen die zijn of haar wil kenbaar heeft gemaakt, maar van alle mensen die dat niet hebben gedaan aan te nemen dat ze instemmen met orgaandonatie, tenzij ze binnen een bepaalde periode na een uitgebreide informatiecampagne daartegen een bezwaar laten registreren.

Het merendeel van de ondervraagden vindt deze procedure wel aanvaardbaar.

14 | *Aanvaardbaarheid combinatie huidig systeem en geen-bezwaarsysteem.*

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	16
• aanvaardbaar (4)	38
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	11
• onaanvaardbaar (2)	22
• helemaal onaanvaardbaar (1)	4
• weet niet	9
• gemiddelde score	3,42

Naar geslacht en leeftijd zijn er bij deze vraag geen verschillen. Wel naar opleidingsniveau: de hoger opgeleiden vinden dit systeem minder aanvaardbaar (gemiddelde score 3,26) vergeleken met lager opgeleiden (3,52) en middelbaar opgeleiden (3,49). Hoger opgeleiden vinden dit systeem vaker (helemaal) onaanvaardbaar (36%) dan de overige respondenten (22%).

Uit de toelichtingen die men geeft op de keuze, komen ongeveer dezelfde argumenten voor en tegen naar voren als bij het geen-bezwaarsysteem. Veel ondervraagden reageren heel positief op de suggestie van een informatiecampagne. Bij de tegenstemmers wordt nogal eens opgemerkt dat het niet wenselijk is dat twee systemen tegelijk zouden bestaan. Voor een bloemlezing, zie bijlage 2.

Gesteld dat dit systeem 20% meer organen zou opleveren, dan zou 61% van alle ondervraagden voor invoering zijn, 26% niet en 13% heeft daarover geen mening.

Wat zou men doen bij invoering van het systeem?

15 | Reactie bij invoering combinatiesysteem.

	%
• ik handhaaf de bestaande registratie als donor	30
• ik handhaaf de bestaande registratie als geen donor	4
• ik handhaaf de bestaande registratie door de beslissing over te laten aan mijn nabestaanden/specifiek persoon	3
• ik zou mijn weigering laten registreren	10
• ik zou niet reageren, maar mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn	21
• ik zou niet reageren, maar mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn	3
• ik zou het aan mijn nabestaanden/specifiek persoon overlaten	19
• weet niet, wil niet zeggen	10

In totaal wil 51% donor zijn (30% via bestaande registratie en 21% via informatie aan familie), een fractie meer dus dan via een nieuw geen-bezwaarsysteem. In totaal zou 17% weigeren (14% via registratie en 3% via informatie aan familie). Verder zou 23% de beslissing overlaten aan nabestaanden of een specifiek persoon: afhankelijk van wat deze personen zullen beslissen betreft het dus ook potentiële donoren.

In de volgende tabel wordt weergegeven wat degenen zouden doen die nu al een keuze zeggen te hebben gemaakt via het donorformulier. Bij 88% gaat het om een identieke keuze; 67% komt tot de keuze om donor te willen zijn (52% door de oorspronkelijke keuze te handhaven en 15% door het aan familie door te geven).

16 | Keuze bij combinatie naar keuze gemaakt op donorformulier (n= 357 = 100%)*.

	keuze op donorformulier			totaal
	donor	geen donor	laat over aan nabestaanden/ specifiek persoon	
<i>keuze bij combinatie</i>	%	%	%	%
• registratie handhaven	52	7	6	65
• bezwaar via registratie	1	5	1	7
• donor (via familie)	11	1	3	15
• bezwaar (via familie)	1	*	-	1
• laat over aan nabestaanden/specifiek persoon	1	2	7	11
• weet niet	1	*	1	2
• totaal	67	16	17	100%

* exclusief 11 personen waarvan we de keuze niet weten

5.3 Verplichte-keuzesysteem

Er wordt ook wel gedacht aan het verplichte-keuzesysteem. In dit systeem wordt iedere volwassene (18 jaar en ouder) verplicht een beslissing te nemen over orgaandonatie. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren bij het vernieuwen van het rijbewijs, bij het opvragen van een nieuw paspoort en dergelijke. De overheid zou in dat geval de aanvraag pas behandelen als de vraag over orgaandonatie is beantwoord. Verplichte keuze houdt in dat men zich laat registreren als potentiële donor of als weigeraar.

Iets minder dan de helft van de ondervraagden vindt het verplichte-keuzesysteem wel aanvaardbaar.

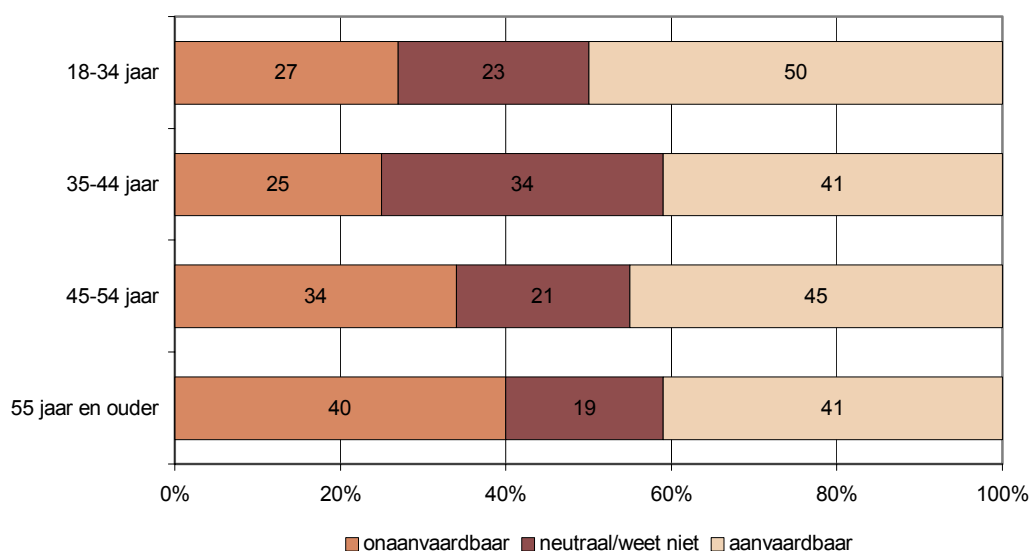
Bijna een derde acht zo'n systeem niet aanvaardbaar.

17 | *Aanvaardbaarheid verplichte-keuzesysteem.*

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	14
• aanvaardbaar (4)	30
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	16
• onaanvaardbaar (2)	22
• helemaal onaanvaardbaar (1)	10
• weet niet	8
• gemiddelde score	3,19

Bij deze vraag zijn er geen verschillen naar geslacht en opleidingsniveau, maar wel naar leeftijd. De jongste groep vindt dit systeem meer dan gemiddeld aanvaardbaar (gemiddelde score 3,38) en de oudste groep vindt het systeem minder dan gemiddeld aanvaardbaar (2,98).

18 | *Opvattingen verplichte-keuzesysteem naar leeftijd.*

Uit de weergave blijkt dat er minder een verschil is naar het percentage aanvaardbaar, maar wel naar het percentage onaanvaardbaar, dat bij jongeren (18-44 jaar) duidelijk lager is dan met name bij de ouderen van 55 jaar en ouder.

Uit de toelichtingen die men gaf bij het oordeel over het systeem, blijkt dat men als voordelen ziet dat de keuze van iedereen bekend is, zodat de druk op de nabestaanden minder wordt. Men is met dit systeem verplicht actief na te denken over de te maken keuze. Bezwaren zijn dat je gedwongen wordt te kiezen, vaak op een leeftijd dat je het nog niet weet. De koppeling aan het invullen van andere formulieren vinden velen (veel) te ver gaan. Je hebt bovendien kans dat er maar wat gekozen wordt, om het rijbewijs e.d. maar snel te ontvangen.

In bijlage 2 worden de meest relevante toelichtingen weergegeven.

Gesteld dat het systeem 20% meer organen oplevert, dan zou 49% van de ondervraagden voor invoering van het systeem zijn, 37% zou daar tegen zijn en 14% zou er geen oordeel over hebben.

Ook bij deze vraag zien we meer enthousiasme bij de jongeren dan bij de ouderen.

19 | Keuze voor invoering verplichte-keuzesysteem naar leeftijd.

	18-34 jaar	35-44 jaar	45-54 jaar	55 jaar en ouder
	%	%	%	%
• voor invoering systeem	57	47	50	43
• niet voor invoering	28	36	36	45
• weet niet	15	17	13	13

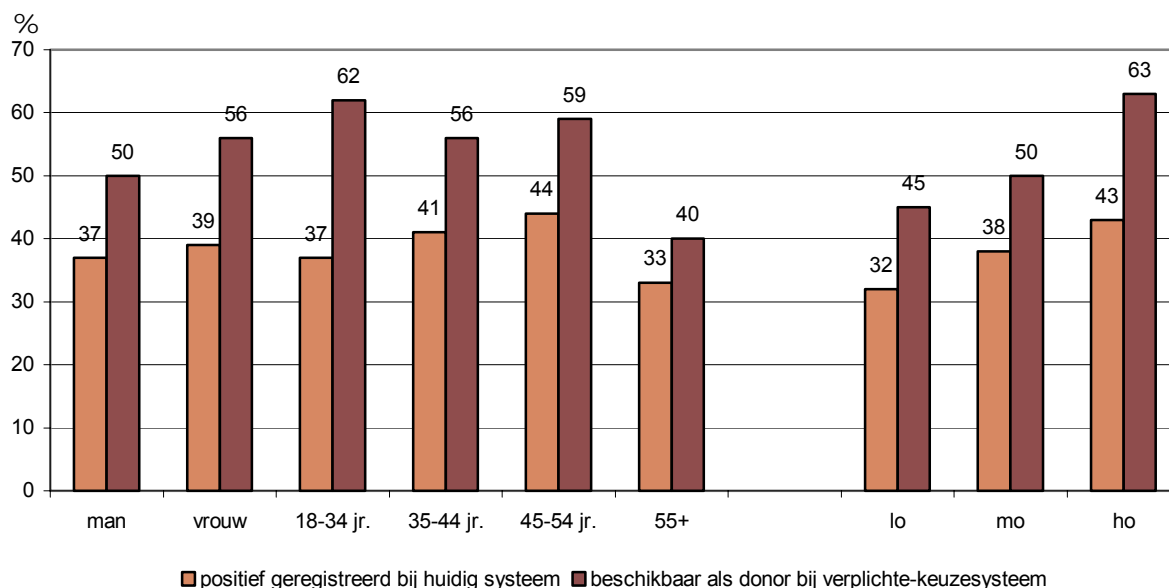
Gesteld dat zo'n verplichte-keuzesysteem zou worden ingevoerd, wat zou men dan doen?

20 | Reactie bij invoering verplichte-keuzesysteem.

	%
• ik zou me laten registreren als donor	53
• ik zou me laten registreren als weigeraar	27
• weet niet	20

Meer dan de helft van de ondervraagden zou zich in zo'n geval laten registreren als donor, een aanzienlijk hoger percentage dan in de huidige situatie via het donorformulier (38%), maar niet veel hoger dan het percentage dat zegt donor te willen zijn in het huidige systeem (48%). Het percentage weigeraars zou ook sterk stijgen (van 9% via het donorformulier naar 27%). De antwoordcategorie 'ik zou het aan mijn nabestaanden overlaten' is niet aan de orde bij het verplichte-keuzesysteem. We geven voor de onderscheiden categorieën naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau het percentage positieve registraties weer volgens het huidige systeem en volgens het verplichte-keuzesysteem.

21 | Positief geregistreerd bij huidige systeem en beschikbaar als donor bij verplichte-keuzesysteem naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

De toename in het percentage positieve registraties is bij bepaalde categorieën spectaculair. Dat geldt vooral voor de jongste categorie (+ 25%) en voor de hoogst opgeleiden (+ 20%). De toename is gering bij de oudste leeftijdscategorie (+ 7%), bij mannen (+ 13%), bij lager opgeleiden (+ 13%) en bij middelbaar opgeleiden (+ 12%).

Vervolgens de relatie tussen datgene wat men op het donorformulier zegt te hebben gekozen en wat men zou doen bij het verplichte-keuzesysteem.

22 | Keuze bij verplichte-keuzesysteem naar keuze gemaakt op donorformulier (n= 357 = 100%)*.

	keuze op donorformulier			totaal
	donor	geen donor	laat over aan nabestaanden/ specifiek persoon	
<i>keuze bij verplichte-keuzesysteem</i>	%	%	%	
• donor	60	1	8	70
• geen donor	2	13	4	19
• weet niet	4	2	5	11
• totaal	67	16	17	100%

* exclusief 11 personen waarvan we de keuze niet weten

Bij 73% is er sprake van een gelijke keuze. Opvallend is dat het percentage positieve registraties bij deze groep nauwelijks toeneemt (van 67% naar 70%).

5.4 Voor-wat-hoort-wat-systeem

Een ander systeem zou het voor-wat-hoort-wat-systeem zijn. In dat geval worden bij een wachtlijst voor orgaantransplantatie punten toegekend op grond van medische criteria (dus de ernst van de aandoening), en extra punten als men zelf is geregistreerd als donor. Bij gelijke medische omstandigheden komt een potentiële donor hoger op de wachtlijst dan iemand die niet of negatief geregistreerd staat. Men krijgt dus geen extra punten bij non-registratie of als men voor een andere registratie-optie kiest.

Veel ondervraagden wijzen dit systeem af. Slechts 22% vindt het aanvaardbaar en 50% vindt het onaanvaardbaar.

23 | Aanvaardbaarheid voor-wat-hoort-wat-systeem.

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	8
• aanvaardbaar (4)	14
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	19
• onaanvaardbaar (2)	33
• helemaal onaanvaardbaar (1)	17
• weet niet	9
• gemiddelde score	2,59

Naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau zijn er weinig verschillen bij de opvattingen over dit systeem. Alle categorieën wijzen het systeem af.

Uit de toelichtingen bij het oordeel over het voor-wat-hoort-wat-systeem komt naar voren dat een aantal personen een dergelijk systeem wel redelijk vindt, maar anderen vinden dat de artsen geen onderscheid mogen maken, omdat er dan geen sprake is van vrije keuze en dat het niet ethisch zou zijn dat bepaalde personen voorrang zouden krijgen. In bijlage 2 zijn de meest relevante toelichtingen opgenomen.

Ook als de effectiviteit van het systeem groot zou zijn - bijvoorbeeld dat dit systeem 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem - is men niet voor invoering. Slechts 29% zou in dat geval het systeem willen invoeren, 55% niet, terwijl 16% er geen mening over heeft.

Personen van 55 jaar en ouder zijn in die situatie vaker tegen de invoering van een dergelijk systeem (63%) dan de overige ondervraagden (51%). Vrouwen zijn vaker tegen (59%) dan mannen (51%). Naar opleidingsniveau zijn er weinig verschillen.

Wat zou men doen, gesteld dat dit systeem wordt ingevoerd?

24 | *Reactie bij invoering voor-wat-hoort-wat-systeem.*

	%
• ik handhaaf de bestaande registratie als donor	30
• ik handhaaf de bestaande registratie als geen donor	4
• ik handhaaf de bestaande registratie door de beslissing over te laten aan mijn nabestaanden/specifiek persoon	4
• ik zou mijn weigering laten registreren	11
• ik zou mij laten registreren als donor	9
• ik zou niet reageren maar mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn	10
• ik zou niet reageren, maar mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn	3
• ik zou het aan mijn nabestaanden/specifiek persoon overlaten	16
• weet niet, wil niet zeggen	13

In totaal wil 49% donor zijn (30% via bestaande registratie, 9% alsnog via registratie en 10% via informatie aan familie). In totaal zou 19% weigeren (15% via registratie en 3% via informatie aan de familie). Verder zou 20% de beslissing overlaten aan nabestaanden of een specifiek persoon: afhankelijk van wat deze personen zullen beslissen betreft het dus ook potentiële donoren.

Interessant zijn de opvattingen van degenen die het donorformulier al ingevuld zeggen te hebben.

25 | Keuze bij voor-wat-hoort-wat-systeem naar keuze gemaakt op donorformulier (n= 357 = 100%)*.

	keuze op donorformulier			
	donor	geen donor	laat over aan nabestaanden/ specifiek persoon	totaal
<i>keuze bij voor-wat-hoort-wat-systeem</i>	%	%	%	%
• registratie handhaven	54	7	6	67
• laten registreren als donor	4	*	1	6
• laten registreren als weigeraar	2	6	1	8
• donor (via familie)	2	-	1	3
• geen donor (via familie)	*	*	1	1
• laat over aan nabestaanden/specifiek persoon	2	1	6	9
• weet niet	3	1	2	6
• totaal	67	16	17	100%

* exclusief 11 personen waarvan we de keuze niet weten

Bij de keuze via het donorformulier komt van deze groep 67% tot de keuze van donor, met het nieuwe systeem zou dat 63% zijn, dus iets lager.

5.5 Donatie bij leven met compensatie

Bij bepaalde organen is het mogelijk om bij leven donor te zijn. Dat kan bijvoorbeeld bij een nier die men afstaat aan een familielid of partner. Het is denkbaar dat de donor daarvoor een soort compensatie zou ontvangen, bijvoorbeeld voor daadwerkelijk gemaakte kosten (bijvoorbeeld inkomstenderving), of de kosten voor een levensverzekering of een arbeidsongeschiktheidsverzekering. Er is hier sprake van een vorm van donatie die in alle systemen zou kunnen passen.

Het merendeel van de ondervraagden vindt dat wel aanvaardbaar. Dat geldt voor 55%, terwijl 16% het onaanvaardbaar vindt.

26 | Aanvaardbaarheid donatie bij leven met compensatie.

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	18
• aanvaardbaar (4)	37
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	16
• onaanvaardbaar (2)	12
• helemaal onaanvaardbaar (1)	4
• weet niet	13
• gemiddelde score	3,63

Ouderen vinden het iets minder aanvaardbaar dan jongeren, voor lager opgeleiden geldt dat ook vergeleken met hoger opgeleiden. Tussen mannen en vrouwen is er geen verschil.

Uit de toelichtingen die men geeft, blijkt dat de meeste mensen de compensatie voor gemaakte kosten e.d. heel redelijk vinden, omdat de donor ook een risico loopt, maar dat men bang is dat er misbruik gemaakt wordt van eventuele betalingen.

Gesteld dat donatie met een compensatie 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, dan zou 53% voor het toestaan ervan zijn, 24% niet, terwijl 23% het niet zou weten.

Jongeren zijn vaker voor invoering dan ouderen, en hoger opgeleiden vaker dan lager opgeleiden. Naar geslacht zijn er weinig verschillen.

5.6 Anonieme donatie bij leven

Op dit moment is het alleen toegestaan om bij leven een orgaan aan een bekende te doneren. Gedacht zou kunnen worden aan de mogelijkheid om bij leven anoniem te doneren, dus aan een onbekende. Het zou daarbij gaan om donatie aan de wachtlijst op niet-commerciële basis. Ook deze vorm van donatie zou in alle systemen kunnen passen.

Iets minder dan de helft van de ondervraagden vindt dit aanvaardbaar (44%), 19% vindt het onaanvaardbaar.

27 | *Aanvaardbaarheid anonieme donatie bij leven.*

	%
• helemaal aanvaardbaar (5)	10
• aanvaardbaar (4)	34
• noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar (3)	17
• onaanvaardbaar (2)	15
• helemaal onaanvaardbaar (1)	4
• weet niet	21
• gemiddelde score	3,40

Jongeren vinden dit aanvaardbaarder dan ouderen, hoger opgeleiden meer dan lager opgeleiden. Naar geslacht zijn er geen verschillen.

Uit de toelichtingen blijkt dat veel ondervraagden het prachtig zouden vinden als dit zou gebeuren, maar dat men zich vaak afvraagt waarom men zou doneren met alle risico's van dien. Bij velen bestaat de angst dat er op deze manier een handel in organen gaat ontstaan. In bijlage 2 is een bloemlezing opgenomen van voor- en tegenstanders.

Gesteld dat anonieme donatie bij leven 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, dan zou 45% voor invoering zijn, 28% tegen en 27% zou het niet weten.

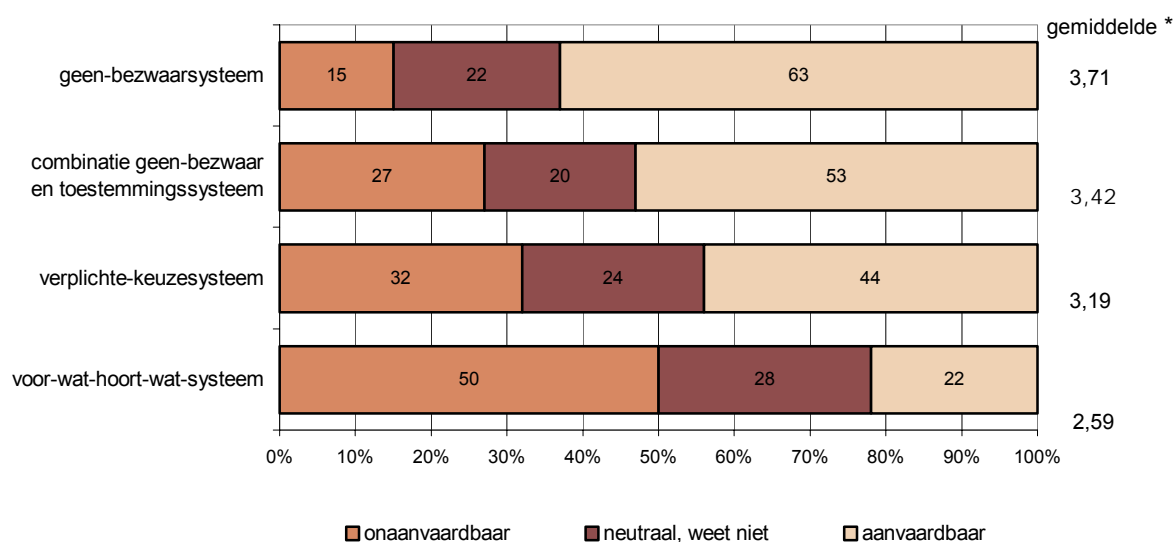
Jongeren en hoger opgeleiden zouden dan vaker voor invoering zijn dan ouderen en lager opgeleiden. Tussen mannen en vrouwen is er geen verschil.

6. DE SYSTEMEN VERGELEKEN

6.1 De aanvaardbaarheid van alternatieve systemen

In het vorige hoofdstuk hebben we bij ieder alternatief beschreven in hoeverre men dat systeem wel of niet aanvaardbaar vindt. We geven de resultaten van de beoordeelde systemen nog eens grafisch weer.

28 | Aanvaardbaarheid alternatieve systemen.

* gemiddelde op een vijfpuntsschaal waarbij helemaal aanvaardbaar = 5 en helemaal onaanvaardbaar = 1

Het geen-bezwaarsysteem wordt het meest aanvaardbaar gevonden (63% aanvaardbaar, 15% onaanvaardbaar) en het verplichte-keuzesysteem en het voor-wat-hoort-wat-systeem het minst aanvaardbaar.

6.1.1 De aanvaardbaarheid naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau

We geven per systeem de gemiddelde beoordelingen naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

29 | Aanvaardbaarheid naar geslacht, leeftijd en opleiding (gemiddelde scores).

	geen-bezwaar- systeem	combinatie geen- bezwaar/toestemming	verplichte-keuze- systeem	voor-wat-hoort-wat- systeem
<i>geslacht</i>				
• man	3,73	3,40	3,13	2,64
• vrouw	3,72	3,46	3,27	2,55
<i>leeftijd</i>				
• 18-34 jaar	3,90	3,45	3,38	2,61
• 35-44 jaar	3,62	3,37	3,24	2,74
• 45-54 jaar	3,53	3,53	3,18	2,54
• 55 jaar en ouder	3,71	3,42	2,98	2,50
<i>opleidingsniveau</i>				
• lager	3,75	3,54	3,17	2,53
• middelbaar	3,65	3,49	3,13	2,68
• hoger	3,74	3,26	3,22	2,53

Naar geslacht zijn er nauwelijks verschillen. De jongste leeftijdscategorie scoort positiever dan gemiddeld op het geen-bezwaarsysteem en het verplichte-keuzesysteem. De oudste groep reageert negatiever dan gemiddeld op het verplichte-keuzesysteem en het voor-wat-hoort-wat-systeem. Lager opgeleiden zijn positiever dan hoger opgeleiden over de combinatie van geen-bezwaar- en toestemingsysteem.

6.1.2 De aanvaardbaarheid naar politieke voorkeur en geloof of levensbeschouwing

Vervolgens hebben we gekeken naar politieke voorkeur en geloof of levensbeschouwing.

30 | Aanvaardbaarheid naar politieke voorkeur en levensbeschouwing (gemiddelde scores).

	geen-bezwaar- systeem	combinatie geen- bezwaar/toestemming	verplichte-keuze- systeem	voor-wat-hoort-wat- systeem
<i>politieke voorkeur</i>				
• CDA	3,64	3,36	2,95	2,59
• PvdA	3,81	3,65	3,41	2,60
• VVD	3,86	3,52	3,32	2,73
• D'66	3,85	3,78	3,04	2,56
• LPF	3,48	3,08	2,93	2,56
• GroenLinks	3,92	3,50	3,29	2,75
• SP	3,66	3,48	3,36	2,59
<i>geloof/levensovertuiging</i>				
• rooms katholiek	3,65	3,41	2,91	2,60
• Ned. hervormd	3,55	3,37	3,13	2,44
• gereformeerd	3,90	3,45	3,37	2,49
• geen	3,84	3,50	3,36	2,66

Naar politieke voorkeur zijn er nogal wat verschillen. Bij het geen-bezwaarsysteem vinden personen met een voorkeur voor PvdA, VVD, D'66 en GroenLinks het systeem meer dan gemiddeld aanvaardbaar, terwijl personen met een LPF-voorkeur lager dan gemiddeld scoren. Het verplichte-keuzesysteem wordt aanvaardbaar geacht door personen met een voorkeur voor PvdA, VVD, GroenLinks en SP en minder aanvaardbaar door personen met een voorkeur voor CDA, D'66 en

LPF. Personen met een voorkeur voor VVD en GroenLinks reageren minder afwijzend op het voor-wat-hoort-wat-systeem dan de overige ondervraagden.

Ook naar geloof/levensovertuiging zijn er verschillen. Niet-gelovigen reageren positiever dan gemiddeld op het geen-bezwaarsysteem en op het verplichte-keuzesysteem. Het voor-wat-hoort-wat-systeem wordt door Nederlands hervormden en gereformeerden minder aanvaardbaar gevonden dan door rooms katholieken en niet-gelovigen. Opvallend zijn de positieve scores van gereformeerden voor het geen-bezwaarsysteem en het verplichte-keuzesysteem.

6.1.3 De aanvaardbaarheid naar een aantal uitspraken

Vervolgens gaan we na wat de samenhang is met een aantal uitspraken.

31 | Aanvaardbaarheid naar een aantal uitspraken (gemiddelde scores).

	geen-bezwaar- systeem	combinatie geen-bezwaar/ toestemming	verplichte - keuze- systeem	voor-wat-hoort- wat-systeem
<i>Ik vind orgaandonatie in het algemeen een heel goede zaak</i>				
• helemaal eens	4,01*	3,77	3,44	2,84
• eens	3,53	3,16	2,96	2,37
• minder eens	2,98	2,67	3,02	2,22
<i>Stel dat ik alleen zou kunnen blijven leven met het orgaan van een ander, dan zou ik graag in aanmerking komen voor orgaandonatie</i>				
• helemaal eens	4,03	3,69	3,41	2,79
• eens	3,52	3,34	3,09	2,43
• minder eens	3,35	2,85	2,75	2,36
<i>In hoeverre vindt u het tekort aan organen wel of niet een probleem?</i>				
• een groot probleem	3,97	3,72	3,35	2,74
• wel een probleem	3,50	3,15	3,04	2,45
• nauwelijks/weet niet	3,19	2,58	2,81	2,20
<i>Heeft u het gevoel dat de overheid in Nederland voldoende aandacht heeft voor deze situatie (= tekort aan organen)?</i>				
• nee	3,96	3,60	3,23	2,69
• ja	3,61	3,33	3,21	2,62
<i>Heeft u of iemand in uw naaste omgeving wel eens te maken gehad met orgaantransplantatie?</i>				
• ja	3,97	3,67	3,14	2,57
• nee	3,68	3,40	3,19	2,59

* leesvoorbeeld. Personen die het helemaal eens zijn met de uitspraak 'Ik vind orgaandonatie in het algemeen een heel goede zaak' geven een gemiddelde score van 4,01 bij de aanvaardbaarheid van het geen-bezwaarsysteem en een gemiddelde score van 3,77 bij de aanvaardbaarheid van de combinatie geen-bezwaarsysteem en toestemmingssysteem.

Ondervraagden die het helemaal eens zijn met de uitspraken 'ik vind orgaandonatie in het algemeen een hele goede zaak' en 'stel dat ik alleen zou kunnen blijven leven met het orgaan van een ander, dan zou ik graag in aanmerking komen voor orgaandonatie' vinden alle systemen aanvaardbaarder dan de overige respondenten. Dat geldt ook voor ondervraagden die het tekort aan organen een groot probleem vinden. Personen die vinden dat de overheid te weinig aandacht heeft voor het tekort aan organen, vinden de meeste systemen aanvaardbaarder dan ondervraagden die vinden dat de overheid daar voldoende aandacht voor heeft, met uitzondering van het verplichte-keuzesysteem en het voor-wat-hoort-wat-systeem, waarbij er geen verschillen zijn.

Personen die wel eens te maken hebben gehad met orgaantransplantatie (of zelf of iemand in de naaste omgeving) zijn vaker voor het geen-bezwaarsysteem of een combinatie van geen-bezwaar- en toestemmingssysteem.

6.1.4 De aanvaardbaarheid naar terugsturen formulier en keuze

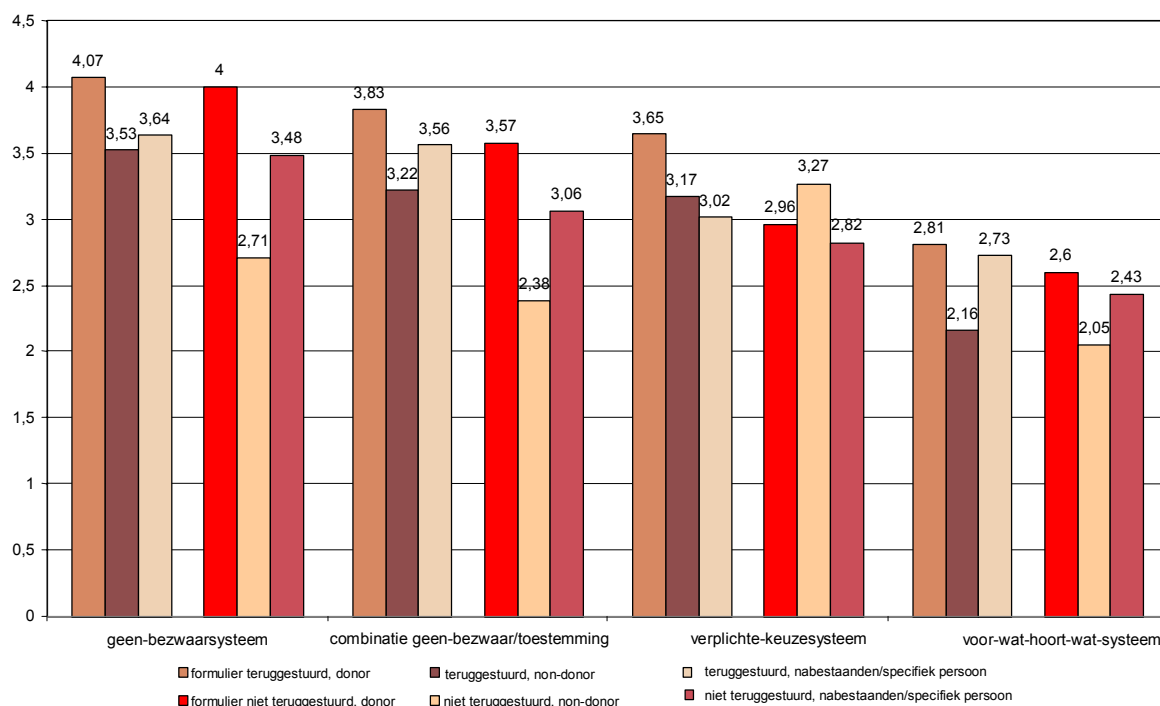
Het is interessant om de opvattingen en de keuze van personen die het formulier hebben teruggestuurd te vergelijken met personen die het formulier niet hebben teruggestuurd, maar van wie we wel weten wat hun keuze zou zijn.

32 | *Aanvaardbaarheid naar terugsturen formulier en keuze (gemiddelde scores).*

	geen-bezwaar-systeem	combinatie geen-bezwaar/toestemming	verplichte-keuze-systeem	voor-wat-hoort-wat-systeem
• formulier teruggestuurd	3,93	3,69	3,45	2,70
keuze:				
– donor	4,07	3,83	3,65	2,81
– non-donor	3,53	3,22	3,17	2,16
– keuze nabestaanden/specifiek persoon	3,64	3,56	3,02	2,73
– weet niet (n= 11)	*	*	*	*
• formulier niet teruggestuurd	3,41	3,06	2,81	2,42
keuze:				
– donor	4,00	3,57	2,96	2,60
– non-donor	2,71	2,38	3,27	2,05
– keuze nabestaanden/specifiek persoon	3,48	3,06	2,82	2,43
– weet niet	2,98	2,88	2,62	2,44

We geven een en ander grafisch weer.

33 | *Opvattingen over vier alternatieve systemen, naar keuze bij huidige systeem.*

Personen die het formulier terugstuurden, zijn positiever over het geen-bezwaarsysteem, de combinatie van geen-bezwaar- en toestemmingsstelsel, het verplichte-keuzesysteem en het voor-wat-hoort-wat-systeem dan personen die het formulier niet terugstuurden.

Vooraf personen die zich als donor hebben laten registreren, reageren positief op deze vier alternatieve systemen. Dat geldt juist niet voor personen die zich als non-donor hebben laten registreren. De non-donoren wijzen vooral het voor-wat-hoort-wat-systeem sterk af.

Bij degenen die het formulier niet terugstuurden, reageren de personen die nu wel donor zouden willen zijn, positiever op de vier alternatieve systemen dan non-donoren en degenen die het aan de nabestaanden of een specifiek persoon zouden overlaten. De non-donoren vinden het verplichte-keuzesysteem gemiddeld nog wel acceptabel, maar ze wijzen de overige drie systemen duidelijk af.

6.2 De systemen in hun onderlinge samenhang

Het oordeel over de systemen laat onderlinge samenhangen zien. Personen die het geen-bezwaarsysteem aanvaardbaar vinden, vinden de combinatie van geen-bezwaar- en toepassingsstelsel ook meestal aanvaardbaar en ze zijn ook vaker geneigd het verplichte-keuzesysteem aanvaardbaar te vinden.

We hebben eerder al gezien dat er aanzienlijke verschillen zijn in het oordeel over de aanvaardbaarheid van alternatieve systemen tussen personen die het formulier hebben teruggestuurd en degenen die dat niet hebben gedaan. We geven dit nog eens weer.

34 | Aanvaardbaarheid systemen naar terugsturen formulier (% aanvaardbaar).

(% aanvaardbaar)	formulier terugge- stuurd	formulier niet terug- gestuurd
• geen-bezwaarsysteem	73	50
• combinatie geen-bezwaar en toestemming	66	40
• verplichte-keuzesysteem	53	32
• voor-wat-hoort-wat-systeem	24	20

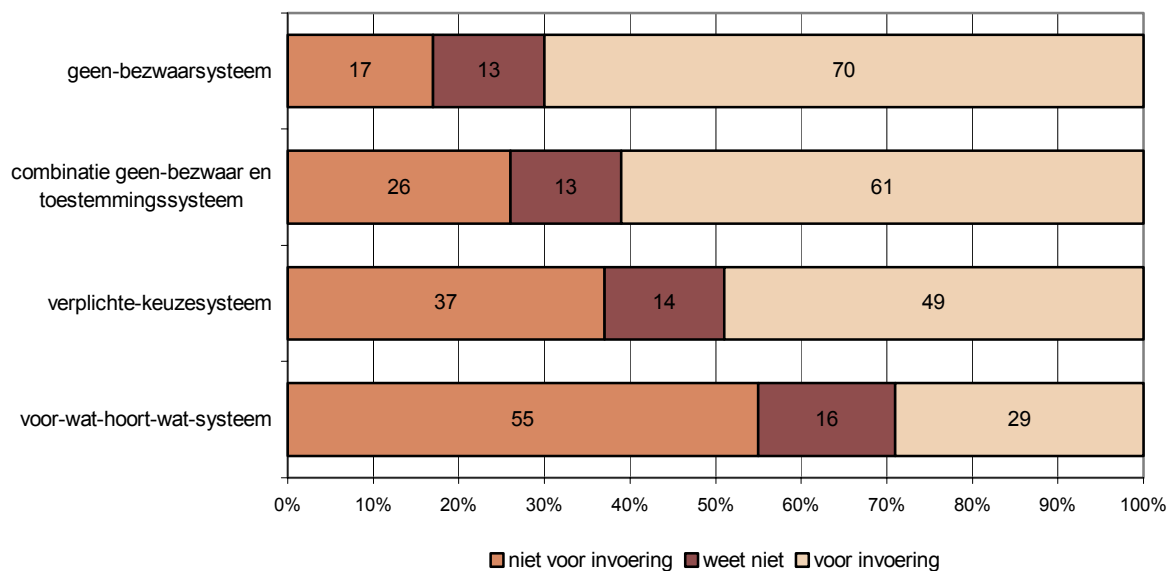
De verschillen zijn groot bij de drie eerstgenoemde systemen en betrekkelijk gering bij het voor-wat-hoort-wat-systeem. Degenen die het formulier terugstuurd, vinden meer systemen acceptabel dan personen die het formulier niet terugstuurd.

6.3 De aanvaardbaarheid bij gebleken effectiviteit

De alternatieve beslissystemen zijn ook op aanvaardbaarheid onderzocht bij gebleken effectiviteit. Is men voor invoering van een systeem gesteld dat het betreffende beslissysteem 20% meer organen zou opleveren?

Het merendeel zou in dat geval voor invoering zijn van een geen-bezwaarsysteem en van een combinatie van het (huidige) toestemmingssysteem en een geen-bezwaarsysteem.

35 | Aanvaardbaarheid bij gebleken effectiviteit.

6.4 De systemen gerangschikt

De beoordeelde systemen en het huidige toestemmingssysteem zijn ook nog eens rechtstreeks onderling vergeleken: welke voorkeuren heeft men en met welk systeem verwacht men dat de meeste organen beschikbaar komen?

Volgens beide criteria zou het geen-bezwaarsysteem gekozen worden. Wat betreft voorkeur wordt het geen-bezwaarsysteem direct gevolgd door het huidige toestemmingssysteem en wat betreft de verwachte effectiviteit direct gevolgd door de combinatie van het geen-bezwaarsysteem en het huidige toestemmingssysteem.

De resultaten zijn als volgt:

36 | Rangorde naar voorkeur (in percentages; weet niet = 3%).

	voorkeur					gemiddelde score*
	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	5 ^e	
1. geen-bezwaarsysteem	30	28	19	17	6	3,59
2. toestemmingssysteem	28	27	24	15	7	3,54
3. combinatie geen-bezwaar- en toestemmingssysteem	18	26	34	17	4	3,36
4. verplichte-keuzesysteem	20	11	14	31	24	2,72
5. voor-wat-hoort-wat-systeem	5	8	9	20	59	1,80

* de eerste plaats telt voor 5 punten, de vijfde plaats voor 1 punt

Het voor-wat-hoort-wat-systeem wordt het meest afgewezen. Opvallend zijn de scores voor het verplichte-keuzesysteem: er zijn relatief veel ondervraagden met een voorkeur voor dit systeem en er zijn relatief veel respondenten die het systeem afwijzen. De standaarddeviatie van dit item is dan ook aanzienlijk hoger dan de standaarddeviaties bij de andere systemen.

Vervolgens de meningen over de verwachte effectiviteit van de systemen, met welk systeem verwacht men dat de meeste organen beschikbaar komen?

37 | Rangorde naar verwachte effectiviteit (in percentages; weet niet = 12%).

	effectiviteit					gemiddelde score*
	1 ^e	2 ^e	3 ^e	4 ^e	5 ^e	
1. geen-bezwaarsysteem	27	29	22	15	6	3,57
2. combinatie geen-bezwaar- en toestemmingssysteem	22	29	30	15	4	3,50
3. verplichte-keuzesysteem	31	16	15	21	17	3,24
4. toestemmingssysteem	8	13	23	24	32	2,42
5. voor-wat-hoort-wat-systeem	10	13	11	25	41	2,28

* de eerste plaats telt voor 5 punten, de vijfde plaats voor 1 punt

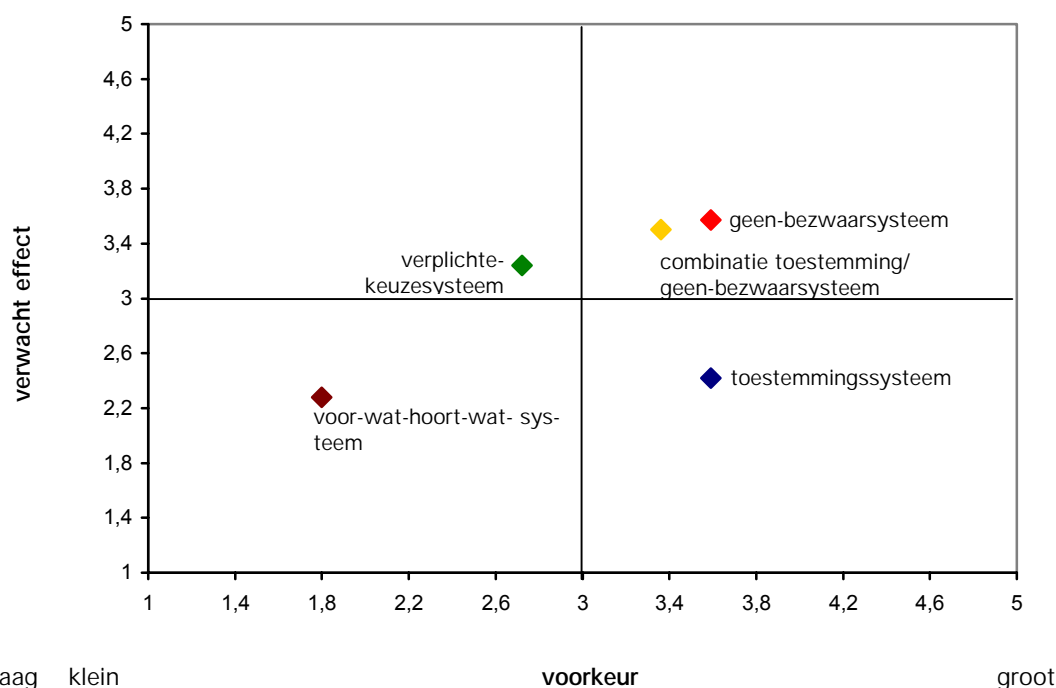
Het voor-wat-hoort-wat-systeem scoort laag. Ook bij de verwachte effectiviteit zijn de scores voor het verplichte-keuzesysteem opvallend: veel ondervraagden verwachten dat dit systeem heel effectief is (31% denkt dat dit systeem het effectiefst is), maar ook relatief veel ondervraagden verwachten dat dit systeem niet zo effectief is. Ook nu is de standaarddeviatie bij dit systeem hoger dan de standaarddeviaties bij de andere systemen.

We kunnen de scores op voorkeur en verwachte effectiviteit ook ruimtelijk weergeven. Dan blijkt dat het geen-bezwaarsysteem en de combinatie van geen-bezwaar- en toestemmingssysteem beide hoog scoren qua voorkeur en qua verwachte effectiviteit.

Het voor-wat-hoort-wat-systeem scoort op beide dimensies laag. Het huidige toestemmingssysteem scoort positief op voorkeur, maar negatief op verwachte effectiviteit; het verplichte-keuzesysteem scoort hoog op verwachte effectiviteit, maar betrekkelijk laag op voorkeur.

38 | Voorkeur en verwachte effectiviteit van vijf systemen

hoog

Het geen-bezwaarsysteem scoort dus op beide dimensies het positiefst. Bijna even goed scoort de combinatie van geen-bezwaar- en toestemmingssysteem.

We geven de scores op beide dimensies van het geen-bezwaarsysteem, het (huidige) toestemmingssysteem en het verplichte-keuzesysteem naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau.

39 | Scores op dimensies naar achtergrondkenmerken.

	geen-bezwaarsysteem		toestemmingssysteem		verplichte-keuzesysteem	
	voorkeur	verwachte effectiviteit	voorkeur	verwachte effectiviteit	voorkeur	verwachte effectiviteit
• totaal	3,59	3,57	3,54	2,42	2,72	3,24
<i>geslacht</i>						
• man	3,65	3,61	3,54	2,38	2,51	3,14
• vrouw	3,53	3,53	3,53	2,46	2,91	3,32
<i>leeftijd</i>						
• 18-34 jaar	3,49	3,55	3,41	2,17	3,04	3,43
• 35-44 jaar	3,22	3,41	3,55	2,44	2,78	3,18
• 45-54 jaar	3,62	3,54	3,52	2,50	2,59	3,20
• 55 jaar en ouder	3,91	3,74	3,65	2,63	2,46	3,09
<i>opleidingsniveau</i>						
• lager	3,60	3,63	3,62	2,58	2,75	3,26
• middelbaar	3,57	3,52	3,59	2,58	2,61	3,20
• hoger	3,60	3,58	3,41	2,13	2,81	3,25

Bij het geen-bezwaarsysteem zijn er nauwelijks verschillen naar geslacht en opleidingsniveau. Wel naar leeftijd: de oudste groep beoordeelt dit systeem positiever op beide dimensies dan de overige respondenten.

Ten aanzien van het (huidige) toestemmingssysteem zijn er naar leeftijd en opleidingsniveau vooral verschillen bij de dimensie verwachte effectiviteit. Jongeren en hoger opgeleiden denken dat dit systeem minder effectief is dan ouderen en lager opgeleiden. Bij het verplichte-keuzesysteem zien we dat vrouwen en jongeren een grotere voorkeur voor dit systeem hebben dan mannen en ouderen. Jongeren denken dat dit systeem ook effectiever is dan ouderen.

Er zijn ook duidelijke verschillen in de rangordes naar de keuze voor wel of geen donorschap.

40 | Scores op dimensies naar keuze donatiebeslissing.

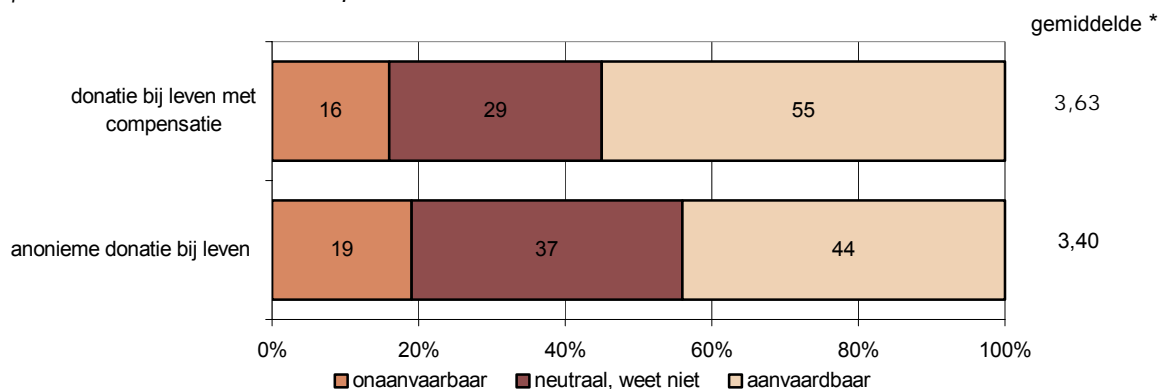
	geen-bezwaarsysteem		toestemmingssysteem		verplichte-keuzesysteem	
	voorkeur	verwachte effectiviteit	voorkeur	verwachte effectiviteit	voorkeur	verwachte effectiviteit
• totaal	3,59	3,57	3,54	2,42	2,72	3,24
• formulier teruggestuurd keuze:						
– donor	3,44	3,52	3,30	2,45	3,01	3,32
– non-donor	3,14	3,40	3,94	2,58	2,71	3,09
– laat over aan nabestaanden/specifiek persoon	3,92	3,60	3,51	2,30	3,45	3,24
• formulier niet teruggestuurd keuze:						
– donor	3,87	3,80	3,45	2,27	2,60	3,33
– non-donor	2,81	2,87	4,17	2,62	3,45	4,12
– laat over aan nabestaanden/specifiek persoon	4,02	3,70	3,40	2,28	2,45	3,06
– wil niet zeggen/weet niet	3,56	3,55	4,17	2,70	2,11	2,96

Degenen die zich hebben (willen) laten registreren als non-donor wijzen het geen-bezwaarsysteem meer af dan de andere respondenten. Ze hebben relatief vaak een voorkeur voor het toestemmingssysteem of voor het verplichte-keuzesysteem (althans degenen die het formulier niet terugstuurden en geen donor zouden willen zijn). Geregistreerde donoren hebben ook meer een voorkeur voor het verplichte-keuzesysteem dan gemiddeld. Dat is juist niet het geval bij personen die het formulier niet terugstuurden en hun keuze niet (willen) uitspreken. Personen die de beslissing overlaten aan nabestaanden of specifieke personen, hebben juist een voorkeur voor het geen-bezwaarsysteem en juist niet voor het verplichte-keuzesysteem.

6.5 De aanvaardbaarheid van twee opties

In het onderzoek zijn de meningen onderzocht over twee opties, die in alle systemen zouden kunnen passen: de donatie bij leven, waarbij de donor een soort compensatie zou ontvangen, bijvoorbeeld voor daadwerkelijk gemaakte kosten en de anonieme donatie bij leven, dus donatie aan een onbekende, op niet-commerciële basis.

41 | Aanvaardbaarheid van twee opties.

* gemiddelde op een vijfpuntsschaal waarbij helemaal aanvaardbaar = 5 en helemaal onaanvaardbaar = 1

Het merendeel vindt donatie bij leven met compensatie wel aanvaardbaar. Anonieme donatie bij leven is duidelijk meer omstreden. Jongeren en hoger opgeleiden vinden beide opties aanvaardbaarder dan ouderen en lager opgeleiden.

42 | Aanvaardbaarheid opties naar geslacht, leeftijd en opleiding (gemiddelde scores).

	donatie bij leven met compensatie	anonieme donatie bij leven
<i>geslacht</i>		
• man	3,66	3,45
• vrouw	3,61	3,39
<i>leeftijd</i>		
• 18-34 jaar	3,68	3,63
• 35-44 jaar	3,68	3,42
• 45-54 jaar	3,61	3,13
• 55 jaar en ouder	3,49	3,28
<i>opleidingsniveau</i>		
• lager	3,47	3,14
• middelbaar	3,69	3,41
• hoger	3,70	3,56

Er zijn ook verschillen naar politieke voorkeur en geloofs- of levensovertuiging.

---

 43 | Aanvaardbaarheid opties naar politieke voorkeur en levensbeschouwing (gemiddelde scores).

---

	donatie bij leven met compensatie	anonieme donatie bij leven
<i>politieke voorkeur</i>		
• CDA	3,66	3,33
• PvdA	3,87	3,37
• VVD	3,70	3,35
• D'66	3,78	3,95
• LPF	3,58	3,38
• GroenLinks	3,55	3,88
• SP	3,47	3,26
<i>geloof/levensovertuiging</i>		
• rooms katholiek	3,73	3,44
• Ned. hervormd	3,44	3,24
• gereformeerd	3,56	3,78
• geen	3,68	3,38

Personen met een voorkeur voor D'66 vinden beide opties meer dan gemiddeld aanvaardbaar, personen met een voorkeur voor de SP evenals Nederlands hervormden vinden beide opties minder dan gemiddeld aanvaardbaar.

Ondervraagden die orgaandonatie in het algemeen een heel goede zaak vinden, ondervraagden die zelf eventueel in aanmerking willen komen voor orgaandonatie en ondervraagden die het tekort aan organen als een probleem zien, vinden beide opties aanvaardbaarder dan de overige respondenten.

7. SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN

In het kader van de Wet op de Orgaandonatie (WOD) is in 1998 gestart met het versturen van donorformulieren aan 12,2 miljoen Nederlanders van 18 jaar of ouder. Op het formulier worden vier keuzemogelijkheden aangeboden, met als eerste keuzemogelijkheid dat men zijn/haar organen en weefsels na overlijden beschikbaar stelt voor transplantatie. Van de aangeschreven personen heeft 37% het formulier teruggestuurd; 54% van hen gaf toestemming. Het effect van het gebruik van het Donorregister valt tegen. De wachtlijsten voor orgaantransplantaties zijn nog niet opgelost. Dit heeft geleid tot het plan van aanpak orgaandonatie van april 2000. De eerste resultaten van deze aanpak - het inzetten van speciale donatiefunctonarissen in ziekenhuizen en een experiment met een herinneringsmailing van het Donorregister - werden hoopgevend genoemd. Onderzoek moet duidelijk maken of deze aanpak tot verbetering in de aantallen orgaandonaties heeft geleid. Indien dat niet het geval is, zou overwogen kunnen worden het beslissysteem te wijzigen.

Door middel van onderzoek wil het Rathenau Instituut nagaan hoe de Nederlandse burger denkt over een aantal mogelijke alternatieve registratiesystemen en wat de consequenties zijn wat betreft het aantal potentieel beschikbare organen. In het onderzoek zijn vier alternatieve registratiesystemen aan de orde gesteld.

Het veldwerk heeft plaatsgevonden in de periode van 22 juli tot en met 11 augustus 2003. De enquêtes zijn rechtstreeks per computer afgenomen. Daarbij is gebruik gemaakt van het accesspanel TNS Nipo base, een database van ongeveer 100.000 personen die over een pc en een modem beschikken. De uiteindelijke steekproef van 632 personen is representatief naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, aantal personen in het huishouden, regio en mate van verstedelijking.

Vrijwel iedereen vindt orgaandonatie in het algemeen een heel goede zaak (91%) en zou graag in aanmerking komen voor orgaantransplantatie als dat levensreddend zou zijn (86%). Iets meer dan de helft van alle ondervraagden zegt het formulier ingevuld te hebben, van wie 65% organen en weefsels na overlijden beschikbaar stelt. In werkelijkheid stuurde 37% het formulier terug en gaf 54% toestemming. Een zelfde overschatting is vastgesteld bij onderzoek in 2001 van SWOKA in opdracht van het Rathenau instituut. Waarschijnlijk is er sprake van enige sociale wenselijkheid bij de antwoorden op deze vragen.

Degenen die het formulier niet hebben teruggestuurd, is gevraagd wat men nu zou kiezen. Het percentage dat donor wil zijn is bij deze groep veel lager dan bij personen die het formulier wel hebben teruggestuurd en datzelfde is het geval bij het percentage dat zijn/haar organen niet ter beschikking wil stellen. Personen die het formulier niet teruggestuurden, kiezen relatief vaak voor het alternatief dat ze hun beslissing overlaten aan nabestaanden of een specifiek persoon:

44 | Keuze donatiebeslissing.

	totale steekproef	via Donor-register	formulier niet teruggestuurd
	%	%	%
• wenst organen/weefsels beschikbaar te stellen	48	38	10
• wenst geen organen/weefsels beschikbaar te stellen	13	9	4
• laat beslissing aan nabestaanden/specifiek persoon over	27	9	17
• overig (weet niet, wil niet zeggen, wil niet kiezen)	12	2	10

De tabel laat duidelijk zien dat het benaderen van personen die het formulier niet terugstuurden, relatief weinig nieuwe potentiële donoren op zal kunnen leveren. Ook het aantal weigeraars zal niet heel veel hoger worden. Dat wil zeggen, een ondersteuning voor de beslissing van de toenmalige minister Bomhoff, dat het sturen van een herinneringsmailing te kostbaar zou zijn gezien de verwachte baten.

Van alle ondervraagden zou dus 48% organen of weefsels beschikbaar willen stellen. Dit percentage is hoger bij hoger opgeleiden (58%) en lager bij lager opgeleiden (39%) en personen van 55 jaar en ouder (41%).

Gevraagd is naar de reden van het *niet terugsturen* van het formulier. Drie redenen worden relatief vaak genoemd: ik ben tegen een gedwongen keuze; ik twijfel of ik wel of niet donor wil zijn; het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over.

Er is ook gevraagd waarom men wel of niet donor zou willen zijn. Men wil *wel donor* zijn, om de volgende redenen: na mijn dood kunnen met mijn organen andere mensen geholpen worden; ik heb zelf niets meer aan mijn lichaam als ik dood ben, dus waarom zou ik geen donor zijn; als je zelf in aanmerking wilt komen voor orgaantransplantatie, moet je ook bereid zijn om je organen af te staan; op deze manier is volkomen duidelijk wat mijn wensen zijn.

Men wil *geen donor* zijn om de volgende redenen: je weet niet zeker of iemand die hersendood verklaard is, wel echt dood is; het idee dat er in mijn lichaam wordt gesneden, vind ik een vervelende gedachte.

In het onderzoek zijn vragen gesteld over een aantal alternatieve beslissystemen.

Het *geen-bezwaarsysteem* houdt in dat orgaandonatie in principe mag plaatsvinden, behalve wanneer iemand daar tijdens zijn of haar leven bezwaar tegen heeft aangetekend. Orgaandonatie gaat (in de praktijk) ook niet door als de nabestaanden daar grote bezwaren tegen hebben.

Het merendeel van de ondervraagden (64%) vindt dit systeem wel aanvaardbaar, 15% vindt het niet aanvaardbaar. De jongste respondenten vinden dit systeem aanvaardbaarder dan de overige ondervraagden.

Gesteld dat dit systeem zou worden ingevoerd, dan zou 18% zijn of haar bezwaar laten registreren en 3% zou de familie zeggen geen donor te willen zijn. In deze situatie zou 46% wel donor willen zijn, terwijl 26% de beslissing aan de nabestaanden zou overlaten.

Men zou ook kunnen denken aan een *combinatie van het huidige toestemmingssysteem en het geen-bezwaarsysteem*, door de keuze die men had gemaakt via het toestemmingssysteem te handhaven, maar van alle overige personen aan te nemen dat ze instemmen met orgaandonatie, tenzij ze binnen een bepaalde periode een bezwaar laten registreren.

Ook deze combinatie van systemen vindt men wel aanvaardbaar (54%); 26% vindt het onaanvaardbaar. Hoger opgeleiden vinden deze combinatie minder aanvaardbaar dan de andere ondervraagden.

Gesteld dat deze combinatie zou worden ingevoerd, dan zou 51% donor willen zijn (30% via het toestemmingssysteem en 21% via informatie aan familie), 17% zou geen donor willen zijn (14% door registratie en 3% via informatie aan familie) en 23% zou het aan nabestaanden overlaten.

Vervolgens is het *verplichte-keuzesysteem* aan de orde gesteld. In dit systeem wordt iedere volwassene verplicht een beslissing te nemen over orgaandonatie. Dit houdt in dat men zich laat registreren of als donor of als weigeraar. Van alle ondervraagden vindt 44% dit systeem aanvaardbaar, terwijl 32% het onaanvaardbaar vindt. Jongeren vinden dit systeem aanvaardbaarder, ouderen minder aanvaardbaar dan de overige respondenten.

Een belangrijk voordeel van dit systeem vindt men dat men gedwongen is zelf te kiezen voor of tegen donatie, waardoor de belasting van nabestaanden minder zal zijn.

Als men verplicht zou zijn te kiezen, zou 53% er voor kiezen zich te laten registreren als donor en 27% als weigeraar; 20% zou het niet weten. Vooral hoger opgeleiden en jongeren zouden zich in die situatie laten registreren als donor.

Er zijn ook vragen gesteld over het *voor-wat-hoort-wat-systeem*. In dat systeem worden bij een wachtlijst voor orgaantransplantatie punten toegekend op grond van medische criteria en extra punten als men is geregistreerd als donor. Dit betekent dat bij gelijke medische omstandigheden een potentiële donor hoger op de wachtlijst komt te staan. Veel ondervraagden wijzen dit systeem af: 22% vindt het aanvaardbaar en 50% onaanvaardbaar. Men is vaak van mening dat artsen geen onderscheid mogen maken op basis van eerder vertoond gedrag en dat er geen sprake is van een vrije keuze.

Van alle ondervraagden zou met dit systeem 49% donor willen zijn (39% via registratie en 10% via informatie aan familie), terwijl 19% geen donor zou willen zijn (15% via registratie en 3% via informatie aan familie).

Ten slotte is de mate van aanvaardbaarheid onderzocht van twee opties die in alle systemen kunnen passen: *donatie bij leven met compensatie* en *van anonieme donatie bij leven*. De eerste vorm van donatie vindt men wel aanvaardbaar (55% aanvaardbaar en 16% onaanvaardbaar), bij de tweede vorm heeft men meer twijfel (44% aanvaardbaar en 19% onaanvaardbaar). Op zich vindt men compensatie voor gemaakte kosten en dergelijke heel redelijk, maar men is erg bang dat er misbruik van gemaakt zal worden, met name bij anonieme donatie bij leven. Bovendien vraagt men zich af waarom iemand zou doneren met alle risico's van dien.

Hoe men over de alternatieve beslissystemen denkt, blijkt samen te hangen met het wel of niet teruggestuurd hebben van het formulier en de genomen donatiebeslissing of het overlaten aan nabestaanden.

Personen die zich als donor hebben laten registreren, reageren over het algemeen positief op de vier alternatieve systemen. Dat geldt veel minder voor personen die zich hebben laten registreren als non-donor. Bij degenen die het formulier niet terugstuurd, reageren de personen die donor zouden willen zijn, positiever op de vier alternatieve systemen dan personen die geen donor willen zijn of het aan hun nabestaanden zouden willen overlaten. Degenen die geen donor willen zijn, vinden het verplichte-keuzesysteem nog wel acceptabel, maar ze wijzen de overige systemen duidelijk af. Dat geldt vooral voor het voor-wat-hoort-wat-systeem.

Ten slotte hebben we gevraagd om alle beslissystemen (inclusief het huidige toestemmingssysteem) te rangordenen naar voorkeur en geschatte effectiviteit: dus bij welk systeem men verwacht dat de meeste organen beschikbaar zouden komen.

Het voor-wat-hoort-wat-systeem scoort zowel laag op voorkeur als op verwachte effectiviteit. Het huidige toestemmingssysteem scoort wel hoog op voorkeur, maar laag op verwachte effectiviteit. Het geen-bezwaarsysteem en de combinatie van toestemmings- en geen-bezwaarsysteem scoren beide hoog op voorkeur en effectiviteit. Het verplichte-keuzesysteem scoort zowel op voorkeur als op verwachte effectiviteit lager.

We kunnen ten slotte een overzicht geven hoe men op de verschillende systemen reageert.

45 | *Overzicht reacties op alternatieve beslissystemen.*

	huidige toestemmings- systeem	geen- bezwaar- systeem	combinatie toestemming- en geen- bezwaarsysteem	verplichte- keuzesysteem	voor- wat- hoort -wat- systeem
	%	%	%	%	%
• bezwaar registreren	9	18	14	27	15
• tegen familie zeggen dat ik bezwaar heb aan nabestaanden/specifiek persoon overlaten	4	3	3	-	3
• tegen familie zeggen dat ik donor wil zijn	27	26	23	-	20
• toestemming registreren	10	46	21	-	10
• weet niet, wil niet zeggen	38	-	30	53	39
	12	8	10	20	13

Het verplichte-keuzesysteem geeft het grootste aantal expliciete toestemmingen en het grootste aantal expliciete bezwaren. Bij vier van de vijf systemen is het percentage dat de beslissing aan de nabestaanden of een specifiek persoon overlaat, tussen de 20% en 27%. Het is niet te zeggen hoeveel nabestaanden na het overlijden van de betrokkene orgaandonatie zullen toestaan of weigeren. Bij het verplichte-keuzesysteem zijn familiebeslissingen niet aan de orde, maar is het percentage 'weet niet, wil niet zeggen' wel duidelijk hoger dan bij de andere systemen.

Er zijn twee alternatieve beslissystemen die men in meerderheid aanvaardbaar acht: het geen-bezwaarsysteem en een combinatie van het (huidige) toestemmingssysteem en het geen-bezwaarsysteem. Het voor-wat-hoort-wat-systeem vindt men niet aanvaardbaar en het verplichte-keuzesysteem neemt een tussenpositie in.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

De vragenlijst

VRAAG 1

Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Rathenau Instituut. Het Rathenau Instituut adviseert de Tweede Kamer over maatschappelijke en ethische vragen rond wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen. Het onderzoek gaat over een medisch onderwerp.

- 9 doorgaan

VRAAG 101

Kijkt u vaak, soms of nooit naar medische programma' s op televisie?

- 1 vaak
2 soms
3 nooit

PLAATS IN stelling "Ik vind dat de medische wetenschap te ver gaat bij de inspanningen om ernstig zieke mensen in leven te houden."

VRAAG 102

Wilt u van de onderstaande stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens of oneens bent?

Ik vind dat de medische wetenschap te ver gaat bij de inspanningen om ernstig zieke mensen in leven te houden.

- 1 helemaal mee eens
2 mee eens
3 noch eens, noch oneens
4 mee oneens
5 helemaal niet mee eens
7 weet niet

PLAATS IN stelling "De ontwikkelingen in de medische wetenschap zijn alleen maar toe te juichen."

VRAAG 102

Wilt u van de onderstaande stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens of oneens bent?

De ontwikkelingen in de medische wetenschap zijn alleen maar toe te juichen.

- 1 helemaal mee eens
2 mee eens
3 noch eens, noch oneens
4 mee oneens
5 helemaal niet mee eens
7 weet niet

PLAATS IN stelling "In Nederland wordt zorgvuldig omgegaan met de voors en tegens van nieuwe medische technieken."

VRAAG 102

Wilt u van de onderstaande stelling aangeven in hoeverre u het ermee eens of oneens bent?

In Nederland wordt zorgvuldig omgegaan met de voors en tegens van nieuwe medische technieken.

- 1 helemaal mee eens
2 mee eens
3 noch eens, noch oneens
4 mee oneens
5 helemaal niet mee eens
7 weet niet

PLAATS IN stelling2 "Het maakt mij niet uit wat er na mijn dood met mijn lichaam gebeurt."

VRAAG 103

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Het maakt mij niet uit wat er na mijn dood met mijn lichaam gebeurt.

- 1 helemaal mee eens
- 2 mee eens
- 3 noch eens, noch oneens
- 4 mee oneens
- 5 helemaal niet mee eens
- 7 weet niet

PLAATS IN stelling2 "Stel dat ik alleen zou kunnen blijven leven met het orgaan van een ander, dan zou ik graag in aanmerking komen voor orgaandonatie."

VRAAG 103

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Stel dat ik alleen zou kunnen blijven leven met het orgaan van een ander, dan zou ik graag in aanmerking komen voor orgaandonatie.

- 1 helemaal mee eens
- 2 mee eens
- 3 noch eens, noch oneens
- 4 mee oneens
- 5 helemaal niet mee eens
- 7 weet niet

PLAATS IN stelling2 "Ik vind orgaandonatie in het algemeen een hele goede zaak."

VRAAG 103

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?
Ik vind orgaandonatie in het algemeen een hele goede zaak.

- 1 helemaal mee eens
- 2 mee eens
- 3 noch eens, noch oneens
- 4 mee oneens
- 5 helemaal niet mee eens
- 7 weet niet

VRAAG 104

Heeft u in het afgelopen jaar wel eens met anderen gesproken over orgaandonatie?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet meer

VRAAG 1051

Heeft u of iemand in uw naaste omgeving wel eens te maken gehad met orgaantransplantatie?

- 1 ja
  - 2 nee
- ↪ GA DOOR MET VRAAG 106

VRAAG 1052**OPEN**

Kunt u daar iets mee over vertellen?

VRAAG 106

Vanaf begin 1998 is aan iedere volwassen inwoner van Nederland het donorformulier toegestuurd waarop men kon aangeven of men na het overlijden zijn of haar organen en/of weefsel zou willen afstaan voor transplantatie. Heeft u dit formulier inderdaad gekregen?

- 1 ja
- 2 nee
- GA DOOR MET VRAAG 109
- 7 weet niet meer
- GA DOOR MET VRAAG 109

VRAAG 107

Heeft u het donorformulier ingevuld en opgestuurd?

- 1 ja
- 2 nee
- GA DOOR MET VRAAG 109
- 7 weet niet meer
- GA DOOR MET VRAAG 109

VRAAG 108

Op het donorformulier kon men een keuze aangeven. Welke keuze heeft u hierop aangegeven?

- 1 keuze 1: ik stel organen en weefsels na overlijden beschikbaar
- 2 keuze 2: ik stel organen en weefsels na overlijden niet beschikbaar
- 3 keuze 3: ik laat de beslissing over aan nabestaanden
- 4 keuze 4: ik laat de beslissing over aan een specifiek persoon
- 7 weet niet meer
- 9 wil ik niet zeggen

GA DOOR MET VRAAG 110

VRAAG 109

Stel dat u nu zou moeten kiezen, wat zou u dan uw keuze zijn?

- 1 keuze 1: ik stel organen en weefsels na overlijden beschikbaar
- 2 keuze 2: ik stel organen en weefsels na overlijden niet beschikbaar
- 3 keuze 3: ik laat de beslissing over aan nabestaanden
- 4 keuze 4: ik laat de beslissing over aan een specifiek persoon
- 5 wil niet kiezen
- 7 weet niet
- 9 wil ik niet zeggen

VRAAG 110

Is uw naaste familie (bijvoorbeeld partner, kinderen, ouders) bekend met uw keuze ten aanzien van orgaandonatie?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 anders nl.:
- 7 weet ik niet

VRAAG 111

Heeft uw partner het donorformulier ingevuld en teruggezonden?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 nvt, heb geen partner
- 7 weet niet
- 9 wil ik niet zeggen

VRAAG 112

INDIEN [# Q111 , 3]

Bent u op de hoogte van de keuze van uw partner?

- 1 ja
2 nee

VRAAG 1130

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

Er kunnen verschillende redenen zijn om het donorformulier niet terug te zenden. Kunt u van de hierna volgende redenen aangeven in hoeverre die op u van toepassing zijn?

- 9 doorgaan

PLAATS IN reden "ik ben tegen orgaandonatie"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)
-ik ben tegen orgaandonatie

- 1 helemaal van toepassing
2 enigszins van toepassing
3 niet van toepassing
7 weet niet

PLAATS IN reden "ik ben tegen centrale registratie door de overheid"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)
-ik ben tegen centrale registratie door de overheid

- 1 helemaal van toepassing
2 enigszins van toepassing
3 niet van toepassing
7 weet niet

PLAATS IN reden "het is zo definitief; als je van mening verandert, kun je niet meer terug"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)
-het is zo definitief; als je van mening verandert, kun je niet meer terug

- 1 helemaal van toepassing
2 enigszins van toepassing
3 niet van toepassing
7 weet niet

PLAATS IN reden "het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)
-het is niet nodig, ik laat het aan mijn naasten over

- 1 helemaal van toepassing
2 enigszins van toepassing
3 niet van toepassing
7 weet niet

PLAATS IN reden "ik ben tegen een gedwongen keuze"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)

-ik ben tegen een gedwongen keuze

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "ik vind het een naar onderwerp, ik wil er niet over denken"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)

-ik vind het een naar onderwerp, ik wil er niet over denken

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "ik ben, denk ik, niet geschikt als orgaandonor (vanwege mijn leeftijd of minder goede gezondheid)"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?) -ik ben, denk ik, niet geschikt als orgaandonor (vanwege mijn leeftijd of minder goede gezondheid)

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "ik ben het vergeten \ formulier is kwijtgeraakt"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?) -ik ben het vergeten \ formulier is kwijtgeraakt

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "ik twijfel of ik wel of niet donor wil zijn"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?) -ik twijfel of ik wel of niet donor wil zijn

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "ik vond het teveel moeite (om in te vullen en/of om op te sturen)"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?)

-ik vond het teveel moeite (om in te vullen en/of om op te sturen)

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "er was te weinig informatie om het formulier in te kunnen vullen"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?) -er was te weinig informatie om het formulier in te kunnen vullen

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden "je weet niet zeker of je wel op de juiste manier geregistreerd staat"

VRAAG 113

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om het donorformulier niet terug te zenden?) -je weet niet zeker of je wel op de juiste manier geregistreerd staat

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

VRAAG 1131

INDIEN [Q106 , 2 , 7 \ Q107 , 2 , 7]

Zijn er nog andere redenen voor u om het donorformulier niet terug te sturen?

- 1 nee
- 2 ja nl.:

VRAAG 1140

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

Er kunnen verschillende redenen zijn om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben. Kunt u van de hierna volgende redenen aangeven in hoeverre die op u van toepassing zijn?

- 9 doorgaan

PLAATS IN reden2 "ik ben bang dat ik dood word verklaard, terwijl ik nog leef"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -ik ben bang dat ik dood word verklaard, terwijl ik nog leef

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "ik ben bang dat mijn lichaam na orgaandonatie niet meer toonbaar is"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -ik ben bang dat mijn lichaam na orgaan-donatie niet meer toonbaar is

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "ik vind transplantatie van organen om het leven te verlengen, te ver gaan"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -ik vind transplantatie van organen om het leven te verlengen, te ver gaan

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "het idee dat er in mijn lichaam wordt gesneden vind ik een vervelende gedachte"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -het idee dat er in mijn lichaam wordt gesneden vind ik een vervelende gedachte

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "mijn geloof of levensovertuiging is tegen orgaandonatie"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -mijn geloof of levensovertuiging is tegen orgaandonatie

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "het is tegennatuurlijk"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -het is tegennatuurlijk

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "mijn naaste omgeving is er sterk op tegen"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -mijn naaste omgeving is er sterk op tegen

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "je weet niet zeker of iemand die hersendood verklaard is, wel echt dood is"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -je weet niet zeker of iemand die hersendood verklaard is, wel echt dood is

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

PLAATS IN reden2 "ik ben bang dat artsen minder moeite voor me doen als ze weten dat ik donor ben"

VRAAG 114

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

(MEMO: is deze reden voor u van toepassing bij uw beslissing om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?) -ik ben bang dat artsen minder moeite voor me doen als ze weten dat ik donor ben

- 1 helemaal van toepassing
- 2 enigszins van toepassing
- 3 niet van toepassing
- 7 weet niet

VRAAG 1141

INDIEN [Q108 , 2 TO 9 \ Q109 , 2 TO 9]

Zijn er nog andere redenen voor u om geen donor te willen zijn of er twijfels over te hebben?

- 1 nee
- 2 ja nl.:

VRAAG 1150

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Er worden nu een aantal mogelijke overwegingen genoemd waarom iemand orgaan- of weefseldonor zou willen zijn. Wilt u per overweging aangeven of die voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol speelt bij uw keuze?

- 9 doorgaan

PLAATS IN overweging "na mijn dood kunnen met mijn organen andere mensen geholpen worden"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -na mijn dood kunnen met mijn organen andere mensen geholpen worden

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "door toestemming te geven voor donatie doe ik iets goeds"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -door toestemming te geven voor donatie doe ik iets goeds

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "ik heb zelf niets meer aan mijn lichaam als ik dood ben, dus waarom zou ik geen donor zijn"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -ik heb zelf niets meer aan mijn lichaam als ik dood ben, dus waarom zou ik geen donor zijn

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "ik voel het als een plicht om je als donor te laten registreren"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -ik voel het als een plicht om je als donor te laten registreren

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "anderen hebben mij aangemoedigd me als donor te laten registreren"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -anderen hebben mij aangemoedigd me als donor te laten registreren

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "als je zelf in aanmerking wilt komen voor orgaantransplantatie, moet je ook bereid zijn om je organen af te staan"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -als je zelf in aanmerking wilt komen voor orgaantransplantatie, moet je ook bereid zijn om je organen af te staan

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "op deze manier is volkomen duidelijk wat mijn wensen zijn"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -op deze manier is volkomen duidelijk wat mijn wensen zijn

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "het is onaanvaardbaar dat er zulke lange wachtlijsten zijn"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -het is onaanvaardbaar dat er zulke lange wachtlijsten zijn

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

PLAATS IN overweging "ik heb ervaring met orgaandonatie in mijn naaste omgeving"

VRAAG 115

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Speelt deze overweging voor u een belangrijke of een minder belangrijke rol bij uw keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn? -ik heb ervaring met orgaandonatie in mijn naaste omgeving

- 1 een heel belangrijke rol
- 2 speelt wel een rol
- 3 speelt geen rol
- 7 weet niet

VRAAG 1151

INDIEN [Q108 , 1 \ Q109 , 1]

Zijn er nog andere overwegingen die voor u een rol spelen bij de keuze orgaan- of weefseldonor te willen zijn?

- 1 nee
- 2 ja nl.:

VRAAG 1161**FORMULIER**

Hoeveel procent van de volwassen Nederlanders heeft het donorformulier teruggestuurd, schat u? (Gebruik de [WEET NIET]-button als u het echt niet kunt zeggen.)

INDIEN [Q1161 = 997] GA DOOR MET VRAAG 117

VRAAG 1162**FORMULIER**

En hoeveel procent van de mensen die het formulier hebben teruggestuurd, heeft zich laten registreren als donor en hoeveel procent niet, schat u? (Gebruik de [WEET NIET]-button als u het echt niet kunt zeggen.)

INDIEN [158L3 = 997] GA DOOR MET VRAAG 117

VRAAG 1160

INDIEN [158L3 + 161L3 > 100]

De optelling van de percentages is groter dan 100. Is dit een invulfout of een afrondingsverschil?

- 1 invulfout, terug naar vorige vraag
GA TERUG NAAR VRAAG 1162
- 2 afrondingsverschil

VRAAG 117

Stel dat iemand zich heeft laten registreren als donor. Vindt u dat bij overlijden van deze persoon, de nabestaanden de wil van de overledene moeten respecteren?

- 1 ja, altijd
- 2 nee, niet altijd
- 7 weet niet

VRAAG 118

In 2001 stonden er 1281 mensen voor een niertransplantatie op de wachtlijst. In dat jaar zijn 522 niertransplantaties uitgevoerd. In 2001 zijn 100 mensen die op de wachtlijst stonden, overleden. De gemiddelde wachttijd is bijna 3 jaar. Tijdens die wachttijd neemt de kwaliteit van leven af.

- 9 doorgaan

VRAAG 1181

In hoeverre vindt u het tekort aan organen wel of niet een probleem?

- 1 een groot probleem
- 2 wel een probleem
- 3 nauwelijks een probleem
- 7 weet niet

VRAAG 1182

Heeft u het gevoel dat de overheid in Nederland voldoende aandacht heeft voor deze situatie?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 119

Op dit moment is er sprake van onvoldoende organen voor transplantaties en lange wachtlijsten. Daarom denkt men er over het huidige systeem van het verlenen van toestemming aan te passen. Een campagne om mensen te stimuleren om zich te laten registreren als donor, zal waarschijnlijk weinig aanvullende organen opleveren. We gaan nu een aantal vragen stellen over andere systemen.

- 9 doorgaan

VRAAG 1191

Op dit moment kent Nederland een toestemmingssysteem. Dit betekent dat orgaandonatie mag plaatsvinden indien de persoon zelf bij leven daarvoor toestemming heeft gegeven. Donatie is ook toegestaan wanneer nabestaanden daar na overlijden mee instemmen, tenzij de persoon zelf bij leven een bezwaar heeft laten registreren. In een aantal landen wordt een ander systeem gehanteerd, een geen bezwaar - systeem. Dit houdt in dat orgaandonatie in principe mag plaatsvinden, behalve wanneer iemand daar tijdens zijn of haar leven bezwaar tegen heeft aangetekend door een weigering te laten registreren in het Donorregister. Bij dit systeem wordt aan de nabestaanden gevraagd, indien iemand niet geregistreerd is, of ze bezwaar hebben tegen donatie.

- 9 doorgaan

VRAAG 1192

Wat vindt u van dit geen bezwaar - systeem? Vindt u zo'n systeem aanvaardbaar?

- 1 helemaal aanvaardbaar
  - 2 aanvaardbaar
  - 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
  - 4 onaanvaardbaar
  - 5 helemaal onaanvaardbaar
  - 7 weet niet
- ↪ GA DOOR MET VRAAG 120

VRAAG 1193**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 120

Stel dat dit systeem 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering van dit systeem?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 121

Stel dat dit systeem zou worden ingevoerd, wat zou u dan doen?

- 1 ik zou mijn weigering laten registreren
- 2 ik zou niet reageren maar mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn
- 3 ik zou niet reageren maar mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn
- 4 ik zou het aan mijn nabestaanden overlaten
- 7 weet niet

VRAAG 122

Een andere mogelijkheid is om het huidige toestemmingssysteem te handhaven voor iedereen die zijn of haar wil kenbaar heeft gemaakt, maar van alle mensen die dat niet hebben gedaan aan te nemen dat ze instemmen met orgaandonatie, tenzij ze binnen een bepaalde periode na een uitgebreide informatiecampagne daartegen een bezwaar laten registreren. Wat vindt u hiervan? Vindt u dit aanvaardbaar?

- 1 helemaal aanvaardbaar
  - 2 aanvaardbaar
  - 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
  - 4 onaanvaardbaar
  - 5 helemaal onaanvaardbaar
  - 7 weet niet
- ↪ GA DOOR MET VRAAG 123

VRAAG 1221**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 123

Stel dat dit 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 124

Stel dat dit zou worden ingevoerd, wat zou u dan doen?

- 1 ik handhaaf bestaande registratie
- 2 ik zou mijn weigering laten registeren
- 3 ik zou niet reageren maar mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn
- 4 ik zou niet reageren maar mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn
- 5 ik zou het aan mijn nabestaanden overlaten
- 7 weet niet

VRAAG 125

Er wordt ook wel gedacht aan een verplichte keuze - systeem. In dit systeem wordt iedere volwassene (18 jaar en ouder) verplicht een beslissing te nemen over orgaandonatie. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren bij het vernieuwen van het rijbewijs, bij het opvragen van een nieuw paspoort en dergelijke. De overheid zou in dat geval de aanvraag pas behandelen als de vraag over orgaandonatie is beantwoord. Verplichte keuze houdt in dat men zich laat registeren òf als donor òf als weigeraar.

- 9 doorgaan

VRAAG 1251

Wat vindt u van dit verplichte - keuze systeem? Vindt u zo'n systeem aanvaardbaar?

- 1 helemaal aanvaardbaar
- 2 aanvaardbaar
- 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
- 4 onaanvaardbaar
- 5 helemaal onaanvaardbaar
- 7 weet niet

 GA DOOR MET VRAAG 126

VRAAG 1252**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 126

26.

Stel dat dit verplichte - keuze systeem 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering van dit systeem?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 1261

Stel dat dit verplichte - keuze systeem zou worden ingevoerd, wat zou u dan doen?

- 1 ik zou me laten registreren als donor
- 2 ik zou met laten registreren als weigeraar
- 7 weet niet

VRAAG 127

Een ander systeem zou het voor wat hoort wat - systeem zijn. In dat geval worden bij een wachtlijst voor orgaantransplantatie punten toegekend op grond van medische criteria (dus de ernst van de aandoening), en extra punten als men zelf is geregistreerd als donor. Bij gelijke medische omstandigheden komt een potentiële donor hoger op de wachtlijst dan iemand die niet of negatief geregistreerd staat.

- 9 doorgaan

VRAAG 1271

Wat vindt u van dit voor wat hoort wat - systeem? Vindt u zo'n systeem aanvaardbaar?

- 1 helemaal aanvaardbaar
- 2 aanvaardbaar
- 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
- 4 onaanvaardbaar
- 5 helemaal onaanvaardbaar
- 7 weet niet

GA DOOR MET VRAAG 128

VRAAG 1272**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 128

Stel dat dit voor wat hoort wat - systeem 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering van dit systeem?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 129

Stel dat dit voor wat hoort wat - systeem zou worden ingevoerd, wat zou u dan doen?

- 1 ik handhaaf bestaande registratie
- 2 ik zou mij laten registreren als orgaandonor
- 3 ik zou mijn weigering laten registreren
- 4 ik zou mijn familie zeggen dat ik donor wil zijn
- 5 ik zou mijn familie zeggen dat ik geen donor wil zijn
- 6 ik zou het aan mijn nabestaanden overlaten
- 7 weet niet

VRAAG 130

Bij bepaalde organen is het mogelijk om bij leven donor te zijn. Dat kan bijvoorbeeld bij een nier die men afstaat aan een familielid of partner. Wat zou u ervan vinden als de donor daarvoor een soort compensatie zou ontvangen, bijvoorbeeld voor daadwerkelijk gemaakte kosten (bijvoorbeeld inkomstenderving), of de kosten voor een levensverzekering of een arbeidsongeschiktheidsverzekering? Zou u dat aanvaardbaar of onaanvaardbaar vinden?

- 1 helemaal aanvaardbaar
- 2 aanvaardbaar
- 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
- 4 onaanvaardbaar
- 5 helemaal onaanvaardbaar
- 7 weet niet

GA DOOR MET VRAAG 131

VRAAG 1301**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 131

31.

Stel dat dit (donatie met een compensatie) 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 1321

Op dit moment is het alleen toegestaan om bij leven een orgaan aan een bekende te doneren. Wat zou u vinden van de mogelijkheid om bij leven anoniem te doneren, dus aan een onbekende? Bedoeld is donatie op niet-commerciële basis.

- 1 helemaal aanvaardbaar
- 2 aanvaardbaar
- 3 noch aanvaardbaar, noch onaanvaardbaar
- 4 onaanvaardbaar
- 5 helemaal onaanvaardbaar
- 7 weet niet

 GA DOOR MET VRAAG 133

VRAAG 1322**OPEN**

Kunt u uw antwoord toelichten? Waarom vindt u dat?

VRAAG 133

Stel dat dit (donatie aan onbekende op niet-commerciële basis) 20% meer organen oplevert dan het huidige systeem, bent u dan voor invoering?

- 1 ja
- 2 nee
- 7 weet niet

VRAAG 1340**MEERVOUDIG**

DUMMY VRAAG

- 1 het huidige toestemmingssysteem
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
- 4 verplichte keuze - systeem
- 5 voor wat hoort wat - systeem
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
- 7 anonieme donatie bij leven

VRAAG 1341

TOON HELPSCHERM

Als we alle mogelijke opties op een rij zetten, wat zou dan uw eerste voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
 VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
 VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
 VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
 VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
 VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
 VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
 VOEG BIJ Q1340 [7]
- 9 weet niet
 GA DOOR MET VRAAG 1351

VRAAG 1342

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wat zou als tweede uw voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1343

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wat zou als derde uw voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1344

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wat zou als vierde uw voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1345

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wat zou als vijfde uw voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1346

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wat zou als zesde uw voorkeur hebben? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1347

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1340
TOON HELPSCHERM

En wilt u dan nu uw minste voorkeur aanklikken? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1340 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1340 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1340 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1340 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1340 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1340 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1340 [7]

VRAAG 1350**MEERVOUDIG**

DUMMY VRAAG

- 1 het huidige toestemmingssysteem
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
- 4 verplichte keuze - systeem
- 5 voor wat hoort wat - systeem
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
- 7 anonieme donatie bij leven

VRAAG 1351

TOON HELPSCHERM

Met welke optie zouden volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
 VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
 VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
 VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
 VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
 VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
 VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
 VOEG BIJ Q1350 [7]
- 9 weet niet
 GA DOOR MET VRAAG 136

VRAAG 1352TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wat zou de tweede optie zijn waarmee volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
 VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
 VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
 VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
 VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
 VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
 VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
 VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 1353

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wat zou de derde optie zijn waarmee volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 1354

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wat zou de vierde optie zijn waarmee volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 1355

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wat zou de vijfde optie zijn waarmee volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 1356

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wat zou de zesde optie zijn waarmee volgens u de meeste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donor bij leven
VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 1357

TOON NIET DE ANTWOORDCATEGORIEN DIE GEGEVEN ZIJN IN Q1350
TOON HELPSCHERM

En wilt u nu de optie aanklikken waar volgens u de minste organen beschikbaar komen voor transplantatie? (Gebruik de [HELP]-button als u nog een keer wilt zien wat de verschillende systemen inhouden)

- 1 het huidige toestemmingssysteem
VOEG BIJ Q1350 [1]
- 2 geen bezwaar - systeem met raadpleging nabestaanden
VOEG BIJ Q1350 [2]
- 3 het huidige toestemmingssysteem met een geen bezwaar - systeem voor niet - geregistreerden
VOEG BIJ Q1350 [3]
- 4 verplichte keuze - systeem
VOEG BIJ Q1350 [4]
- 5 voor wat hoort wat - systeem
VOEG BIJ Q1350 [5]
- 6 orgaandonatie met compensatie voor donoor bij leven
VOEG BIJ Q1350 [6]
- 7 anonieme donatie bij leven
VOEG BIJ Q1350 [7]

VRAAG 136

Tenslotte nog enige vragen over uzelf. Wat zijn uw dagelijkse bezigheden?

- 1 betaald werk, tot 20 uur per week
- 2 betaald werk, 20 uur per week of meer
- 3 onbetaald werk, vrijwilligerswerk
- 4 huisman\huisvrouw
- 5 student\scholier
- 6 gepensioneerd\VUT\AOW
- 7 werkloos\werkzoekend
- 8 arbeidsongeschikt
- 9 anders nl.:

VRAAG 137

Wat is de hoogst genoten opleiding die u heeft gevolgd, al dan niet voltooid?

- 1 lager onderwijs
- 2 lager beroepsonderwijs (lbo, lts, leao, lhno, huishoud-\ambachtschool)
- 3 middelbaar algemeen onderwijs (vmbo, ulo, mavo, 3 jaar hbs havo\vwo\gymnasium)
- 4 middelbaar beroepsonderwijs (mbo, mts, meao)
- 5 hoger algemeen en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (havo, vwo, gymnasium)
- 6 hoger beroepsonderwijs (hbo, heao, hts, sociale academie)
- 7 wetenschappelijk onderwijs (universiteit)

VRAAG 138

Rekent u zichzelf tot een bepaalde godsdienst of levensbeschouwing?

- 1 nee
- 2 hervormd
- 3 gereformeerd
- 4 rooms katholiek
- 5 islamiet
- 6 humanist
- 7 anders nl.:

VRAAG 139

Welke politieke partij heeft op dit moment uw voorkeur?

- 1 CDA
- 2 LPF
- 3 VVD
- 4 PvdA
- 5 Groen Links
- 6 SP (Socialistische Partij)
- 7 D'66
- 8 Christen Unie
- 9 SGP
- 10 anders nl.:
- 11 weet niet
- 12 wil niet zeggen

BIJLAGE 2

Een bloemlezing

WEL OF NIET AANVAARDBAAR VAN VIJF SYSTEMEN – GEEN-BEZWAARSYSTEEM

Aanvaardbaar omdat:

- Het toestemmingssysteem vergt veel tijd en zorgt voor onnodige wachtlijsten. Erger nog: als er mogelijkheden van transplantatie zijn moet er eerst uitgezocht worden of e.e.a. wel uitgevoerd mag worden. Hierdoor worden dus operaties niet uitgevoerd die wel uitgevoerd hadden kunnen worden.
- Als men zijn of haar organen niet wil doneren nadat men is overleden, dan moeten ze dat laten vastleggen. Zo blijft het nog altijd je vrije keus. Maar het zal wel meer organen opleveren aangezien mensen geen moeite meer hoeven te doen om een donorcodicil in te vullen.
- Volgens mij sturen mensen het hiervoor besproken formulier vaak ook niet terug uit laksheid. Deze laksheid kan ook voortkomen uit te weinig bekendheid met donortransplantatie. Als je het systeem omdraait zullen de mensen die er pertinent tegen zijn het zeker terugsturen en diegenen die twijfelen meer informatie zoeken.
- Veel mensen zijn net als ik te lui om het donorcodicil in te vullen en terug te sturen. Als er een geen bezwaarregeling komt ben je wel verplicht om er over na te denken en als je echt niet wil kan je bezwaar indienen.
- Veel mensen denken er niet over na om donor te worden, maar hebben er geen bezwaar tegen. Om als nabestaande op dat moment toestemming te moeten geven is veelal een moeilijke keuze.
- Je hebt nu mensen die de moeite nemen om een formulier terug te sturen, en die misschien niet tegen zijn. Door dit bezwaarsysteem filter je de mensen die echt tegen zijn eruit. Met waarschijnlijk het gevolg dat je dus meer donoren krijgt.
- Ik vind dat iedereen donor moet zijn. Als je echt niet wilt, moet je er moeite voor doen. Dan moet je dus bezwaar indienen. Dan krijg je meer donoren.
- Er lopen volgens mij veel mensen rond die wel als donor zouden willen optreden maar niet de moeite nemen om hier papierwerk voor in te vullen, nu draai je het om: men moet iets invullen om niet als donor te fungeren. Mensen die echt niet willen zullen dit denk ik wel bekend maken.
- Het maakt het verkrijgen van donororganen een stukje soepeler en aanvaardbaarder voor de familie mits er een goede en duidelijke pr-campagne bij in de pot wordt gedaan.
- Nu is het vaak onduidelijk of iemand orgaandonor is en zo ja of de nabestaanden dit alsnog kunnen tegenhouden. Bij een geen bezwaarsituatie kan men de wil van de nabestaanden uitsluiten en alleen nagaan of de donor wel of geen goedkeuring heeft gegeven, veel eenvoudiger.
- Zoals ik het zie is er weinig verschil, behalve dat aan nabestaanden gevraagd wordt of ze bezwaar hebben in plaats van dat aan hen toestemming wordt gevraagd. Wat gebeurt er als de nabestaanden bezwaar hebben? Als in dit geval de mening van de nabestaanden wordt gerespecteerd en er geen orgaandonatie plaatsvindt, vind ik dit systeem aanvaardbaar.
- Maar dan moet het wel zo zijn, dat als de nabestaanden bezwaar hebben, dit ook niet gebeurt. Dan hangt het dus van het moment af of degene die overleden is donor zal zijn en zijn de nabestaanden degenen die het voor het zeggen hebben.
- Ik vind het aanvaardbaar mits er een duidelijke campagne en duidelijke afspraken worden gemaakt en dat mensen bij hun eigen huisarts een bezwaarformulier kunnen tekenen waardoor ze uit de lijst worden geschrapt van donormensen.

- In principe vind ik het aanvaardbaar, mits de persoon in kwestie wel goed op de hoogte is van wat het precies inhoudt, en dat hij/zij te allen tijden zijn beslissing kan veranderen zonder daar al te veel moeite voor te hoeven doen.
- Het wordt met dit systeem eigenlijk een beslissing van de nabestaanden. Iemand die geen bezwaar heeft laat zich niet registreren, maar daarna kunnen de nabestaanden weigeren.
- Het is wel belangrijk dat bij alle betreffende personen duidelijk is wat ze accorderen. Eventueel moet daar nog tijd aan besteed worden om dat te controleren. Je hebt op deze manier ook altijd de mogelijkheid om er niet mee akkoord te gaan. De overheid moet zo'n mening dan ook direct respecteren.
- Het laat nog steeds de keuze aan het individu, terwijl het toch meer organen gaat opleveren omdat de 'maakt niet uit' - groep nu opeens tot de donorgroep gaat behoren.
- Dit vind ik omdat je op deze manier nooit mensen krijgt die vergeten zijn de formulieren in te vullen, en als ze dit wel vergeten, kunnen ze dit altijd aan hun nabestaanden kenbaar maken zodat deze voor hun de beslissing kunnen nemen.
- Misschien moeten veel mensen een duwtje hebben om over de streep te komen. Beslissingen aangaande dit onderwerp zijn voor sommigen niet eenvoudig en men laat dit dus dan maar op zijn beloop.
- Je blijft zelf een keuze houden en heb je zelf de keuze niet gemaakt dan is de familie toch in staat om te beslissen of de donoren kunnen worden gebruikt. Naar mijn idee verschilt het niet zoveel met het huidige systeem in Nederland.
- Er zijn naar mijn mening veel mensen die te lam zijn om een keuze te maken. Ik denk dat er op deze manier meer organen beschikbaar komen. De mensen die het niet willen, laten hun mening toch wel registreren. Wel vind ik dat er voldoende publiciteit moet worden gegeven aan deze regel, en moet er zorgvuldigheid worden betracht met verstandelijk gehandicapten, bejaarden en minderjarige kinderen.
- Er is ergens moed voor nodig om in een orgaandonatie toe te stemmen. Men denkt liever niet aan de tijd dat we dood gaan. Een formulier invullen en tekenen drukt je met je neus op de feiten. Misschien dat mensen eerder geneigd zijn hun organen af te staan als ze er niet bij stil hoeven te staan en vooral niets moeten tekenen. Volgens mij is het eerder een kwestie van je verschuilen, want ik heb toch nog tijd genoeg, dan het niet willen afstaan van je organen.

Twijfel, omdat:

- Het levert naar alle waarschijnlijkheid genoeg organen op, aangezien veel mensen het makkelijk vinden dat de keuze voor hun gemaakt is. En hoewel ze er misschien niet helemaal achter staan is het te veel moeite om aan te geven dat ze dit niet willen, het is en blijft een onderwerp waar men liever niet over nadenkt. Conclusie: het levert meer organen op, maar de vrije keuze over je eigen lichaam en organen is er niet meer.
- Mensen zijn nu al laks met het aangeven dat ze donor willen worden, in deze situatie kunnen mensen die geen donor willen worden gedwongen worden.
- Het zal altijd een probleem blijven om de nabestaanden op te zadelen met de vraag of organen mogen worden gebruikt voor donatie. Ik zal in zo'n situatie niet weten wat te doen.
- Ik vind het aanvaardbaar om wachtlijsten daarmee te voorkomen en patiënten te helpen. Ik vind het onaanvaardbaar omdat er op een moment waarop iemand overlijdt een ingreep wordt gedaan in een verdrietige situatie. Voor de nabestaanden kan dat belastend zijn. Als degene die overlijdt er zelf voor gekozen heeft is de situatie toch meer aanvaardbaar.

- Ik vind dit wel een beetje griezelig i.v.m praktijken als orgaanverkoop. Ik weet wel dat wij in een z.g. beschaafd land wonen, maar ik zou er niet graag mijn kop om willen verwedden dat, wanneer iemand met voldoende geld en de 'goede' relaties c.q. connecties niet grof geld zou willen bieden om maar een orgaan op tijd te krijgen! 'De gelegenheid schiept soms de genegenheid' en ook de mensen die werken in de gezondheidszorg zijn maar mensen. Dat is voor mij toch wel een reden om wat voorzichtig te zijn met vlot 'pak maar, want er is geen briefje van bezwaar'.
- Het gaat hier om het gevoel: als ik dood ga kan iemand anders zeggen dat er iets uit mij gehaald moet worden, dat is geen fijn gevoel. Daarom vind ik dat je altijd een 'ja' of 'nee' moet hebben laten registreren zodat anderen niet over jou lichaam en organen kunnen beslissen.
- Mensen zijn gemakzuchtig en sturen het formulier niet terug terwijl ze toch tegen zijn.

Onaanvaardbaar, omdat:

- Het is aan iedereen de keuze om iets actiefs te doen aan het doneren van zijn organen. Wanneer iemand daar geen aandacht aan schenkt of wenst te schenken, is dat zijn/haar recht. Ook na de dood heeft iemand het recht te beschikken over zijn/haar lichaam, en wanneer men er niet bewust voor gekozen heeft om donor te worden, moet men die keuze respecteren. Het is niet vanzelfsprekend (voor mij wel, maar maatschappelijk gezien zien).
- In deze tijd houden wij de autonomie en vrijheid van het individu toch hoog in het vaandel? Als er van hogerhand een beslissing opgelegd wordt druist dat mijn inziens tegen dit principe in. Je mag niet zelf beslissen over actieve levensbeëindiging c.q. euthanasie, maar wel graag je organen als je dood bent? Hou toch op!
- Stel: de Telegraaf maakt mij abonnee van hun krant en begint deze bij mij te bezorgen. Ik moet hen dan berichten dat ik geen abonnement wens en dat ze dat abonnement moeten stopzetten. Op deze manier kunnen allerlei bedrijven of de overheid mij op het verkeerde been zetten en moet ik telkens maar in de gaten houden wat er gebeurt en actie ondernemen. Dit is de omgekeerde wereld. Alleen als ik er zelf om vraag of als mij gevraagd wordt, zal ik een beslissing nemen.
- Je kunt de nabestaanden niet opzadelen met iets waar een ander tijdens zijn leven wel of geen toestemming voor heeft gegeven of wel of niet mee eens was.
- Een orgaandonatie is een verregaande keuze. Donatie is een bijzondere zaak (dus ik denk eerder een uitzondering dan een regel). Je kunt er geen regel van maken dat iedereen in principe donor is tenzij hij zelf aangeeft dat niet te willen zijn. Ik vind dat men blij moet zijn met de organen die wel beschikbaar zijn, want ik vind donatie niet vanzelfsprekend. Ik vind de situatie waarin iemand kan aangeven dat ie wel wil doneren beter dan de situatie waarin iemand moet aangeven dat ie niet wil doneren.
- Is de omgekeerde wereld. Veel mensen zijn er niet van op de hoogte. Tevens leg je dit probleem bij de nabestaanden neer, die zitten daar zeker niet op te wachten.
- Dan kan er gebruikt worden van mijn orgaan zonder dat ik er voor getekend heb, ben tegen een stelling: 'als je niet tegen bent dan ben je dus voor'.

- Ik heb het zelf meegemaakt bij de dood van mijn schoonmoeder, ze was klinisch dood. En omdat een van haar kinderen er enorm veel moeite mee had op dat moment hebben ze helemaal niets meer van haar kunnen gebruiken voor donatie, omdat de uren aftelden. Nabestaanden kunnen vaak roet in het eten gooien omdat ze op dat moment vaak niet helder kunnen denken en tijd speelt een zeer belangrijke rol. Ook werk ik zelf op een OK en omdat vaak nabestaanden door het verlies van een dierbare vreemd kunnen reageren lopen we best wel eens donaties mis.
- Ik vind dat dit een erg persoonlijke kwestie is. Iemand moet zelf, persoonlijk die beslissing nemen, niet een ander. Ik kan me ook voorstellen dat dit tijdens het rouwproces tot extra spanningen in de familie kan leiden.
- Er zijn te veel personen die hun bezwaarverklaring niet kunnen vastleggen. Ga de hele groepen reeks maar na van kind tot dement en alle mogelijke variaties die daar tussen zitten. Het is ook een tegenpool van onze democratie.
- Alleen de beslissing of wens van de overledene telt.
- De staat heeft niet over mijn lichaam te beschikken.
- Het systeem van een brief schrijven als ik iets niet wil ben ik te allen tijde tegen.

HUIDIGE TOESTEMMINGSSYSTEEM IN COMBINATIE MET GEEN-BEZWAARSYSTEEM

Aanvaardbaar omdat:

- Het is een aanvulling op het huidige systeem. De laksen en ongeïnteresseerden worden aan de donorpool toegevoegd.
- Het is goed rekening te houden met diegenen die al te kennen hebben gegeven het niet te willen. Van die mensen moet je de wens respecteren. En niet nu weer opnieuw hen te dwingen weer te weigeren.
- Indien het huidige systeem waterdicht is opgeslagen kan het juist zijn om van de overigen - niet-geregistreerden - aan te nemen dat deze stilzwijgend instemmen met transplantatie. Uiteraard na een goede bekendmaking van de veranderende transplantatieregeling. Het probleem zal echter blijven bestaan dat vele mensen elke info afwijzen, ergo niet lezen of ongezien weggooien. Een Postbus 51 actie lijkt mij nog het beste.
- Helemaal aanvaardbaar, maar wel vreemd. Eigenlijk kies je dan voor het vorige systeem, maar laat het huidige bestaan. Geldbesparing?
- Mensen die zich al hebben laten registreren weten dan zeker dat hun keuze gewaarborgd is. De overigen worden er dan op gewezen, bij geen antwoord word je donor. Goede zaak, druk ze met hun neus op de feiten, en 'dwing' ze tot een keuze.
- Er is aan alle Nederlanders gevraagd of ze instemmen met donatie. Uiteraard heeft een deel van de bevolking niet gereageerd (is normaal bij een enquête). Aangezien de nood hoog is, zou ik instemmen met een nieuwe campagne, zoals door u gesteld. Dit alleen maar omdat er anders toch weer te weinig aanmeldingen zullen komen. In principe ben ik tegen deze werkwijze maar de eerdere methode is goeddeels mislukt, dus, ja voor de goede zaak zeg ik dan maar.
- Een ieder dient zelf te beslissen. Door ongeïnteresseerdheid of gemakzucht wordt vaak niet gereageerd. Pas als zonder bericht een beslissing wordt gemaakt waar de potentiële donor zich niet in kan vinden, is de kans op reacties groter.
- Dan heeft in ieder geval iedereen de kans gehad om nee te zeggen. Ik zou dan wel, of iedereen nog een keer een aanmeldings- c.q. bezwaarbrief laten sturen. Men zou ook de brieven op grote schaal op een andere manier kunnen verspreiden. In ieder geval zodanig dat geen mens later kan zeggen: wir haben es nicht gewusst.
- De anderen hebben hun mening al gegeven. Op deze manier hoef je alleen nog die mensen te bereiken die nooit gereageerd hebben. Dit scheelt geld.
- Ik vind het wel aanvaardbaar, maar zou liever kiezen voor de optie 'geen bezwaar', die is veel duidelijker.
- Als men een goede campagne voert, heeft men weer een keer de mogelijkheid om te kunnen reageren.
- Veel mensen hebben gewoon niet gereageerd omdat het te veel moeite was. Nu zullen ze wel moeten als ze geen donor willen zijn. Tot nog toe gaat iedereen er van uit dat als je niet reageert er automatisch geen toestemming voor orgaandonatie is.
- Er zijn een heleboel mensen die formulieren ongeopend weggooien maar met een goede campagne en de verplichting om te reageren zouden er meer mensen geregistreerd staan denk ik.
- Geen bericht is 'goed bericht'.

Twijfel omdat:

- Dan krijg je weer allerlei systemen. Het is gewoon veel handiger om iedereen automatisch donor te laten zijn behalve bij bezwaar hiertegen.
- Ik vind in alle gevallen dat de nabestaanden er ook mee om moeten kunnen gaan en niet met een probleem moeten zitten bij de gedachte dat de nabestaanden organen afstaat als zij daar niet mee akkoord gaan.
- Het is niet uit te sluiten dat personen niet geïnformeerd zijn en daarom geen bezwaar hebben kunnen maken.
- Het is alweer een paar jaar geleden dat deze registratie heeft plaatsgevonden dus tijd voor een 'nieuwe ronde', wellicht denkt Nederland er nu anders over.
- Je moet uitkijken dat niet alle mensen dan een 'nee' opsturen. Een campagne levert vaak meer onduidelijkheid op dan helderheid. Beter lijkt me het in te voeren VANAF NU. Voor alle nieuwe donoren.

Onaanvaardbaar, omdat:

- Ik vind niet dat je er van uit moet gaan dat als mensen niet reageren dat ze met iets instemmen. Er zijn genoeg mensen die zich met dit soort zaken niet willen, kunnen of durven bezig te houden. Ik vind niet dat je daar misbruik van moet maken. Ieder mensenleven is uniek en evenveel waard, je kunt mensen niet dwingen om iets op papier te zetten als ze dat niet willen. Het moet geen moeten worden, het moet een vrije keuze blijven voor mensen!!!
- De reden dat er een termijn wordt gebonden aan het wel of niet beschikbaar stellen is niet juist. Er moet altijd een mogelijkheid zijn om van mening te kunnen veranderen en dit kenbaar te maken. Dit is te onherroepelijk.
- Als je de vraag opnieuw stelt moet je dat doen voor alle mensen want mensen die er nu voor hebben gekozen om donor te zijn doen dat met een nieuwe vraag weer, en je mag er niet zomaar van uitgaan dat de rest van de mensen wel een donor wil zijn.
- Nu vind ik dat er totaal geen zeggenschap meer is over eigen leven. Hoeveel mensen 'vergeten' zo'n formulier in te vullen binnen die termijn, neem alleen al de ouderen.
- Ik vind het 'binnen een bepaalde periode reageren' vervelend. Soms duurt het lang om een beslissing te nemen en een tijdslimiet vind ik geen fijn idee.
- Ik vind dat je dan iedereen weer opnieuw moet vragen.
- Het is of het een of het ander. Je kunt niet eerst iemand een brief toesturen met de vraag of ze donor willen worden en vervolgens als ze niet reageren ze gewoon registreren.
- Men moet een duidelijke keuze zelf maken en geen keuze die berust op het vergeten van een formulier in te vullen.
- Dit systeem is pas aanvaardbaar als men weer op een nullijn zou beginnen. Dus via de media een campagne beginnen en de actie breed onder de aandacht brengen. Dan krijgen mensen de gelegenheid om hun keuze te maken of hun keuze te wijzigen.
- Dat betekent dat bij geen keuze maken de overheid een keuze maakt over zeer gevoelige zaken en in een zeer gevoelige periode in het leven van de nabestaanden.
- Als je een systeem wilt moet dat een eenduidig systeem zijn, voor iedereen duidelijk en niet een beetje van dit en een beetje van dat. Het is een zeer persoonlijke aangelegenheid die duidelijk moet zijn voor alle betrokkenen.
- Beetje een onzinnig systeem. Soort slap aftreksel van het vorige.

VERPLICHTE KEUZESYSTEEM

Aanvaardbaar, omdat:

- Ik denk dat dit de beste manier is, maar dan wel weer met het bezwaar wat ik . Bij de twee vorige vragen ook aangaf, dat je dus te allen tijden je keuze kan veranderen.
- Op die manier worden mensen verplicht om er actief over na te denken en het niet voor zich uit te schuiven, of hun nabestaanden er mee op te zadelen de uiteindelijke beslissing te nemen.
- Zo weet iedereen waar hij/zij aan toe is en laat je niet de keuze aan je nabestaanden over, maar beslis je over je eigen lichaam, je hebt zelf de keuze gemaakt en anderen hoeven dit niet na jouw overlijden nog te doen als ze zelf in een emotionele toestand verkeren.
- Om geen fouten te maken.
- Mijn mening is dat men 'recht' heeft om een ieders mening op dit vlak te kennen. De keuzevrijheid blijft bij dit systeem ook overeind, dus een ieder kan doordacht zijn eigen beslissing nemen.
- Op zich een goed idee, maar de nabestaanden hebben hier geen enkele inspraak meer! Dat betekent dat als je je als donor laat registreren je nabestaanden geen invloed meer hebben op je lijf als je dood bent. Ik denk dat juist bij donatie het belangrijk is dat mensen weten dat er een goed en gewoon afscheid kan plaatsvinden. De nabestaanden hebben hier meer mee te maken dan diegene die al dood is.
- De gehele populatie wordt bereikt en men maakt een keuze. Een ieder wordt er mee geconfronteerd. Mits dit gepaard gaat met goede informatievoorziening inzake orgaandonatie is er geen enkel bezwaar mijns inziens.
- Laat dan ook deze keus in het paspoort of op de identiteitskaart registreren, zodat wanneer deze verlengd moet worden dat je kan herbeslissen over deze keuze.
- Dit lijkt mij een goed systeem mits de dwang van het al of niet verkrijgen van een bepaald document eraf gaat. Dat is mij een stap te ver.
- Je stelt mensen duidelijk de keuze, al bestaat het risico dat mensen zonder er al te veel over na te denken een keuze maken omdat ze bijvoorbeeld snel hun nieuwe rijbewijs willen hebben.
- Schakelt de dwang om zelf iets te ondernemen uit.
- Ik vind dat van iedereen geregistreerd moet staan wat ze willen, dan hoeven de nabestaanden daar niet over te gaan twijfelen.

Twijfel, omdat:

- Ben je op je 18e, als je superblij bent dat je net je rijbewijs hebt gehaald, wel klaar om een belangrijke beslissing te nemen, en wat ook belangrijk is: kan je van gedachten veranderen?? En in hoeverre hebben je nabestaanden iets te zeggen??
- Ik houd er niet van als er van hogerhand verplichtingen worden opgelegd, we leven in een vrij land.
- Ik denk dat een verplichte keuze een groot aantal weigeraars oplevert.
- Op zich kan het goed zijn dat iedereen op een bepaald moment gedwongen wordt om over orgaandonatie na te denken, maar deze vorm van dwang gaat mij eigenlijk te ver.
- Ik denk dat deze keuze te 'hard' is en te confronterend.
- Ieder zonder deze papieren werkt dus niet mee.
- Is een 'gedwongen' momentopname, je kunt je mening na overweging altijd weer veranderen en je toestemming staat op dat moment formeel op papier. Een zekere bedenktijd is een absoluut vereiste.

Onaanvaardbaar, omdat:

- Is veel te Big Brother-achtig in de zin van Orwell. Bovendien denk ik dat er dan een aantal wetsvoorstellen moet komen die heel weinig kans van slagen zullen hebben. Misschien over 20 jaar als de bevolking goed is voorbereid.
- Dit gaat nu toch echt helemaal te ver! Hier behoort de overheid zich niet mee te bemoeien!
- De vrije wilsbeschikking komt dan min of meer in gevaar.
- Als ze zien dat je donor bent denk ik dat ze je zo dood kunnen steken, dat vind ik niet prettig.
- Ik vind dat dit niets met elkaar te maken heeft. Het lijkt voor mij op een vorm van chantage.
- Orgaantransplantatie is een uiterst gevoelig onderwerp en verdient een standpunt dat zonder dwang of sanctie genomen moet kunnen worden. Koppelingen aan welk ander overheidssysteem is te pragmatisch en geeft - waarschijnlijk - onzuivere standpunten.
- Dit lijkt mij het begin van veel meer verplichtingen, waar leidt dat toe? Ik vind het een angstig idee.
- Juist omdat het een emotionele zaak is, vind ik dat je mensen niet moet dwingen, dat roept nog meer aversie op. Als je onder druk moet beslissen, kies je sneller voor geen donatie, om er maar vanaf te zijn, en je rijbewijs of wat dan ook te krijgen. Mensen die er over nadenken doen dat ook zonder dwang.
- Je kunt mensen niet dwingen, dat staat haaks tegenover een democratie. Dwingen is een dictatuur en we willen niet dat Nederland zich als 'niet-democratisch' land opstelt.
- Kan niet gekoppeld worden voor het verkrijgen van een document, het legt dan een te grote druk op iemand, het heeft ook totaal niets met de aanvraag van het document te maken.
- Ik vind dat je op ieder moment in je leven de beslissing wel/niet/gedeeltelijk moet kunnen nemen. Velen weten als ze 18 zijn nog niet eens wat ze willen worden...
- Ik denk dat het een beslissing is die niet zomaar kan worden gesteld. Als we kijken naar een van onze fundamentele rechten (EVRM) denk ik dat we daar niet aan moeten komen, hoe je ze ook wil uitleggen (gebruik dwangmiddel paspoort/rijbewijs). Maar ook onze grondwet geeft bescherming op onze lichamelijke integriteit. En ja, als iemand is overleden zijn ze dan nog van toepassing, ik vind van wel. Een verplichting is heel definitief, zeer 'on-Nederlands'. Nee, niet verplichten door middel van een dwangmiddel.
- Als de regering mij op deze manier voor het blok zou zetten dan sloeg ik de verzenen tegen de prikkels. Het lijkt dan op het vermaledijde pokkenbriefje van vroeger. Geen verplichte pokkeninenting, maar je mocht pas naar school als je je pokkenbriefje kon laten zien en ... er was wel een leerplicht! Ik denk dat veel mensen dan van kwaaiigheid 'nee' zeggen.
- Aangezien ik nu zelf een voorbeeld ben van iemand die het nog niet weet, vind ik niet dat je iemand kunt verplichten te kiezen. Ik zou nu bijvoorbeeld een weigering invoeren, omdat een toezegging donor te zijn terwijl je er niet 100% achter staat erg tegenstrijdig is. Een verplichte keus zou bij mij betekenen dat ik denk: dan maar niet, dan maar geen donor. Laat de nabestaanden dan beslissen!
- Ik vind dat de overheid haar bereidheid om diensten te verlenen niet moet laten afhangen van mijn bereidheid om een beslissing van geheel andere aard die nog diep ingrijpt in de intimiteit van mijn leven, te nemen.

VOOR-WAT-HOORT-WAT-SYSTEEM

Aanvaardbaar, omdat:

- Eerlijk.
- PRIMA. Ik wil zelfs een stap verder gaan. Als iemand NIET als donor geregistreerd staat, kan deze persoon ook niet in aanmerking komen voor transplantatie!!!
- Als je niets voor een ander over hebt, heb je zelf ook minder rechten.
- Als je niets voor een ander over hebt, kun je achter in de rij aansluiten.
- Het levert vast en zeker een bewuste beslissing op.
- Het lijkt me logisch dat als je zelf organen wilt afstaan, je eerder aan de beurt bent dan iemand die dat niet wil. Zo iemand wil zelf geen donor zijn, maar wel dat een ander donor is. Nee, dan ben je niet aan de beurt.
- Men moet alleen uitkijken dat de mensen die om medische redenen nergens donor van kunnen zijn niet uit de boot vallen.

Twijfel, omdat:

- Het lijkt op een soort straf voor het niet geregistreerd staan als donor.
- Ik vind dat mensen in principe donor moeten zijn, maar daar geen meerwaarde mag gelden bij een eventuele nodige transplantatie. Dan is iedereen gelijk.
- Deze vraag vindt ik erg moeilijk om te beantwoorden. Ergens zit er wel een kern van waarheid in, maar je kan een ander toch ook niet dood laten gaan??
- Ik vind dit geen koehandel, je doet dit uit ideële overwegingen of niet.
- Moeilijk om voor een ander te beslissen, enerzijds denk ik voor wat hoort wat, maar aan de andere kant heeft ieder mens recht op gezondheid(szorg).
- Vind het moeilijk: onze zoon kon geen donor zijn, zou hij dan buiten gesloten worden van zelf ontvangen?
- Vind het een vrijwillige keuze en hiermee haal je misschien mensen over die eigenlijk niet willen.

Onaanvaardbaar, omdat:

- De mens is in alle gevallen gelijk. Je kunt niet de ene mens voortrekken op de ander vanwege een ooit ingevulde vragenlijst. Vaak zijn deze mensen al vergeten dat ze dit ooit in hebben gevuld en wat ze überhaupt in hebben gevuld. Wat ik wel een optie vind, is die persoon die een orgaantransplantatie moet ondergaan, en geen donor wil zijn, deze een papier te laten ondertekenen, waarbij ze aangeven alsnog donor te willen worden. Dit eventueel gelijk na constatering van het probleem. Dan kun je zeggen, geen donor geen voorrangspositie. Je moet tenslotte bereid zijn om ook datgene te geven wat je van een ander wil hebben.
- Mensen moeten onvoorwaardelijk geholpen worden, daar moet niet eerst iets tegenover staan!
- Mensen mogen niet afgerekend worden op keuzes uit het verleden. Dan mogen rokers ook niet op de wachtlijst voor longtransplantatie of mensen met overgewicht in aanmerking komen voor behandeling van hun hartproblemen.
- Dit is echt zo'n oog om oog redenering. Ik vind dat de mening van mensen over wel of niet donor zijn, niet samen kan vallen met daarmee voorrang krijgen

- Dan is het geen vrije keuze meer, en word je toch verplicht om donor te worden.
- Dit is niet eerlijk ten opzichte van de mensen die de keuze hebben gemaakt om niet te doneren. Je moet in de gezondheidszorg wel rechtsgelijkheid aanhouden! Wanneer dit systeem ingevoerd zou worden, zal iedereen donor worden. De wachtlijsten blijven dan hetzelfde.
- Dan komt het zo meteen zover dat de 'rijken' ook eerder een donororgaan krijgen omdat zij ervoor kunnen betalen.
- Dit is voorrang kopen en dat vind ik niet ethisch.
- Een arts/dokter dient al zijn patiënten als gelijke te behandelen.
- Dat lijkt op chantage.
- Iedereen heeft gelijke rechten in Nederland.
- Hier wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende mensen.
- Stel dat degene geen goeie donor kan zijn door diverse ziektes, dan komt hij zelf ook nooit in aanmerking om te ontvangen en als er een andere goede uitleg voor is waarom degene zelf geen donor is komt hij evengoed niet aan de beurt. Belachelijk gewoon. Ook kunnen er dan mensen zichzelf als donor inschrijven die daar helemaal niet achter staan, omdat ze anders lager op de medische wachtlijst gezet worden. Echt onaanvaardbaar.

DONATIE BIJ LEVEN MET COMPENSATIE

Aanvaardbaar, omdat:

- Omdat je iemand helpt, maar bijvoorbeeld bij een niertransplantatie van een levend iemand zijn de klachten en naweeën veel pijnlijker en langer dan diegene die dat ontvangt dus vind ik dat daar iets tegenover mag staan.
- Degene die wat doneert neemt een risico en risico's behoren gecompenseerd te worden.
- Als het alleen gemaakte kosten zijn vind ik dat redelijk, maar het mag geen financiële voordelen opleveren.
- Orgaandonatie lijkt mij een zeer emotioneel gebeuren, waarbij het niet nodig moet zijn dan ook nog eventuele financiële problemen te hebben.
- Het extra risico mag best in rekening worden gebracht bij de persoon die hiermede wordt geholpen. Zo'n systeem is echter gecompliceerd en waarschijnlijk fraudegevoelig.
- Omdat bij bijvoorbeeld particuliere ziektekostenverzekeringen zwaar getild wordt aan in het verleden ondergane operaties en dergelijke. Dit zou kunnen betekenen dat je uitgesloten wordt voor bepaalde dekkingen. Dit compenseren zou eerlijk zijn.
- Als je iets geeft aan iemand dan zou het erg oneerlijk zijn wanneer dat vervolgens in je nadeel zou werken. Mocht een orgaandonatie iemand invalide maken en er zou geen enkele vorm van compensatie tegenover staan, dan gaan mensen er in het vervolg wel drie keer over nadenken of ze een orgaan doneren.
- Waarschijnlijk wegen de kosten van de tegemoetkoming niet op tegen de medische- en/of maatschappelijke kosten bij geen donatie, dus doen!
- Ik vind dat onder bepaalde voorwaarden. Niet verhalen op de mogelijke ontvanger. Want die kan dergelijke kosten misschien helemaal niet betalen. Geen verhoging van de ziekenfondspremie of een andere premie. VRAAG: WIE DAN WEL?
- Voor wat hoort wat.
- Dit kan de drempel verlagen om donor te worden.
- Er blijft een risico met dergelijke operaties. Ik denk dat men hiermee rekening dient te houden. Overigens betwijfel ik of verzekeraars deze risico's willen dragen. Dat zou van overheidswege gesubsidieerd moeten worden met alle risico's van dien. Want de mens is vindingrijk...
- Er is mijn inziens niets tegen geldelijke stimulansen om het orgaanaanbod te vergroten.

Twijfel, omdat:

- Deze mensen beslissen zelf wat ze doen en als ze goed voorgelicht zijn en daar dan een vergoeding voor moeten krijgen, dat weet ik niet. Ik zou bang zijn dat mensen daar misbruik van gaan maken. Want voor geld doen mensen heel veel.
- Dit is ook weer moeilijk om op te antwoorden, dit gaat een beetje lijken op Amerikaanse praktijken, dan komt er geld bij kijken, en een leven is niet te koop.
- Ook moeilijk, maar wie gaat die compensatie betalen? De burgers? Donor zijn is iets wat je doet omdat je om je medemens geeft, niet om het geld. Alhoewel, als er door het geld meer mensen gered kunnen worden zou dat ook weer een goede zaak zijn.
- Je doet het uit liefde voor je familielid en daar mag niets tegenover staan. Zou er een soort verzekering voor zijn dan is het een andere zaak. Maar nooit mag dit verhaald worden op het familielid dat ontvangt.

- Inkomstenderving zou regel zijn, verzekeringscompensatie is bij de huidige criteria voor acceptatie bij de verzekeraars nog lang geen uitgemaakte zaak.

Onaanvaardbaar, omdat:

- Een uiterst gevaarlijk systeem, dat lijkt op bloeddonoratie in de VS. Daar komen om het geld junkies en andere groepen uit de onderste bevolkingslagen (te) regelmatig geld verdienen met hun bloed. Voeg daar de verhalen bij over commerciële (criminele) groepen, die voor veel geld mensen in derde wereldlanden van hun organen ontdoen en dan ben je heel dicht bij het nu aangegeven systeem.
- Er zijn heel wat mensen in geldnood, die zouden om deze reden donor worden, gevaarlijk hoor! Ik vind als je besluit om donor te zijn moet je dat doen om te helpen zonder er iets voor te ontvangen.
- Ben dan heel bang dat het een donorhandel gaat worden, mensen die het financieel niet zo breed hebben gaan dan om het geld organen afstaan, in mijn ogen een verkeerd uitgangspunt.
- Betaald worden voor orgaantransplantatie vind ik een enge ontwikkeling.
- Dit is liefdewerk. Daar hoeft ik geen vergoeding voor, zeker niet als het gaat om een familielid of partner. Dan zou ik er graag wat voor over hebben om hem/haar te helpen.

ANONIEME DONATIE BIJ LEVEN

Aanvaardbaar, omdat:

- Als het niet commercieel is en de beslissing op juiste gronden is genomen door de donor, waarom niet.
- Als iemand dat uit naastenliefde doet...waarom niet.
- Als dit iets is waar de donor volledig achterstaat, en er is een match met een onbekende, waarom niet? Dit moet ieder voor zich beslissen of ze al dan niet organen bij leven af willen staan. Ik vind het niet aan de overheid om te beslissen dat dit niet mag.
- Alleen als er werkelijk geen commerciële basis aan ten grondslag kan liggen. Mensen moeten geen orgaan af gaan staan om aan geld te komen. Ik kan me niet zo goed voorstellen dat je op deze manier een orgaan aan een onbekende afstaat.
- Als een gezond mens iemand kan helpen om in leven te blijven en de betreffende persoon is bereid om een vreemde te helpen, waarom niet. In dit soort gevallen moet iedereen de vrije keus hebben om wel of niet te helpen.
- Als dit de wachtlijsten verkort.
- Ik zou het geweldig vinden als dit werkt, maar ik denk dat niemand voor z'n lol een nier er uit laat halen om aan een onbekend iemand te geven in ruil voor alleen gemaakte kosten.
- Zo kunnen er waarschijnlijk toch wat meer mensen geholpen worden en op deze basis zou ik dat een goed streven vinden.

Twijfel, omdat:

- Hierbij kan ik mij niets voorstellen. Zeg je dan op een zondagmiddag 'kom, laat ik eens een nier geven'?
- Ik weet niet hoelang dat niet-commercieel zou kunnen blijven.
- Een nier weggeven aan een vreemde lijkt mij niet verstandig omdat er toch ook risico's aan verbonden zijn, aan de operatie maar ook aan het leven met één nier, en wie betaalt de kosten als deze persoon arbeidsongeschikt raakt als gevolg hiervan?
- Weet ik niet..., ik zou er niet aan moeten denken om mijn nier af te staan aan een volslagen onbekende... aan de andere kant is het wel zo dat de wachtlijsten, erg hoog zijn en als je er dan iemands leven mee zou kunnen redden...
- De mens mag zelf beslissen wat hij wil met zijn lichaam. Besluit ik om mijn nier af te staan is dat mijn keuze. Er mag geen geldelijk gewin tegenover staan. Maar... er zitten gevaren aan. Het is niet controleerbaar denk ik, dus zeer risicogevoelig. Ikzelf vind dat ik het zelf moet weten, maar als iemand één miljoen wordt geboden om een formulier te tekenen dat het vrijwillig gebeurd en via via krijgt hij toch geld is dat te gevaarlijk. Men doet gekke dingen als men in geldnood zit...
- Het gevaar dreigt dan dat het een soort handel wordt, dat vind ik afschuwelijk!

Onaanvaardbaar, omdat:

- Dit systeem houdt groot risico in van te ontsporen in een financiële vergoeding. Hierdoor kunnen vooral mensen in geldnood in de verleiding komen om organen af te staan.
- Het kan toch niet de bedoeling zijn dat je stukjes van je lichaam gaat verkopen, daar ben ik het niet mee eens.
- Jazeker, en de gemeenschap laten opdraaien voor de kosten als zo iemand later met gezondheidsklachten zit? Nee, dit lijkt me geen goed idee.
- Wederom het te koop aanbieden van lichaamsdelen. Niet-commercieel wil niet zeggen dat er geen onderhands geldgeschuif gaat plaatsvinden.
- Er zijn toch grote risico's aan verbonden. Die wil ik alleen aanvaarden binnen familieverband.
- Wel normaal blijven denken graag, waar blijven we als je in je lijf laat snijden en later meer kans hebt om ziek te worden? Gaan de ziektekosten nog verder omhoog.
- Ik zou eventueel een nier willen afstaan aan een bekende of een familielid maar niet zomaar aan iemand.
- Ik wil geen risico's nemen voor een onbekende.
- Ik zie het niet zitten dat er mensen zijn die dit willen doen, ik zeker niet.

BIJLAGE 3

Tabellen

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
SEKSE																						
man	304	100	304	100	0	0	84	100	65	100	51	100	105	100	84	100	112	100	108	100		
vrouw	328	100	0	0	328	100	98	100	74	100	60	100	95	100	97	100	126	100	104	100		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
LEEFTIJD																						
18-34	183	100	84	100	98	100	183	100	0	0	0	0	0	0	30	100	72	100	81	100		
35-44	138	100	65	100	74	100	0	0	138	100	0	0	0	0	37	100	56	100	45	100		
45-54	111	100	51	100	60	100	0	0	0	0	111	100	0	0	39	100	41	100	32	100		
55+	200	100	105	100	95	100	0	0	0	0	0	0	200	100	76	100	69	100	54	100		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
OPLEIDING																						
lo, lbo	182	100	84	100	97	100	30	100	37	100	39	100	76	100	182	100	0	0	0	0		
mavo, mbo	239	100	112	100	126	100	72	100	56	100	41	100	69	100	0	0	239	100	0	0		
havo+	212	100	108	100	104	100	81	100	45	100	32	100	54	100	0	0	0	0	212	100		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
GROOTTE HUISHOUDEN																						
1	116	18	61	20	55	17	31	17	21	15	16	15	47	24	19	11	42	18	54	26		
2	243	38	113	37	130	40	45	25	19	14	47	43	132	66	81	45	88	37	74	35		
3	107	17	56	18	50	15	46	25	24	18	22	20	14	7	29	16	43	18	35	16		
4	118	19	55	18	63	19	42	23	51	37	22	19	4	2	36	20	51	22	30	14		
5	49	8	20	6	29	9	18	10	23	17	4	4	4	2	17	9	14	6	18	9		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
REGIO																						
Grote steden	83	13	40	13	43	13	23	13	13	9	23	20	25	12	25	14	27	11	31	15		
Rest West	205	32	106	35	100	30	69	38	39	28	30	27	66	33	46	25	83	35	77	36		
Noord	66	10	27	9	38	12	20	11	14	10	11	10	21	10	18	10	23	10	25	12		
Oost	130	21	58	19	72	22	27	15	42	30	17	15	45	22	41	23	45	19	44	21		
Zuid	147	23	73	24	74	23	43	24	31	22	30	27	43	22	52	28	60	25	35	16		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
STEDELIJKHEID																					
Zeer sterk	119	19	59	19	61	19	43	23	20	15	26	24	30	15	28	16	35	15	56	27	
Sterk	167	26	72	24	94	29	40	22	42	31	29	26	56	28	39	22	70	29	57	27	
Matig	128	20	67	22	61	19	42	23	25	18	13	12	48	24	34	19	58	24	36	17	
Weinig	134	21	66	22	68	21	34	19	34	25	21	19	44	22	48	26	47	20	39	18	
Niet	84	13	41	13	43	13	25	13	16	12	22	19	21	11	32	18	29	12	23	11	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Kijken naar medische programma's op tv																					
vaak	125	20	42	14	83	25	38	21	22	16	23	20	42	21	43	23	52	22	30	14	
soms	394	62	189	62	205	63	95	52	101	73	71	64	127	64	112	62	145	61	137	65	
nooit	113	18	74	24	39	12	49	27	15	11	17	16	31	16	27	15	42	17	45	21	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Medische wetenschap gaat te ver																					
helemaal mee eens	42	7	23	8	19	6	6	3	8	5	12	10	17	9	12	7	20	9	9	4	
mee eens	184	29	94	31	90	28	45	25	36	26	33	29	71	35	52	29	75	31	57	27	
neutraal	211	33	93	31	117	36	58	32	54	39	37	34	61	31	73	40	70	29	68	32	
mee oneens	154	24	70	23	83	25	63	35	35	26	19	17	37	18	31	17	61	25	62	29	
helemaal niet mee eens	33	5	20	7	13	4	10	5	5	3	10	9	9	4	12	7	9	4	12	6	
weet niet	8	1	4	1	4	1	2	1	0	0	1	1	6	3	2	1	4	2	3	1	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Ontwikkelingen medische wetenschap zijn toe te juichen																					
helemaal mee eens	191	30	100	33	91	28	37	20	38	27	32	29	84	42	73	40	77	32	42	20	
mee eens	301	48	138	45	163	50	83	45	67	49	61	55	90	45	84	46	112	47	105	50	
neutraal	93	15	38	13	55	17	43	23	21	15	11	10	19	9	18	10	32	13	43	21	
mee oneens	44	7	25	8	19	6	19	10	11	8	7	6	8	4	6	3	17	7	21	10	
helemaal niet mee eens	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	
weet niet	2	0	2	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
In Nederland zorgvuldige omgang met medische technieken																				
helemaal mee eens	82	13	46	15	36	11	18	10	10	7	17	16	37	19	34	19	30	12	18	9
mee eens	373	59	172	57	201	61	101	55	88	63	73	66	111	56	97	53	139	58	137	65
neutraal	111	18	54	18	58	18	37	20	25	18	15	13	35	17	39	21	39	16	33	16
mee oneens	24	4	13	4	10	3	8	4	6	5	3	3	7	3	1	0	12	5	11	5
helemaal niet mee eens	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0
weet niet	41	7	18	6	23	7	19	11	10	7	2	2	10	5	12	6	18	7	11	5
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Maakt mij niet uit wat na de dood met lichaam gebeurt																				
helemaal mee eens	88	14	51	17	37	11	28	15	14	10	16	14	30	15	23	12	34	14	31	15
mee eens	115	18	57	19	58	18	27	15	29	21	26	23	34	17	28	15	38	16	49	23
neutraal	112	18	51	17	62	19	27	15	31	22	17	15	37	19	48	26	43	18	21	10
mee oneens	193	30	94	31	98	30	59	32	47	34	31	28	56	28	51	28	71	30	71	34
helemaal niet mee eens	121	19	49	16	71	22	40	22	17	13	22	19	41	21	32	18	50	21	38	18
weet niet	4	1	3	1	1	0	2	1	0	0	0	0	2	1	1	1	3	1	0	0
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Om te overleven gebruik maken van orgaan van een ander																				
helemaal mee eens	290	46	144	47	146	44	98	54	66	48	49	44	77	39	78	43	110	46	101	48
mee eens	255	40	111	37	143	44	70	38	61	44	49	44	75	37	74	41	92	39	89	42
neutraal	44	7	28	9	16	5	7	4	6	4	5	4	27	13	16	9	19	8	9	4
mee oneens	21	3	11	3	10	3	3	2	4	3	5	4	8	4	8	4	8	3	5	2
helemaal niet mee eens	9	1	3	1	6	2	2	1	1	1	2	2	5	2	3	2	3	1	3	1
weet niet	14	2	7	2	6	2	3	2	0	0	2	2	8	4	3	1	6	3	5	2
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Orgaandonatie i.h.a. een goede zaak																				
helemaal mee eens	305	48	144	47	162	49	97	53	68	49	56	50	85	42	84	46	114	48	107	50
mee eens	275	43	134	44	141	43	75	41	58	42	49	44	92	46	76	42	104	44	94	44
neutraal	39	6	20	7	18	6	9	5	10	7	5	4	16	8	17	9	15	6	7	3
mee oneens	10	2	5	2	5	2	2	1	2	1	1	1	5	3	4	2	3	1	3	1
helemaal niet mee eens	3	0	1	0	2	1	0	0	1	1	0	0	2	1	0	0	2	1	1	0
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Afgelopen jaar met anderen gesproken over orgaandonatie																					
ja	335	53	153	50	182	56	107	59	75	54	56	50	97	48	74	41	129	54	132	62	
nee	273	43	141	46	132	40	68	37	60	44	49	44	96	48	100	55	104	43	69	33	
weet niet meer	24	4	11	4	13	4	8	4	3	2	6	5	7	4	7	4	6	3	10	5	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
in naaste omgeving iemand te maken met orgaandonatie																					
ja	77	12	35	12	42	13	17	9	11	8	21	19	29	15	24	13	26	11	27	13	
nee	555	88	269	88	285	87	166	91	127	92	91	81	171	85	158	87	212	89	184	87	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Donorformulier ontvangen																					
ja	552	87	257	84	295	90	154	84	120	87	103	93	175	87	155	85	207	87	190	89	
nee	33	5	20	6	14	4	16	9	7	5	2	2	8	4	10	5	15	6	9	4	
weet niet meer	47	7	28	9	19	6	13	7	11	8	5	5	17	9	17	9	17	7	13	6	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Heeft u het donorformulier ingevuld en opgestuurd?																					
ja	368	67	170	66	197	67	101	65	75	63	74	72	117	67	108	70	135	65	124	65	
nee	163	30	72	28	92	31	46	30	40	33	26	25	51	29	44	28	59	28	61	32	
weet niet meer	21	4	15	6	6	2	7	5	4	4	3	3	6	4	2	2	13	6	5	3	
TOTAAL	552	100	257	100	295	100	154	100	120	100	103	100	175	100	155	100	207	100	190	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Welke keuze op donorformulier gemaakt?																					
keuze 1: beschikbaar	240	65	112	66	128	65	68	68	57	76	49	65	65	56	59	54	90	67	91	73	
keuze 2: niet-beschikbaar	57	15	20	12	36	18	12	12	8	10	11	15	25	22	25	23	17	13	14	11	
keuze 3: nabestaanden	52	14	33	19	19	9	15	14	6	9	9	12	22	19	19	17	18	13	15	12	
keuze 4: specifiek persoon	8	2	3	1	6	3	1	1	0	0	5	7	2	2	4	4	4	3	0	0	
weet niet meer	6	2	2	1	4	2	2	2	1	1	1	1	3	2	1	1	2	1	4	3	
wil ik niet zeggen	5	1	1	0	5	2	3	3	3	4	0	0	0	0	1	1	4	3	1	1	
TOTAAL	368	100	170	100	197	100	101	100	75	100	74	100	117	100	108	100	135	100	124	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Wat zou nu uw keuze zijn																						
keuze 1: beschikbaar	65	25	29	22	36	28	27	33	15	23	9	23	16	19	12	17	21	20	32	37		
keuze 2: niet-beschikbaar	25	9	12	9	13	10	5	6	5	8	4	10	11	13	5	7	11	11	9	10		
keuze 3: nabestaanden	91	34	51	38	40	30	21	26	24	39	15	42	30	36	26	36	40	38	25	29		
keuze 4: specifiek persoon	18	7	10	7	9	7	9	11	4	6	3	9	3	3	6	9	7	6	5	6		
wil niet kiezen	29	11	12	9	17	13	8	9	9	14	2	6	10	12	11	15	11	11	6	7		
weet niet	33	12	17	13	15	12	10	12	6	10	4	11	12	15	12	16	13	12	8	9		
wil ik niet zeggen	4	1	4	3	0	0	3	3	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	2	2		
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Naaste familie bekend met uw keuze																						
ja	496	78	233	77	263	80	139	76	109	79	96	87	152	76	149	82	188	79	159	75		
nee	96	15	47	15	49	15	29	16	20	14	11	10	37	18	26	14	38	16	32	15		
anders	7	1	3	1	4	1	0	0	3	2	0	0	4	2	3	1	0	0	4	2		
weet ik niet	33	5	21	7	12	4	15	8	7	5	4	4	8	4	5	3	12	5	17	8		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Heeft partner het donorformulier teruggezonden																						
ja	273	43	132	43	141	43	63	35	62	45	63	56	85	42	92	51	99	41	82	39		
nee	146	23	61	20	85	26	36	20	31	23	25	23	53	27	45	25	58	24	43	20		
nvt, heb geen partner	151	24	75	25	76	23	61	33	28	20	18	17	43	22	30	17	60	25	61	29		
weet niet	61	10	36	12	25	8	21	12	16	11	5	4	19	10	14	8	21	9	26	12		
wil ik niet zeggen	2	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Bent u op de hoogte van de keuze van uw partner?																						
ja	404	84	190	83	214	85	94	77	93	84	86	93	131	83	134	89	151	85	119	79		
nee	77	16	40	17	38	15	27	23	17	16	6	7	26	17	17	11	28	15	32	21		
TOTAAL	481	100	230	100	252	100	122	100	110	100	93	100	157	100	152	100	179	100	151	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Ik ben tegen orgaandonatie helemaal van toepassing	4	2	3	2	1	1	1	1	2	3	0	0	2	2	1	1	3	3	1	1		
enigszins van toepassing	27	10	18	14	9	7	5	6	8	14	4	10	10	12	11	15	9	9	7	7		
niet van toepassing	223	84	107	79	116	89	72	88	49	78	33	90	69	83	58	80	85	82	79	90		
weet niet	10	4	6	5	4	3	4	5	3	5	0	0	3	3	3	4	6	6	1	1		
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Ik ben tegen centrale registratie door de overheid																					
helemaal van toepassing	25	9	11	9	13	10	2	3	8	13	3	9	11	14	7	9	13	13	5	6	
enigszins van toepassing	68	26	38	28	29	23	18	22	18	29	10	27	22	27	26	35	24	23	18	21	
niet van toepassing	159	60	78	58	81	62	57	70	34	54	21	57	48	57	34	46	63	61	63	72	
weet niet	12	5	6	5	6	5	5	6	3	4	3	8	2	2	7	10	3	3	2	2	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Het is te definitief																					
helemaal van toepassing	45	17	20	15	25	19	12	15	9	15	7	19	16	20	11	15	22	21	12	14	
enigszins van toepassing	69	26	36	27	33	25	19	24	21	34	6	16	22	27	24	32	27	26	19	21	
niet van toepassing	130	49	65	48	65	50	39	48	31	50	21	58	38	46	32	44	46	45	51	58	
weet niet	21	8	14	10	8	6	11	14	1	2	2	7	6	8	7	9	8	8	6	7	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Laat ik aan mijn naasten over																					
helemaal van toepassing	56	21	29	21	27	21	7	8	14	22	11	31	23	28	25	34	21	20	11	12	
enigszins van toepassing	93	35	50	37	43	33	32	40	27	42	12	33	22	27	22	30	32	31	39	45	
niet van toepassing	101	38	46	35	54	42	39	47	17	27	13	36	32	39	22	30	43	41	36	41	
weet niet	14	5	9	7	5	4	4	5	5	8	0	0	5	7	5	7	8	8	1	2	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Ik ben tegen gedwongen keuze																					
helemaal van toepassing	75	28	44	33	30	23	16	20	12	19	14	38	33	39	22	31	34	33	18	21	
enigszins van toepassing	67	25	30	22	37	28	16	19	22	35	9	26	19	23	23	31	27	26	17	19	
niet van toepassing	115	43	56	42	59	45	48	58	28	44	12	32	28	33	25	34	39	37	52	59	
weet niet	8	3	4	3	5	4	2	2	1	2	2	5	4	4	4	5	4	4	1	1	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Naar onderwerp, wil er niet over denken																					
helemaal van toepassing	21	8	14	11	7	5	2	3	6	10	4	11	8	10	10	13	7	7	4	5	
enigszins van toepassing	101	38	51	38	50	38	30	37	26	41	12	33	32	39	34	46	35	34	31	36	
niet van toepassing	136	52	64	48	72	55	47	58	28	44	21	56	41	49	29	40	56	54	52	59	
weet niet	6	2	5	3	2	1	2	2	3	4	0	0	2	2	1	1	5	5	1	1	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Niet geschikt als donor	32	12	17	13	15	12	2	2	6	9	2	7	23	27	13	18	15	14	5	6
helemaal van toepassing	43	16	27	20	17	13	5	6	4	6	10	26	25	31	16	21	15	15	12	14
enigszins van toepassing	173	66	82	61	91	70	72	88	51	81	23	63	28	34	38	52	67	65	68	78
niet van toepassing	15	6	8	6	7	6	4	5	3	5	2	5	7	8	6	9	7	6	2	3
weet niet																				
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
vergeten, formulier kwijt	32	12	13	9	19	15	10	13	7	11	6	17	8	10	10	14	13	13	8	9
helemaal van toepassing	33	12	18	14	14	11	15	18	4	6	5	14	9	11	8	11	7	7	17	20
enigszins van toepassing	176	66	87	65	88	68	51	62	43	68	25	67	58	69	49	67	70	67	57	65
niet van toepassing	24	9	16	12	8	6	6	7	10	16	1	3	8	10	5	7	13	13	6	7
weet niet																				
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Twijfel of ik donor wil zijn	57	22	26	19	31	24	13	16	17	28	7	20	19	23	17	24	25	24	15	17
helemaal van toepassing	98	37	50	37	48	37	33	41	22	35	15	40	27	33	30	41	33	32	35	40
enigszins van toepassing	96	36	48	36	48	37	30	36	21	33	14	37	32	39	24	33	39	37	33	38
niet van toepassing	14	5	11	8	3	2	6	7	3	4	1	2	4	5	2	2	7	7	5	5
weet niet																				
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Formulier te veel moeite	4	1	3	2	1	1	0	0	2	3	2	5	0	0	2	3	1	1	1	1
helemaal van toepassing	28	11	15	11	13	10	13	16	4	6	4	12	7	8	7	10	10	9	11	13
enigszins van toepassing	218	83	107	80	111	86	63	77	53	85	29	78	74	89	62	84	82	79	75	85
niet van toepassing	14	5	9	7	5	4	6	7	4	6	2	5	3	3	3	4	11	11	1	1
weet niet																				
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Te weinig informatie	12	4	7	5	5	4	2	3	5	7	1	3	4	4	2	3	4	4	5	6
helemaal van toepassing	31	12	19	14	12	9	9	11	4	6	4	12	13	16	12	16	11	11	8	9
enigszins van toepassing	189	71	90	67	99	76	56	68	49	77	26	71	58	70	49	67	73	70	67	76
niet van toepassing	33	13	19	14	14	11	14	17	6	9	5	14	8	10	10	14	15	15	8	9
weet niet																				
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Onzekerheid van juiste registratie																					
helemaal van toepassing	20	8	8	6	12	9	5	6	8	13	2	7	4	5	7	10	10	10	2	3	
enigszins van toepassing	42	16	25	19	17	13	9	11	11	17	8	21	15	18	11	15	17	16	14	16	
niet van toepassing	168	64	76	57	92	71	59	72	38	61	22	59	50	60	45	61	60	58	64	73	
weet niet	34	13	25	18	10	7	9	11	6	9	5	14	14	17	11	15	16	16	7	8	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Andere redenen om het donorformulier niet te retourneren																					
nee	222	84	120	89	102	79	67	82	55	88	33	88	67	81	62	85	89	86	71	81	
ja	42	16	15	11	28	21	14	18	8	12	4	12	16	19	11	15	14	14	17	19	
TOTAAL	264	100	134	100	130	100	82	100	63	100	37	100	83	100	73	100	103	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Bang dat ik dood word verklaard terwijl ik nog leef																					
helemaal van toepassing	47	14	18	11	28	17	12	14	9	14	8	16	17	14	19	17	19	15	8	9	
enigszins van toepassing	109	33	53	32	56	34	27	31	21	31	20	37	41	35	39	35	43	34	26	30	
niet van toepassing	160	49	85	52	75	46	45	52	34	52	24	44	56	47	46	42	60	47	53	60	
weet niet	12	4	8	5	4	3	3	3	2	3	2	4	5	4	6	6	5	4	1	1	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Bang dat lichaam niet meer toonbaar is																					
helemaal van toepassing	15	5	6	3	9	6	6	6	3	4	2	4	4	4	4	4	6	5	4	5	
enigszins van toepassing	90	28	40	25	50	30	27	31	31	47	9	17	23	19	34	30	37	29	20	22	
niet van toepassing	209	64	108	66	101	62	53	60	30	45	42	79	83	70	65	59	81	63	63	71	
weet niet	13	4	10	6	4	2	3	3	2	3	0	0	9	7	8	7	4	3	2	2	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Transplantatie voor verlenging leven gaat mij te ver																					
helemaal van toepassing	14	4	7	4	7	4	2	3	3	4	2	3	7	6	4	4	7	5	2	3	
enigszins van toepassing	47	14	29	18	18	11	6	7	10	15	9	17	22	19	23	21	14	11	10	12	
niet van toepassing	252	77	120	73	131	81	77	88	51	77	43	79	81	68	76	68	103	80	73	83	
weet niet	14	4	8	5	7	4	2	2	3	4	1	1	9	8	8	7	4	3	2	2	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Idee van snijden in mijn lichaam vind ik vervelend																					
helemaal van toepassing	59	18	20	12	39	24	16	18	9	14	9	17	25	21	29	26	19	15	11	12	
enigszins van toepassing	107	33	59	36	48	29	32	37	27	41	15	28	32	27	33	30	44	34	30	34	
niet van toepassing	153	47	79	48	74	45	36	41	28	43	30	55	59	50	44	40	62	49	46	52	
weet niet	8	3	6	4	2	1	4	5	1	2	0	0	3	3	4	4	3	2	1	1	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Tegen orgaandonatie vanwege geloof / levensovertuiging																					
helemaal van toepassing	16	5	7	4	9	6	4	4	4	6	1	2	7	6	4	4	8	7	3	3	
enigszins van toepassing	26	8	13	8	14	8	4	5	3	4	7	13	13	11	14	12	8	6	5	6	
niet van toepassing	281	86	141	86	139	86	78	89	58	88	46	85	99	83	91	82	109	86	80	91	
weet niet	4	1	3	2	1	1	2	2	1	2	0	0	1	1	2	2	2	2	0	0	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Tegennatuurlijk																					
helemaal van toepassing	26	8	13	8	13	8	8	9	6	9	3	5	10	8	8	7	13	10	6	6	
enigszins van toepassing	64	20	29	18	35	22	19	22	11	17	9	17	25	21	23	20	27	21	15	17	
niet van toepassing	226	69	113	69	112	69	56	64	47	72	41	75	81	68	74	66	85	67	66	75	
weet niet	11	3	9	5	2	1	5	5	1	2	1	2	3	3	7	6	3	2	1	1	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Naaste omgeving is sterk op tegen																					
helemaal van toepassing	13	4	10	6	3	2	1	1	4	6	2	4	6	5	9	8	3	3	1	1	
enigszins van toepassing	34	10	17	10	16	10	11	12	7	10	7	13	9	8	9	8	15	11	10	11	
niet van toepassing	257	79	122	74	135	83	69	79	51	77	44	81	93	78	85	77	99	78	73	83	
weet niet	23	7	15	9	8	5	7	8	5	7	1	2	11	9	8	7	10	8	5	5	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Niet zeker of hersendood echt dood is																					
helemaal van toepassing	65	20	28	17	38	23	13	14	11	16	10	19	32	27	29	26	25	20	11	13	
enigszins van toepassing	133	41	70	43	64	39	44	50	27	40	24	45	38	32	43	39	48	37	42	48	
niet van toepassing	104	32	50	31	53	33	26	30	26	40	13	24	38	32	31	28	42	33	30	34	
weet niet	24	7	16	10	8	5	5	5	3	4	7	13	10	9	8	7	12	10	4	5	
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Bang artsen zullen minder moeite voor mij doen	36	11	19	12	17	11	14	16	9	13	5	9	9	7	15	14	15	12	6	7
helemaal van toepassing	103	32	53	32	51	31	30	34	24	37	22	40	27	23	33	30	46	36	24	27
enigszins van toepassing	171	52	82	50	89	55	38	43	31	47	26	48	75	63	56	50	60	47	55	63
niet van toepassing	17	5	11	7	6	4	5	6	2	3	1	3	8	7	7	7	7	5	3	3
weet niet																				
TOTAAL	327	100	164	100	163	100	88	100	66	100	54	100	119	100	111	100	128	100	88	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Met mijn organen andere mensen helpen	234	77	101	72	134	81	77	81	54	75	42	73	62	76	55	78	84	76	96	77
een heel belangrijke rol	68	22	39	28	29	18	18	19	17	24	14	25	18	23	15	21	25	23	28	23
speelt wel een rol	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	1	1	0	0
speelt geen rol	2	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
weet niet																				
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Doe iets goeds door toestemming te geven	118	39	51	36	66	40	43	46	23	31	18	31	34	42	38	53	39	35	41	33
een heel belangrijke rol	133	44	69	49	64	39	43	45	33	45	25	43	33	41	24	34	48	43	61	50
speelt wel een rol	53	17	20	14	33	20	9	9	17	23	15	26	13	16	9	12	23	21	22	18
speelt geen rol	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0
weet niet																				
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Heb zelf niets meer aan mijn lichaam	153	50	65	46	88	54	50	53	38	53	31	54	34	42	38	54	55	50	60	48
een heel belangrijke rol	116	38	55	39	60	37	35	37	26	37	20	35	34	42	23	33	38	34	54	44
speelt wel een rol	31	10	18	13	13	8	8	8	6	8	6	11	11	14	7	9	16	14	9	7
speelt geen rol	5	2	2	2	3	2	1	2	2	2	0	0	2	2	2	4	2	2	1	1
weet niet																				
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Voel het als een plicht	106	35	50	35	56	34	32	33	17	23	25	43	33	41	30	43	40	36	36	29
een heel belangrijke rol	117	38	51	36	66	40	41	43	34	47	16	27	27	33	20	28	47	43	49	40
speelt wel een rol	77	25	38	27	39	24	22	23	20	28	17	29	18	22	18	26	23	20	36	29
speelt geen rol	6	2	2	2	3	2	1	1	2	2	0	0	3	4	2	3	1	1	2	2
weet niet																				
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Anderen hebben mij aangemoedigd																						
een heel belangrijke rol speelt wel een rol	7	2	4	3	3	2	0	0	1	1	4	7	2	2	3	4	4	4	0	0		
speelt geen rol	24	8	15	10	9	6	8	9	5	6	5	8	6	7	8	11	7	6	9	7		
weet niet	268	88	119	85	148	90	83	88	67	92	48	84	69	86	54	77	99	90	114	92		
TOTAAL	7	2	3	2	4	2	3	3	0	0	0	0	4	4	5	8	1	0	1	1		
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Als je zelf in aanmerking wilt komen konsekvent zijn																						
een heel belangrijke rol speelt wel een rol	151	50	66	47	85	52	51	54	37	51	25	44	38	46	43	60	54	48	55	44		
speelt geen rol	110	36	54	38	56	34	36	38	20	28	18	32	35	43	20	28	38	34	52	42		
weet niet	44	14	20	14	23	14	7	8	15	20	14	24	8	10	8	11	19	17	17	14		
TOTAAL	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0		
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Zo zijn mijn wensen volkomen duidelijk																						
een heel belangrijke rol speelt wel een rol	134	44	55	39	79	48	43	46	26	36	33	57	32	40	32	45	57	51	45	37		
speelt geen rol	131	43	70	50	61	37	39	41	37	51	17	29	38	47	30	43	41	37	59	48		
weet niet	34	11	16	11	18	11	10	11	7	10	6	11	10	13	9	12	12	11	14	11		
TOTAAL	6	2	0	0	6	4	3	3	2	2	1	2	1	1	0	0	1	1	6	5		
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Lange wachtlijsten zijn onaanvaardbaar																						
een heel belangrijke rol speelt wel een rol	150	49	70	50	81	49	44	46	33	45	30	52	45	55	41	58	64	57	45	37		
speelt geen rol	87	28	49	35	38	23	28	30	24	33	17	30	17	21	13	19	29	26	45	36		
weet niet	62	20	20	14	42	25	21	22	14	19	9	16	17	21	13	18	18	17	30	25		
TOTAAL	6	2	2	2	4	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3	5	0	0	3	2		
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Ervaring met orgaandomnatie in naaste omgeving																					
een heel belangrijke rol speelt wel een rol	22	7	10	7	12	7	5	5	6	8	8	14	4	4	6	9	11	10	4	4	
speelt geen rol	23	8	10	7	13	8	13	14	1	1	3	5	6	8	4	6	6	6	12	10	
weet niet	241	79	116	83	125	76	71	75	62	86	43	76	65	80	51	72	84	75	106	86	
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Andere overwegingen																					
nee	289	95	131	93	159	96	91	96	67	94	56	98	74	92	65	92	105	94	120	97	
ja	16	5	10	7	6	4	4	4	5	6	1	2	7	8	6	8	6	6	4	3	
TOTAAL	305	100	141	100	165	100	95	100	72	100	57	100	81	100	71	100	111	100	123	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Nabestaanden dienen donor-wil te respecteren																					
ja, altijd	524	83	242	79	283	86	151	83	118	85	97	88	159	79	148	82	205	86	171	81	
nee, niet altijd	89	14	51	17	38	12	27	15	17	12	11	10	34	17	24	13	28	12	37	17	
weet niet	18	3	12	4	7	2	4	2	4	3	3	3	7	4	9	5	5	2	4	2	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Na intro: tekort aan organen een probleem																					
een groot probleem	325	51	156	51	169	52	86	47	68	49	65	59	106	53	96	53	117	49	113	53	
wel een probleem	272	43	128	42	144	44	83	46	64	46	40	36	85	42	75	41	109	46	89	42	
nauwelijks een probleem	16	2	9	3	7	2	7	4	3	2	2	2	3	2	2	1	7	3	7	3	
weet niet	19	3	11	4	8	2	7	4	3	2	3	3	6	3	9	5	6	3	3	1	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Overheid in Nederland heeft voldoende aandacht																					
ja	206	33	111	36	95	29	52	29	51	37	38	34	65	32	54	30	69	29	83	39	
nee	270	43	130	43	140	43	87	48	60	43	47	43	76	38	77	42	106	44	87	41	
weet niet	156	25	64	21	92	28	43	24	27	20	26	23	59	30	50	28	64	27	42	20	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Wat vindt u van dit geen-bezwaarsysteem?																					
helemaal aanvaardbaar	136	22	64	21	73	22	46	25	33	24	23	21	33	17	39	21	52	22	46	22	
aanvaardbaar	265	42	126	41	139	42	81	44	46	33	41	37	97	48	73	40	88	37	104	49	
neutraal	85	13	42	14	44	13	17	9	22	16	17	15	30	15	28	15	39	16	19	9	
onaanvaardbaar	68	11	29	10	38	12	12	7	19	14	17	15	20	10	18	10	26	11	24	11	
helemaal onaanvaardbaar	27	4	14	5	13	4	6	3	7	5	7	6	7	3	5	3	12	5	10	5	
weet niet	51	8	30	10	21	6	20	11	11	8	6	6	14	7	19	11	23	10	9	4	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Als geen-bezwaar 20% meer organen oplevert																					
ja	441	70	213	70	229	70	133	73	90	65	71	64	147	73	127	70	160	67	154	73	
nee	108	17	48	16	60	18	24	13	29	21	29	26	26	13	23	13	47	20	39	18	
weet niet	82	13	44	14	38	12	25	14	18	13	11	10	27	14	32	18	32	13	19	9	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Wat zou u doen bij invoering van het geen-bezwaarsysteem weigering laten registreren	112	18	52	17	59	18	24	13	24	17	23	21	41	20	35	19	45	19	32	15
niet reageren, familie: donor	293	46	126	41	167	51	87	48	71	51	54	49	81	40	63	35	110	46	120	57
niet reageren, familie: geen donor	16	3	8	3	9	3	3	1	2	2	2	2	10	5	5	3	6	3	5	2
overlaten aan nabestaanden	163	26	92	30	71	22	45	25	28	20	26	23	64	32	63	35	58	24	41	19
weet niet	48	8	27	9	21	6	23	13	13	10	6	6	5	2	15	8	19	8	13	6
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo,lbo		mavo,mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Wat vindt u van dit combinatiesysteem?																					
helemaal aanvaardbaar	100	16	44	14	57	17	36	19	24	17	19	17	22	11	21	12	41	17	38	18	
aanvaardbaar	237	38	116	38	121	37	58	32	46	34	43	39	90	45	80	44	88	37	69	33	
neutraal	67	11	30	10	37	11	20	11	15	11	12	11	20	10	22	12	28	12	17	8	
onaanvaardbaar	141	22	65	21	76	23	43	23	37	27	22	19	40	20	30	16	48	20	63	30	
helemaal onaanvaardbaar	27	4	17	5	10	3	7	4	5	4	6	5	9	4	5	3	9	4	13	6	
weet niet	60	9	33	11	27	8	19	10	11	8	11	10	19	10	24	13	25	10	11	5	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Als combinatiesysteem 20% meer organen oplevert																				
ja	384	61	186	61	198	60	110	60	81	58	67	60	126	63	122	67	144	60	118	56
nee	165	26	85	28	80	24	41	23	43	31	32	29	49	24	35	19	59	25	70	33
weet niet	84	13	34	11	50	15	31	17	14	11	13	12	25	13	24	13	36	15	24	11
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Wat zou u doen bij invoering van dit combinatiesysteem handhaaf bestaande																				
registratie	274	43	125	41	149	46	82	45	66	48	49	44	78	39	71	39	106	44	98	46
weigering laten registreren	61	10	30	10	31	9	18	10	16	11	11	10	16	8	13	7	21	9	27	13
niet reageren, familie: donor	113	18	44	14	69	21	30	16	22	16	22	20	38	19	37	20	36	15	41	19
niet reageren, familie: geen donor	15	2	6	2	9	3	1	1	1	1	3	3	9	5	5	3	6	2	4	2
overlaten aan nabestaanden	117	18	68	22	48	15	27	15	22	16	18	16	49	25	43	24	44	19	29	14
weet niet	52	8	31	10	21	7	24	13	11	8	7	6	10	5	14	7	26	11	12	6
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Wat vindt u van dit verplichte keuze- systeem?																				
helemaal aanvaardbaar	90	14	38	12	53	16	35	19	20	14	16	14	19	10	27	15	34	14	29	14
aanvaardbaar	189	30	89	29	101	31	56	31	36	26	35	31	63	31	53	29	60	25	77	36
neutraal	103	16	48	16	55	17	28	15	39	28	13	12	23	11	26	15	50	21	27	13
onaanvaardbaar	141	22	70	23	71	22	38	21	23	17	25	23	55	27	39	22	51	21	50	24
helemaal onaanvaardbaar	60	10	33	11	28	8	12	6	11	8	12	11	25	13	16	9	25	10	20	9
weet niet	49	8	28	9	21	6	14	8	9	6	10	9	15	8	21	11	19	8	9	4
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Als verplichte - keuze- systeem 20% meer organen oplevert																				
ja	310	49	141	46	168	51	104	57	64	47	56	50	85	43	89	49	107	45	114	54
nee	232	37	117	39	114	35	52	28	50	36	41	36	90	45	61	33	96	40	75	35
weet niet	90	14	46	15	45	14	27	15	24	17	15	13	25	13	32	18	35	15	23	11
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Wat zou u doen bij invoering van dit verplichte keuze-systeem?																					
registratie als donor	335	53	152	50	184	56	113	62	77	56	65	59	81	40	83	45	118	50	134	63	
registratie als weigeraar	171	27	82	27	89	27	39	22	29	21	32	28	72	36	52	29	65	27	54	25	
weet niet	125	20	71	23	55	17	31	17	32	23	14	13	48	24	47	26	55	23	24	11	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Wat vindt u van voor-wat-hoort-wat-systeem?																					
helemaal aanvaardbaar	48	8	24	8	24	7	16	9	12	9	10	9	11	5	13	7	20	8	14	7	
aanvaardbaar	91	14	45	15	46	14	27	15	25	18	16	15	23	12	21	12	37	16	33	15	
neutraal	118	19	66	22	52	16	29	16	29	21	16	14	44	22	39	22	42	18	37	17	
onaanvaardbaar	209	33	85	28	124	38	59	32	43	31	35	31	71	36	50	28	74	31	84	40	
helemaal onaanvaardbaar	108	17	55	18	53	16	33	18	18	13	25	23	32	16	35	19	39	17	33	16	
weet niet	59	9	30	10	29	9	20	11	10	7	10	9	19	10	22	12	26	11	10	5	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Als voor-wat-hoort-wat-systeem 20% meer organen oplevert																					
ja	185	29	101	33	85	26	60	33	44	32	34	31	47	24	49	27	68	28	69	32	
nee	348	55	154	51	194	59	92	51	72	52	58	52	126	63	102	56	125	52	121	57	
weet niet	99	16	50	16	49	15	31	17	22	16	19	17	27	14	30	17	46	19	22	11	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING										
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Wat zou u doen bij invoering van dit voor-wat-hoort-wat-systeem?																					
ik handhaaf bestaande reg.	280	44	131	43	150	46	79	44	60	44	55	49	86	43	82	45	100	42	98	46	
laten reg. als donor	54	8	21	7	33	10	21	12	15	11	12	11	6	3	12	7	18	8	23	11	
weigering laten registreren	72	11	39	13	33	10	16	9	15	11	13	11	28	14	15	8	31	13	26	12	
niet reageren, familie: donor	42	7	18	6	24	7	9	5	8	6	5	5	20	10	6	3	20	8	16	8	
niet reageren, familie: geen donor	16	3	7	2	9	3	0	0	2	1	1	1	13	6	6	3	7	3	4	2	
overlaten aan nabestaanden	96	15	54	18	43	13	26	14	19	14	17	15	34	17	39	21	32	13	25	12	
weet niet	71	11	35	12	36	11	30	17	19	14	9	8	14	7	22	12	31	13	19	9	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Aanvaardbaarheid als donor bij leven compensatie krijgt																				
helemaal aanvaardbaar	114	18	56	18	58	18	32	18	26	19	27	24	28	14	28	15	41	17	45	21
aanvaardbaar	236	37	111	36	125	38	74	41	52	38	40	36	70	35	62	34	92	38	83	39
neutraal	99	16	57	19	42	13	24	13	24	17	12	11	39	19	30	16	34	14	36	17
onaanvaardbaar	76	12	32	11	44	13	16	9	15	11	18	16	26	13	23	13	25	10	28	13
helemaal onaanvaardbaar	22	4	10	3	13	4	7	4	2	2	5	5	8	4	11	6	7	3	5	2
weet niet	85	13	39	13	46	14	29	16	18	13	8	8	29	15	29	16	40	17	16	8
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Als donatie+compensatie 20% meer organen oplevert																				
ja	337	53	169	55	168	51	105	58	76	55	61	54	95	47	89	49	121	51	127	60
nee	152	24	69	23	83	25	37	20	30	22	29	26	56	28	43	24	58	24	51	24
weet niet	143	23	67	22	76	23	40	22	32	23	22	20	49	25	50	27	59	25	35	16
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Aanvaardbaarheid anonieme donatie bij leven																				
helemaal aanvaardbaar	61	10	29	9	33	10	25	14	15	11	7	7	14	7	14	8	26	11	22	10
aanvaardbaar	216	34	107	35	109	33	72	40	51	37	31	28	61	30	45	25	75	31	96	45
neutraal	105	17	46	15	60	18	23	13	29	21	19	17	34	17	38	21	33	14	34	16
onaanvaardbaar	95	15	38	12	57	17	20	11	19	13	20	18	37	18	34	19	36	15	25	12
helemaal onaanvaardbaar	23	4	14	5	9	3	4	2	6	4	7	6	6	3	7	4	10	4	6	3
weet niet	133	21	72	24	61	19	38	21	18	13	27	24	49	24	44	24	59	25	30	14
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING									
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Als anonieme-donatie 20% meer organen oplevert																				
ja	286	45	137	45	149	46	98	54	67	48	41	36	81	40	70	39	97	41	119	56
nee	176	28	84	28	92	28	38	21	37	27	36	32	66	33	54	30	69	29	53	25
weet niet	170	27	84	28	86	26	47	26	34	25	35	31	54	27	58	32	72	30	40	19
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING						
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Eerste voorkeur huidige																					
toestemmingssysteem	162	26	79	26	83	25	36	20	38	27	32	28	57	29	50	27	66	28	46	22	
geen bezwaar-systeem	175	28	90	30	85	26	47	26	31	23	26	23	71	35	50	28	61	26	64	30	
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	104	16	50	16	54	16	32	18	26	19	18	17	27	14	27	15	37	15	40	19	
verplichte-keuzesysteem	117	19	46	15	71	22	43	24	28	20	22	20	25	12	37	20	39	16	41	20	
voor-wat-hoort-wat-organadonatie met compensatie	27	4	16	5	10	3	12	6	9	7	3	3	3	1	3	2	15	6	9	4	
anonieme donatie bij leven	11	2	3	1	8	2	2	1	2	1	4	4	4	2	4	2	4	2	3	2	
weet niet	14	2	8	3	7	2	5	3	0	0	3	3	6	3	3	2	7	3	5	2	
TOTAAL	20	3	12	4	9	3	6	3	5	3	3	2	7	4	9	5	10	4	2	1	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING						
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Tweede voorkeur huidige																					
toestemmingssysteem	131	21	56	19	75	23	42	24	25	19	19	18	45	23	42	24	46	20	44	21	
geen bezwaar-systeem	156	26	68	23	89	28	41	23	31	23	36	33	49	25	44	25	58	25	54	26	
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	143	23	84	29	58	18	36	20	30	23	26	24	51	26	35	20	54	23	54	26	
verplichte-keuzesysteem	64	11	25	9	39	12	26	15	13	10	8	7	17	9	15	9	24	10	25	12	
voor-wat-hoort-wat-organadonatie met compensatie	40	7	22	7	18	6	8	4	16	12	7	7	9	5	16	9	10	5	13	6	
anonieme donatie bij leven	46	7	23	8	22	7	10	5	12	9	10	9	14	7	13	8	23	10	9	4	
TOTAAL	31	5	14	5	17	5	14	8	6	5	2	2	9	4	7	4	14	6	11	5	
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING						
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Derde voorkeur huidige																					
toestemmingssysteem	139	23	72	25	67	21	40	22	38	29	22	20	40	21	34	20	54	24	51	25	
geen bezwaar-systeem	91	15	50	17	41	13	30	17	10	8	17	16	33	17	29	17	32	14	30	14	
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	144	24	55	19	89	28	36	21	33	24	29	27	46	24	49	29	54	24	41	19	
verplichte-keuzesysteem	75	12	39	13	36	11	25	14	12	9	9	8	28	15	21	12	25	11	29	14	
voor-wat-hoort-wat-organadonatie met compensatie	40	7	17	6	22	7	9	5	11	8	9	8	11	6	10	6	16	7	14	7	
anonieme donatie bij leven	65	11	33	11	33	10	25	14	18	13	6	6	16	8	11	6	28	12	27	13	
TOTAAL	57	9	27	9	30	9	11	6	12	9	16	15	17	9	19	11	20	9	18	9	
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100	

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		10, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Vierde voorkeur huidige																						
toestemmingssysteem	89	15	38	13	51	16	27	15	13	9	24	22	26	13	26	15	33	14	30	14		
geen bezwaar-systeem	76	12	38	13	37	12	18	10	21	16	11	10	25	13	23	13	33	14	20	9		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	106	17	49	17	57	18	32	18	18	13	14	12	43	22	30	17	43	19	33	16		
verplichte-keuzesysteem	101	16	44	15	57	18	27	15	30	23	19	17	25	13	28	16	36	16	36	17		
voor-wat-hoort-wat	39	6	18	6	21	6	11	6	6	5	6	6	15	8	12	7	11	5	15	7		
orgaandonatie met compensatie	113	18	59	20	53	17	39	22	19	15	25	23	29	15	30	17	39	17	44	21		
anonieme donatie bij leven	89	15	45	15	43	14	23	13	26	19	10	9	30	16	24	14	34	15	32	15		
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		10, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Vijfde voorkeur huidige																						
toestemmingssysteem	38	6	23	8	15	5	10	6	11	8	6	5	12	6	8	5	13	6	17	8		
geen bezwaar-systeem	50	8	26	9	24	8	18	10	14	10	9	9	9	4	12	7	20	9	17	8		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	70	12	34	12	36	11	19	11	20	15	15	14	17	9	21	12	30	13	19	9		
verplichte-keuzesysteem	61	10	29	10	31	10	9	5	13	10	10	9	28	15	20	11	18	8	23	11		
voor-wat-hoort-wat	115	19	57	19	59	18	35	20	16	12	29	27	34	18	33	19	44	19	39	18		
orgaandonatie met compensatie	160	26	75	25	86	27	48	27	41	31	20	18	52	27	47	27	63	28	50	24		
anonieme donatie bij leven	117	19	49	17	68	21	37	21	19	14	20	18	41	21	32	19	40	18	44	21		
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		10, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Zesde voorkeur huidige																						
toestemmingssysteem	28	5	14	5	14	4	13	7	5	4	2	2	8	4	7	4	11	5	11	5		
geen bezwaar-systeem	46	7	18	6	27	9	11	6	22	17	5	5	7	3	14	8	20	9	11	5		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	31	5	14	5	17	5	15	8	3	3	4	4	8	4	6	4	6	2	19	9		
verplichte-keuzesysteem	86	14	41	14	45	14	20	11	16	12	24	22	25	13	24	14	33	14	29	14		
voor-wat-hoort-wat	142	23	67	23	75	24	38	22	29	22	23	21	52	27	42	24	54	24	47	22		
orgaandonatie met compensatie	159	26	75	26	84	26	33	19	32	24	30	28	63	33	54	31	55	24	50	24		
anonieme donatie bij leven	120	20	64	22	56	18	46	26	24	18	19	17	31	16	26	15	50	22	43	21		
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		10, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Minste voorkeur huidige																						
toestemmingssysteem	23	4	10	4	13	4	9	5	4	3	4	4	6	3	7	4	6	3	10	5		
geen bezwaar-systeem	18	3	3	1	15	5	11	6	3	2	4	3	0	0	0	0	4	2	14	6		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	13	2	6	2	7	2	6	4	4	3	2	2	1	1	4	3	5	2	3	2		
verplichte-keuzesysteem	108	18	69	23	39	12	26	15	20	15	17	15	44	23	28	16	53	23	26	12		
voor-wat-hoort-wat	209	34	95	32	114	36	64	36	46	34	31	29	68	35	57	33	79	34	73	35		
orgaandonatie met compensatie	58	9	24	8	33	10	20	11	10	7	13	12	15	8	14	8	17	7	27	13		
anonieme donatie bij leven	184	30	86	29	98	31	41	23	46	34	38	35	59	30	63	36	64	28	57	27		
TOTAAL	612	100	293	100	319	100	177	100	133	100	109	100	193	100	173	100	229	100	210	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Welke optie leidt tot de meeste organen huidige																						
toestemmingssysteem	42	7	19	6	24	7	12	6	9	7	9	8	12	6	11	6	23	10	8	4		
geen bezwaar-systeem	147	23	71	23	75	23	46	25	29	21	26	24	45	23	41	23	52	22	54	25		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	117	19	62	20	55	17	31	17	26	19	26	23	34	17	26	14	40	17	52	24		
verplichte-keuzesysteem	171	27	73	24	98	30	55	30	36	26	31	28	49	24	53	29	66	28	52	25		
voor-wat-hoort-wat orgaandonatie met compensatie	45	7	23	8	22	7	17	9	15	11	7	6	7	3	16	9	13	6	16	8		
anonieme donatie bij leven	26	4	10	3	16	5	5	3	7	5	4	4	9	5	9	5	10	4	7	3		
weet niet	9	1	4	1	4	1	4	2	2	1	1	1	2	1	3	2	3	1	3	1		
74	12	42	14	33	10	13	7	13	10	7	6	42	21	23	13	32	13	19	9			
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Tweede optie tot de meeste organen huidige																						
toestemmingssysteem	66	12	28	10	38	13	8	5	16	13	12	11	30	19	26	16	27	13	13	7		
geen bezwaar-systeem	142	26	71	27	71	24	38	22	29	23	34	32	42	27	44	28	50	24	48	25		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	148	27	67	25	81	28	48	28	40	32	27	26	33	21	40	25	55	27	52	27		
verplichte-keuzesysteem	72	13	39	15	33	11	20	12	16	13	15	15	20	13	18	12	25	12	28	14		
voor-wat-hoort-wat orgaandonatie met compensatie	62	11	30	11	32	11	26	15	13	10	7	6	17	11	13	8	24	11	25	13		
anonieme donatie bij leven	49	9	21	8	28	9	21	12	10	8	8	7	10	6	9	6	20	10	19	10		
19	3	8	3	11	4	9	5	1	1	2	2	7	4	7	4	6	3	7	3			
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD				OPLEIDING											
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Derde optie tot de meeste organen huidige																						
toestemmingssysteem	92	16	42	16	49	17	23	13	19	15	18	17	32	20	32	20	34	17	26	13		
geen bezwaar-systeem	105	19	46	18	59	20	29	17	23	18	19	18	34	21	31	20	42	20	32	17		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	129	23	62	23	68	23	34	20	28	23	28	27	39	24	41	26	50	24	39	20		
verplichte-keuzesysteem	76	14	38	14	38	13	30	17	15	12	15	15	16	10	21	13	23	11	32	17		
voor-wat-hoort-wat orgaandonatie met compensatie	58	10	25	10	33	11	19	11	13	10	12	12	14	9	12	7	23	11	23	12		
anonieme donatie bij leven	68	12	34	13	34	12	26	15	18	14	9	9	15	10	16	10	23	11	30	15		
29	5	16	6	14	5	9	5	9	7	2	2	9	6	7	4	12	6	10	5			
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING					
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Vierde optie tot de meeste organen																				
huidige																				
toestemmingssysteem	117	21	64	24	53	18	36	21	23	18	29	28	29	18	33	21	44	21	40	21
geen bezwaar-systeem	68	12	32	12	37	12	24	14	14	11	9	9	22	14	24	15	24	11	21	11
het huidige systeem + geen																				
bezwaar-systeem	78	14	33	12	45	15	25	15	15	12	13	13	24	15	25	16	27	13	25	13
verplichte-keuzesysteem	85	15	34	13	51	17	29	17	23	18	14	13	19	12	21	13	29	14	34	18
voor-wat-hoort-wat	86	15	42	16	44	15	25	15	18	15	17	17	26	16	22	14	32	16	32	17
orgaandonatie met																				
compensatie	85	15	40	15	45	15	23	14	21	17	14	13	27	17	24	15	35	17	27	14
anonieme donatie bij leven	39	7	18	7	20	7	8	5	11	9	8	7	11	7	10	6	15	7	14	7
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING					
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Vijfde optie tot de meeste organen																				
huidige																				
toestemmingssysteem	94	17	39	15	55	19	32	19	29	23	15	14	18	11	19	12	33	16	41	22
geen bezwaar-systeem	53	9	24	9	29	10	20	12	15	12	9	8	9	5	11	7	16	8	26	14
het huidige systeem + geen																				
bezwaar-systeem	48	9	24	9	24	8	16	10	10	8	5	5	17	11	15	9	20	10	13	7
verplichte-keuzesysteem	39	7	22	8	17	6	10	6	10	8	5	5	13	8	11	7	15	7	12	6
voor wat hoort wat	114	21	57	21	58	20	25	15	23	19	25	24	41	26	36	23	42	20	36	19
orgaandonatie met																				
compensatie	133	24	63	24	70	24	42	25	26	21	30	29	36	23	42	26	53	26	39	20
anonieme donatie bij leven	76	14	35	13	42	14	24	14	12	9	17	16	25	15	24	15	27	13	25	13
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING					
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Zesde optie tot de meeste organen																				
huidige																				
toestemmingssysteem	85	15	43	16	42	14	28	16	19	15	13	13	25	16	21	13	21	10	43	22
geen bezwaar-systeem	30	5	16	6	15	5	8	5	11	9	5	5	6	4	5	3	20	10	6	3
het huidige systeem + geen																				
bezwaar-systeem	31	6	12	5	19	6	13	8	3	2	6	5	9	6	9	6	11	5	11	6
verplichte-keuzesysteem	59	11	21	8	38	13	18	10	10	8	15	14	16	10	17	11	23	11	19	10
voor-wat-hoort-wat	82	15	36	14	46	16	23	14	20	16	16	15	22	14	29	18	27	13	26	13
orgaandonatie met																				
compensatie	161	29	75	28	86	29	44	26	34	27	32	31	51	32	44	28	59	29	57	30
anonieme donatie bij leven	110	20	61	23	49	17	36	21	28	22	17	16	29	18	34	21	46	22	30	16
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING							
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Minste optie tot de meeste organen huidige																						
toestemmingssysteem	62	11	28	11	33	11	31	18	9	8	8	7	13	8	17	11	24	12	21	11		
geen bezwaar-systeem	12	2	3	1	9	3	5	3	4	3	2	2	1	0	2	1	4	2	6	3		
het huidige systeem + geen bezwaar-systeem	7	1	4	1	3	1	2	1	3	3	0	0	2	1	3	2	4	2	0	0		
verplichte-keuzesysteem	57	10	36	14	20	7	8	5	14	11	9	9	25	16	16	10	25	12	15	8		
voor-wat-hoort-wat orgaandonatie met compensatie	109	20	50	19	60	20	35	21	22	18	20	20	32	20	31	19	45	22	34	18		
anonieme donatie bij leven	36	7	21	8	15	5	9	5	10	8	7	7	10	6	16	10	7	3	14	7		
TOTAAL	275	49	121	46	155	53	79	47	63	50	58	55	76	48	74	47	98	47	103	54		
TOTAAL	558	100	263	100	295	100	170	100	125	100	104	100	158	100	158	100	207	100	192	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING							
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Dagelijkse bezigheden betaald werk, tot 20 uur	68	11	4	1	63	19	14	8	26	19	21	19	7	3	23	13	23	9	22	10		
betaald werk, 20 uur of meer	295	47	182	60	112	34	112	61	93	68	66	60	24	12	65	36	124	52	106	50		
onbetaald werk, vrijwilliger	15	2	8	3	7	2	2	1	1	1	3	2	10	5	4	2	8	3	3	1		
huisman\huisvrouw	63	10	1	0	62	19	15	8	11	8	6	6	31	16	32	17	24	10	7	3		
student\scholier	27	4	9	3	18	5	26	14	1	1	0	0	0	0	0	0	5	2	22	10		
gepensioneerd\VUT\AOW	114	18	69	23	45	14	0	0	0	0	2	2	111	56	39	21	39	16	35	17		
werkloos\werkzoekend	16	3	8	3	8	2	6	3	2	1	4	4	4	2	5	3	5	2	6	3		
arbeidsongeschikt	26	4	18	6	8	2	5	3	4	3	6	6	11	5	11	6	8	3	7	4		
anders	9	1	4	1	4	1	3	2	1	1	2	2	2	1	2	1	3	1	4	2		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING							
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Hoogst genoten opleiding lager onderwijs	29	5	12	4	17	5	1	1	2	2	5	5	20	10	29	16	0	0	0	0		
lager beroepsonderwijs	153	24	72	24	81	25	29	16	34	25	34	30	56	28	153	84	0	0	0	0		
middelbaar algemeen onderwijs	118	19	46	15	73	22	20	11	24	17	29	26	46	23	0	0	118	50	0	0		
middelbaar beroepsonderwijs	120	19	67	22	53	16	52	28	33	24	12	11	23	12	0	0	120	50	0	0		
hoger algemeen - en vwo	40	6	20	7	20	6	17	9	13	9	4	3	7	3	0	0	0	0	40	19		
hoger beroepsonderwijs	123	19	57	19	66	20	42	23	24	18	23	21	34	17	0	0	0	0	123	58		
wetenschappelijk onderwijs	49	8	30	10	18	6	22	12	8	6	5	4	14	7	0	0	0	0	49	23		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING							
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+			
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%		
Godsdienst of levensbeschouwing																						
nee	301	48	152	50	149	46	97	53	68	50	54	48	82	41	71	39	116	49	114	54		
hervormd	79	12	40	13	39	12	14	8	14	10	20	18	30	15	23	13	27	11	28	13		
gereformeerd	42	7	17	6	25	8	15	8	8	6	7	7	12	6	14	7	16	7	13	6		
rooms katholiek	166	26	78	26	88	27	45	24	42	31	26	24	53	27	58	32	68	28	41	19		
islamiet	1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1		
humanist	10	2	2	1	8	2	3	2	0	0	1	1	5	3	1	1	5	2	4	2		
anders	32	5	15	5	17	5	8	4	5	4	3	2	16	8	14	8	7	3	11	5		
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100		

	TOTAAL		SEKSE				LEEFTIJD								OPLEIDING						
	gewogen		man		vrouw		18-34		35-44		45-54		55+		lo, lbo		mavo, mbo		havo+		
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	
Welke politieke partij heeft op dit moment uw voorkeur?																					
CDA	131	21	60	20	70	21	27	15	21	15	21	19	63	31	43	24	49	21	39	18	
LPF	30	5	17	5	13	4	5	3	11	8	7	7	6	3	7	4	14	6	9	4	
VVD	97	15	50	16	46	14	27	15	22	16	12	11	35	18	16	9	32	14	49	23	
PvdA	130	21	64	21	66	20	31	17	34	25	26	24	39	19	47	26	49	21	34	16	
Groen Links	40	6	16	5	24	7	11	6	7	5	13	12	9	5	3	2	9	4	29	14	
SP (Socialistische Partij)	42	7	17	6	25	8	14	7	9	6	7	6	13	7	13	7	19	8	11	5	
D'66	27	4	13	4	13	4	15	8	1	1	8	7	3	2	2	1	8	3	17	8	
Christen Unie	17	3	6	2	12	4	7	4	3	2	1	1	7	3	7	4	7	3	3	1	
SGP	10	2	6	2	4	1	4	2	1	1	1	1	3	2	2	1	6	2	2	1	
anders	9	1	6	2	3	1	3	2	2	1	1	1	2	1	4	2	4	2	1	0	
weet niet	79	13	36	12	43	13	31	17	23	17	12	11	13	7	33	18	32	13	14	7	
wil niet zeggen	20	3	13	4	7	2	9	5	4	3	2	1	6	3	5	3	10	4	5	2	
TOTAAL	632	100	304	100	328	100	183	100	138	100	111	100	200	100	182	100	239	100	212	100	